

แผนกลยุทธ์ กรมกิจการเด็กและเยาวชน ฉบับที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔

DCY

**แผนกลยุทธ์
กรมกิจการเด็กและเยาวชน
ฉบับที่ ๑
พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔**

กรมกิจการเด็กและเยาวชน
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

คำนำ

กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้กำหนดภารกิจในการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพ การคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ และการส่งเสริมสวัสดิการ สำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว โดยมีเป้าหมายสูงสุดเพื่อให้เด็กและเยาวชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีความมั่นคงในการดำรงชีวิต

แผนกลยุทธ์ของกรมกิจการเด็กและเยาวชน ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2560-2564 ได้ดำเนินการผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ผ่านการวิเคราะห์สถานการณ์แวดล้อมโดยทั่วไป สถานการณ์ด้านเด็กและเยาวชน ความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากข้อเสนอเชิงนโยบายในการจัด สมัชชาเด็กและเยาวชน และสมัชชาการพัฒนาเด็กและเยาวชน ในระหว่าง พ.ศ. 2555-2558 รวมถึงหลักการและแนวทางตามกฎหมายแม่บท แผนยุทธศาสตร์ระดับชาติ และระดับกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับภารกิจ อันถือเป็น กรอบทิศทางของประเทศที่ตอบสนองต่อสถานการณ์ที่สำคัญของกลุ่มเด็ก และเยาวชน ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งเพื่อให้กรอบทิศทางของแผนกลยุทธ์ กรมกิจการเด็กและเยาวชน สอดคล้องประเด็นและหลักการข้างต้น และ สนับสนุนการดำเนินภารกิจอย่างบูรณาการในภาพรวมของประเทศ

กรมกิจการเด็กและเยาวชน ประจักษ์เห็นว่าแผนกลยุทธ์ดังกล่าวอันเป็น เสมือนเข็มทิศชี้เป้าหมายที่บุคลากรของ ดย. และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คาดหวังร่วมกันให้กรมดำเนินการให้สำเร็จ ซึ่งการเติมเต็มให้เกิด ความสมบูรณ์ตามที่คาดหวังนั้นได้ ไม่อาจขาดฟันเฟืองจากทุกส่วน ที่เกี่ยวข้องร่วมมือกัน

สารบัญ

บทที่ 1

กรมกิจการเด็กและเยาวชน : ภารกิจ และการจัดทำแผนกลยุทธ์ 05

บทที่ 2

เด็กและเยาวชน : จากอดีตถึงแนวคิดปัจจุบัน 20

บทที่ 3

ทิศทางด้านเด็กและเยาวชน 42

บทที่ 4

สภาพแวดล้อม ความท้าทาย และสรุปแนวคิดกรอบทิศทาง 53

บทที่ 5

ทิศทางกรมกิจการเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2560-2564 80

ภาคผนวก 99

บรรณานุกรม 118

ภาคผนวก

- คณะกรรมการจัดทำและขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์
- ภาพกระบวนการจัดทำแผนกลยุทธ์กรมกิจการเด็กและเยาวชน และผู้เข้าร่วมจัดทำแผนกลยุทธ์ กรมกิจการเด็กและเยาวชน ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2560-2564

บทที่

01

กรมกิจการเด็ก
และเยาวชน
: การศึกษาและ
การจัดทำ
แผนกลยุทธ์

1.1 กรรณกิจการ เด็กและเยาวชน

ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2545 – 2558 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) ดำเนินภารกิจด้านเด็กและเยาวชน ภายใต้โครงสร้างที่ส่วนราชการระดับกรม แบ่งหน้าที่ บทบาทและความรับผิดชอบทางการกำหนดนโยบายและวิชาการออกจากด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติเพื่อส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานเฉพาะด้าน แต่ด้วยข้อจำกัดในการปฏิบัติจริงไม่อาจแยกงานด้านการกำหนดนโยบาย และการนำนโยบายไปปฏิบัติออกจากกันอย่างสมบูรณ์ เป็นผลให้เกิดความซ้ำซ้อน และไม่มีประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนภารกิจในภาพรวมต่อกลุ่มเป้าหมายด้านเด็กและเยาวชนอย่างเชื่อมโยงและบูรณาการกัน

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินภารกิจยึดเด็กและเยาวชนเป็นศูนย์กลาง พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2558 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับลงวันที่ 5 มีนาคม 2558 เล่ม 132 ตอนที่ 15 ก หน้า 49 จึงได้ปรับปรุงการแบ่งส่วนราชการของกระทรวง การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) โดยตัดโอนภารกิจด้านเด็กและเยาวชนจัดตั้งเป็น กรรณกิจการเด็กและเยาวชน เพื่อให้การกำหนดนโยบายและมาตรฐาน การวิจัยและพัฒนา การกำกับดูแลและติดตามประเมินผล การส่งเสริมสนับสนุนในเชิงวิชาการและการปฏิบัติในมิติพื้นที่ เกิดการบูรณาการกลไก การทำงานอย่างเป็นองค์รวมโดยยึดคนเป็นศูนย์กลางอย่างมีประสิทธิภาพ¹

กรรณกิจการเด็กและเยาวชนได้กำหนดภารกิจในการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ การคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ และการส่งเสริมสวัสดิการสำหรับเด็กเยาวชนและครอบครัว โดยมีเป้าหมายสูงสุดเพื่อให้เด็กและเยาวชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความมั่นคงในการดำรงชีวิต สอดคล้องตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรรณกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ. 2559 ที่ได้กำหนดภารกิจของกรมใน 12 ด้าน กล่าวคือ

1. คำชี้แจงประกอบคำขอจัดตั้งกรรณกิจการเด็กและเยาวชนกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ตามหนังสือที่ นร 1200/ ว.13 ลงวันที่ 28 สิงหาคม 2550

ให้กรมกิจการเด็กและเยาวชน มีภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชน การคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิเด็กและเยาวชน การส่งเสริมสวัสดิการเด็กและครอบครัว โดยการกำหนดนโยบายและมาตรการ กลไก ส่งเสริมและสนับสนุนภาครัฐและภาคเอกชน ติดตามและประเมินผลการดำเนินการตามนโยบายและมาตรการที่กำหนด เพื่อให้เด็กและเยาวชน มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความมั่นคงในการดำรงชีวิต โดยให้มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) เสนอแนะนโยบาย แนวทาง เสริมสร้างมาตรการและกลไกในการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ การคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิเด็กและเยาวชน และการส่งเสริมสวัสดิการเด็กและครอบครัว

(2) กำหนดมาตรฐานการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ การคุ้มครองพิทักษ์สิทธิเด็กและเยาวชน และการส่งเสริมสวัสดิการเด็กและครอบครัว ให้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมโลก พันธกรณี ความตกลง และความร่วมมือระหว่างประเทศ กำกับดูแล ติดตาม และประเมินผล การดำเนินงานให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

(3) พัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ การคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ เด็กและเยาวชน และการส่งเสริมสวัสดิการเด็กและครอบครัว

(4) ดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรม เพื่อการส่งเสริมและพัฒนา ศักยภาพ การคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิเด็กและเยาวชน การส่งเสริมสวัสดิการเด็กและครอบครัว และบทบาททางสังคมของเด็กและเยาวชน

(5) บริหารจัดการและพัฒนาระบบงานเทคโนโลยีสารสนเทศ และเป็นศูนย์กลางข้อมูล ด้านเด็กและเยาวชน รวมทั้งที่เป็นกลุ่มเสี่ยง กลุ่มที่มีปัญหาทางสังคม กลุ่มที่ประสบภัยสังคม กลุ่มที่พึงได้รับการช่วยเหลือ คุ้มครอง สงเคราะห์ พัฒนาและฟื้นฟู และการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม

(6) จัดบริการสวัสดิการสังคม การสังคมสงเคราะห์ การให้คำปรึกษาแนะนำ การให้ความช่วยเหลือ และการแก้ไขปัญหาแก่กลุ่มเด็กและเยาวชนที่เป็นกลุ่มเสี่ยง กลุ่มที่ประสบภัยสังคม และกลุ่มที่มีปัญหา ทางสังคม รวมทั้งประสานส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(7) พัฒนารูปแบบ วิธีการบริการสวัสดิการสังคม และการสังคมสงเคราะห์เด็ก เยาวชน และครอบครัว ให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่กำหนด

(8) จัดให้มีบ้านพักเด็กและครอบครัว สถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ และสถานพัฒนาและฟื้นฟูในการบริการและให้การช่วยเหลือ สงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพ พัฒนา ฟื้นฟู และจัดบริการสังคม แก่เด็กและครอบครัวที่ประสบปัญหา

(9) เป็นศูนย์กลางในการให้ความช่วยเหลือ คุ้มครองและดำเนินการในการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม

(10) ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานด้านการส่งเสริมและพัฒนา ศักยภาพของเด็กและเยาวชน การคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิเด็กและเยาวชน และการส่งเสริมสวัสดิการเด็กและครอบครัว

(11) ประสาน ส่งเสริม และสนับสนุนทางวิชาการ ข้อมูล เทคโนโลยี การให้คำปรึกษา แนะนำ และให้ความช่วยเหลือ รวมทั้งการติดตามและประเมินผลการดำเนินการของเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ การคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิเด็กและเยาวชน ตามกฎหมาย และการส่งเสริมสวัสดิการเด็กและครอบครัว

(12) ปฏิบัติงานอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมหรือตามที่รัฐมนตรี หรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

กรมกิจการเด็กและเยาวชนดำเนินการกิจภายใต้โครงสร้างตามกฎกระทรวงและจัดตั้งภายในประกอบด้วย 5 กอง/ศูนย์/สำนักงาน 2 กลุ่มขึ้นตรงต่อผู้บริหาร มีหน่วยงานที่จัดตั้งอยู่ในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ได้แก่ สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานพัฒนาและฟื้นฟู และสถานเพาะกล้าคุณธรรม จำนวนทั้งสิ้น 30 แห่งใน 20 จังหวัด และบ้านพักเด็กและครอบครัว จำนวน 77 แห่ง ในกรุงเทพมหานครและ 76 จังหวัดทั่วประเทศ

แผนภาพที่ 1.1 โครงสร้างกรมกิจการเด็กและเยาวชน

1.2 การดำเนินการกิจ

กรมกิจการเด็กและเยาวชนมุ่งหวังให้เด็กและเยาวชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีความมั่นคงในการดำรงชีวิตเติบโตเข้าสู่วัยของการทำงานอย่างมีคุณภาพ โดยดำเนินภารกิจอย่างบูรณาการ ใน 4 มิติ กล่าวคือ

- **มิติการเสริมสร้างศักยภาพ** : ดย. เติบโตเต็มความสามารถบนพื้นฐานศักยภาพของเด็กและเยาวชนตามช่วงวัย โดย มุ่งให้เด็กและเยาวชน

- มีวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปลอดภัย รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น

- วุฒิภาวะทางอารมณ์ตามสมควรแก่วัย จริยธรรม และคุณธรรม

- รู้จักการป้องกันตนเองจากโรคและสิ่งเสพติด

- มีทักษะและเจตคติที่ดีต่อการทำงาน

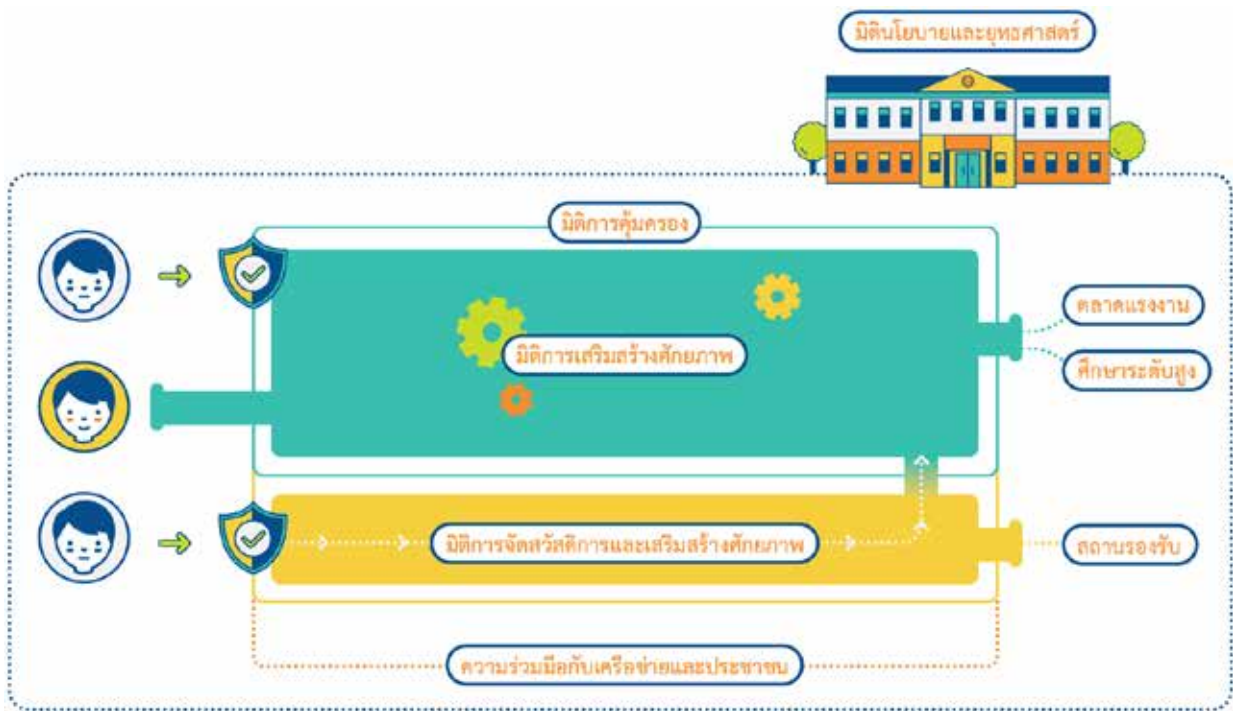
- ให้รู้จักช่วยเหลือผู้อื่นโดยมีจิตสำนึกในการให้และการอาสาสมัคร

- **มิติการจัดสวัสดิการ** : ดย. จัดสวัสดิการขั้นพื้นฐานสำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัวในรูปแบบระบบความมั่นคงทางสังคม (Social Security) ในลักษณะการช่วยเหลือ/สงเคราะห์ และการสงเคราะห์ครอบครัว อาทิ เงินช่วยเหลือและการดูแลสุขภาพและปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต นอกจากนี้ยังรวมถึง การคุ้มครองสังคมขั้นต่ำป้องกันไม่ให้กลุ่มเปราะบาง/กลุ่มเสี่ยงอยู่ภายใต้ระดับหรือสภาพที่ไม่พึงประสงค์ อาทิ การให้แบบมีเงื่อนไขและการอุดหนุน (สุวิทย์ เมษินทรีย์ และคณะ, 2558,น. 6-9)

- **มิติด้านการคุ้มครอง** : ดย. มีการป้องกันและจัดการเด็ก เยาวชนและสภาพแวดล้อมเพื่อให้เด็กและเยาวชนหลุดจากสภาพการณ์หรือภัยอันตราย ที่ส่งผลกระทบต่อความอยู่ดีมีสุข (Well-being)

- **มิติด้านนโยบายและยุทธศาสตร์** : ดย. มีการศึกษา คัดคว้า และจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย ยุทธศาสตร์ มาตรฐาน และมาตรการทางกฎหมาย เชื่อมประสานการดำเนินการตามพันธกรณีระหว่างประเทศด้านเด็กและเยาวชน พร้อมผลักดัน ติดตาม กำกับ และประเมินผลการนำไปปฏิบัติในระดับประเทศ โดยทั้ง 4 มิติ ขับเคลื่อนผ่านความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน เครือข่าย และภาคประชาชน

แผนภูมิที่ 1.2 แสดงการดำเนินการกิจการ

1.3 กรรณกิจการเด็ก และเยาวชนกับการกิจด้านเด็กและเยาวชน

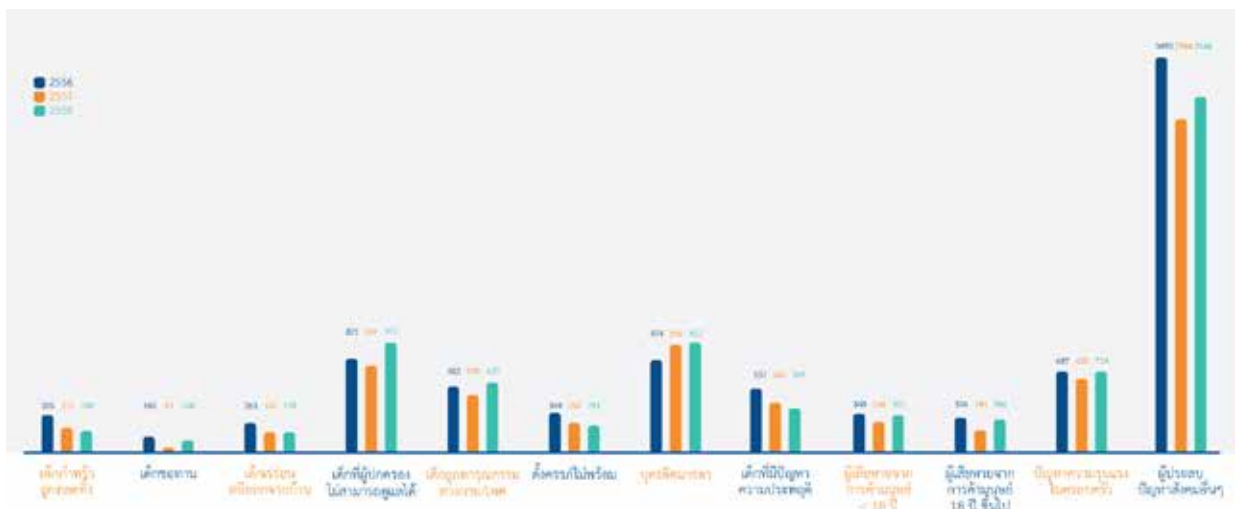
1.3.1 การจัดบริการสวัสดิการสังคมแก่ผู้ประสบปัญหาทางสังคมควบคู่กับเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการคุ้มครองเด็กและเยาวชน

บ้านพักเด็กและครอบครัวกับบทบาทหน่วยเคลื่อนที่เร็ว : ดำเนินภารกิจในฐานะหน่วยบริการแรกรับ ครอบคลุมพื้นที่กรุงเทพฯ และ 76 จังหวัด ตลอด 24 ชั่วโมง ช่วยเหลือ พร้อมประเมินและวิเคราะห์สภาพปัญหาผู้ประสบปัญหาในกลุ่มเด็ก เยาวชนและครอบครัวในเบื้องต้น การประสานส่งต่อเพื่อรับบริการที่เหมาะสม รวมถึงการประเมินสถานะครอบครัวและชุมชนก่อนการส่งกลับคืนสู่ครอบครัวและชุมชน และติดตามสภาพการดำรงชีวิตของของผู้ประสบปัญหาเป็นระยะ โดยปี พ.ศ. 2558 มีผู้รับบริการจำนวน 7,990 ราย ลดลงจากปี พ.ศ. 2556 ที่มีผู้รับบริการ จำนวน 8,831 ราย

ภารกิจของบ้านพักเด็กและครอบครัว

- (1) เป็นหน่วยงานส่วนกลางที่ตั้งในส่วนภูมิภาคมีอำนาจหน้าที่ในการช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาทางสังคมตลอด 24 ชั่วโมง โดยการให้การศึกษาระเมินสภาพปัญหา และให้การช่วยเหลืออื่นๆ เบื้องต้น ตามสภาพปัญหา ความต้องการ โดยจัดเป็นที่พักพิงชั่วคราว เพื่อส่งกลับคืนสู่ครอบครัว และชุมชน หรือประสานส่งต่อให้ผู้ประสบปัญหาอยู่ในสถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ และสถานพัฒนาและฟื้นฟูในกรณีที่ไม่สามารถส่งกลับคืนสู่ครอบครัว และชุมชนได้
- (2) ดำเนินงานด้านการส่งเสริมพัฒนา ป้องกันและแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนเชิงรุกในระดับพื้นที่

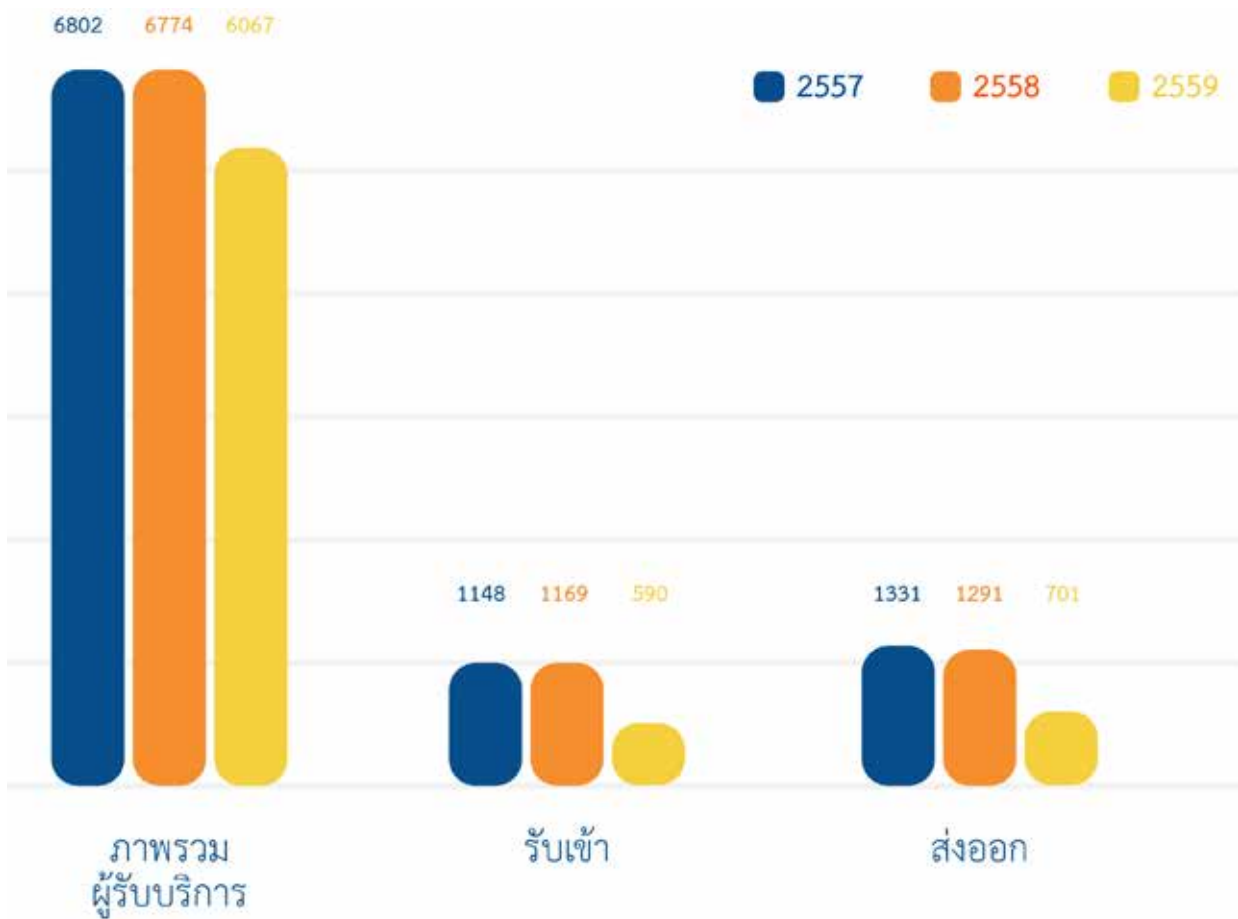
- (3) ส่งเสริมสนับสนุนกิจการสภาเด็กและเยาวชนในระดับจังหวัด
- (4) งานบริการข้อมูลด้านเด็กและเยาวชนในระดับ
- (5) ขับเคลื่อนงานตามนโยบาย เผยแพร่ งานยุทธศาสตร์ ของกิจการเด็กและเยาวชนในระดับพื้นที่
- (6) ส่งเสริมสนับสนุนกิจการสภาเด็กและเยาวชนในระดับพื้นที่
- (7) รวมเป็นคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ และคณะทำงานด้านเด็ก เยาวชน และสังคมระดับจังหวัด
- (8) ปฏิบัติงานร่วมกันหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

แผนภูมิที่ 1.3 สถิติผู้เข้ารับบริการในบ้านพักเด็กและครอบครัว ปีพ.ศ. 2556 – 2558 (หน่วย : คน)

สถาบันด้านการสงเคราะห์และ
คุ้มครองสวัสดิภาพมุ่งความสามารถดำรง
ชีวิตของเด็กและเยาวชน : ดำเนินการ
สงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพตาม พรบ.
คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ในสถาบัน ได้แก่
สถานสงเคราะห์ สถานแรกรับ สถานคุ้มครอง
สวัสดิภาพเด็ก และสถานพัฒนาและฟื้นฟู
คุณธรรม รวม 29 แห่ง และสถาบันเพาะกล้า
เพื่อให้เด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์และ

คุ้มครอง อาทิ กลุ่มเด็กเร่ร่อน ถูกทิ้งและพลัด
หลง เด็กที่ผู้ปกครองไม่สามารถอุปการะได้
และเด็กที่ถูกทารุณกรรม ได้รับอุปการะดูแล
ตามปัจจัยพื้นฐานให้สามารถมีชีวิตอยู่รอด
ปลอดภัย ควบคู่กับการมุ่งพัฒนาเด็กและ
เยาวชนเน้นกระบวนการเรียนรู้ด้าน EQ การ
เสริมสร้างทักษะอาชีพระยะสั้นและการเรียน
รู้วัฒนธรรมและภาษาอาเซียน เพื่อให้เด็ก
สามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้เมื่อ
ออกจากสถาบัน

แผนภาพที่ 1.4 สถิติการบริการของสถานสงเคราะห์ สถานแรกรับ
สถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก และสถานพัฒนาและฟื้นฟู
ปีพ.ศ. 2557 - 2559 (หน่วย : คน)

สถิติปี 2559 ณ เดือนเมษายน 2559

ด้านบุตรบุญธรรมและครอบครัวอุปถัมภ์ : กรมกิจการเด็กและเยาวชน มุ่งหวังให้เด็กที่ต้องการการดูแลเป็นพิเศษได้รับประสบการณ์การเลี้ยงดูและเจริญเติบโตในรูปแบบบรรยากาศของครอบครัวเพื่อส่งเสริมพัฒนาการในการดำรงชีวิต โดยได้ดำเนินการด้านครอบครัวอุปถัมภ์ที่สนับสนุนค่าช่วยเหลือในการเลี้ยงดูเด็ก ในปี พ.ศ. 2557

จำนวน 5,000 คน พร้อมทั้งดำเนินการในบทบาท “สำนักงานกลาง (Central authority)” ตามมติ ครม.และพันธกรณีของอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองเด็กและความร่วมมือในการรับรองบุตรบุญธรรมระหว่างประเทศ จัดหาครอบครัวบุญธรรมให้แก่เด็กกลุ่มเป้าหมายตามกระบวนการสังคมสงเคราะห์และกฎหมาย

แผนภาพที่ 1.5 สถิติการมอบเด็กให้ในความอุปการะของครอบครัวบุญธรรม ปี พ.ศ. 2557 - 2559 (หน่วย : คน)

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการคุ้มครองเด็กและเยาวชน : กรมกิจการเด็กและเยาวชนได้ขับเคลื่อนให้เกิดระบบคุ้มครองเด็กในระดับตำบล เพื่อให้เด็กทุกคนได้รับการเฝ้าระวังและการคุ้มครองสวัสดิภาพโดยนำระบบการเฝ้าระวังและการช่วยเหลือเด็ก (Child Protection Monitoring and Response System : CPMRS) ซึ่งปี พ.ศ. 2557 ได้ขยายระบบการเฝ้าระวังและระบบการช่วยเหลือสู่จังหวัดอุดรธานี นนทบุรี สมุทรสาคร ชลบุรี และชุมพร และขยายในพื้นที่เดิม ได้แก่ พื้นที่จังหวัดพะเยา เชียงใหม่ กาญจนบุรี และสุพรรณบุรี และในปี พ.ศ. 2559 เน้นขับเคลื่อนที่เป็นไปตามบริบทของ

ชุมชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 1,555 แห่ง พื้นที่ 76 จังหวัด โดยการพัฒนารูปแบบแนวทางและกลไกในการขับเคลื่อนงาน กำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงาน แนวทางการประสานความร่วมมือและระดมทรัพยากรในพื้นที่/ชุมชน การดูแลคุ้มครอง ประสานส่งต่อระหว่างหน่วยงาน อย่างเป็นระบบรวมทั้งการพัฒนาศักยภาพผู้ปฏิบัติงานด้านเด็ก โดยผลสำเร็จในปี พ.ศ. 2558 ผู้ปฏิบัติงานด้านเด็กในพื้นที่เป้าหมายร้อยละ 93.33 มีการเฝ้าระวังและช่วยเหลือเด็กบรรลุตามตัวชี้วัด (กรมกิจการเด็กและเยาวชน, 2558, น.170)

1.3.2 การขับเคลื่อนประเด็นเชิงนโยบาย และพันธกรณีระหว่างประเทศ

การตั้งครม.ในวัยรุ่น : กรมกิจการเด็กและเยาวชนร่วมมือกับหน่วยงานและภาคีเครือข่ายภาคประชาสังคมในการให้ความรู้ คำแนะนำและช่วยเหลือวัยรุ่นที่ตั้งครม.และครอบครัว ให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข ร่วมผลักดันนโยบายและยุทธศาสตร์ 1 เป้าหมาย 1 แผน (One Goal One Plan) **มุ่งลดอัตราการคลอดของหญิงวัยอายุ 10-19 ปี ต่อประชากรหญิงช่วงอายุเดียวกันทั้งหมด ลงครึ่งหนึ่ง** ตามความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี ถือเป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงาน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558-2559 โดยกรมมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาระบบช่วยเหลือคุ้มครองวัยรุ่นที่ตั้งครม.ตามมาตรฐานการส่งเสริมบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการป้องกันปัญหาการตั้งครม.ในวัยรุ่น การจัดกิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเด็กและเยาวชนให้มีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครม.ในวัยรุ่น เน้นการสื่อสารด้านสุขภาวะทางเพศ

ความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชน : กรมกิจการเด็กและเยาวชนดำเนินการแก้ไขและป้องกันปัญหาความรุนแรง ในเชิงการป้องกันระยะยาวโดยขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2558-2563 ส่งเสริมจัดทำแผนปฏิบัติการในระดับจังหวัด ควบคู่กับการให้ความสำคัญต่อความรุนแรงในครอบครัว โดยได้จัดทำหลักสูตรและพัฒนาทักษะความรู้วิทยากรแกนนำในการอบรมเลี้ยงดูเด็กโดยไม่ใช้ความรุนแรงแก่พ่อแม่ และผู้ปกครอง

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก : กรมกิจการเด็กและเยาวชนได้ส่งเสริมการดำเนินงานตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กที่ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันไว้ในปี พ.ศ. 2535 เพื่อให้สิทธิขั้นพื้นฐานดังกล่าวเกิดขึ้นจริง อาทิ

- การประกันสิทธิ กรมกิจการเด็กและเยาวชนขับเคลื่อนแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559 ด้านสิทธิเด็กเพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ การคุ้มครองเด็กที่ต้องการการคุ้มครองเป็นพิเศษ ได้แก่ ร่างนโยบายและแผนงานด้านการขจัดความรุนแรงต่อเด็กของอาเซียน ร่างบันทึกข้อตกลงความร่วมมือว่าด้วยการคุ้มครองเด็กเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศ และการติดตามผลการดำเนินงาน เป็นต้น

- การดำเนินการให้เกิดสิทธิ สร้างเมืองต้นแบบที่เป็นมิตรกับเด็กและเยาวชน (Child and Youth - Friendly Cities) บนเจตนารมณ์ให้เด็กและเยาวชนเป็นศูนย์กลางในการวางแผนพัฒนาเมืองและคุณภาพ การให้บริการ ซึ่งในปี พ.ศ. 2558 มีพื้นที่กรุงเทพมหานครและเทศบาลนำร่องจำนวน 7 แห่ง และต่อเนื่องในปี พ.ศ. 2559

- การร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิก
อาเซียน : ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายศูนย์ข่าว
สิทธิเด็กอาเซียนโดยดำเนินการจัดฝึกอบรม
เชิงปฏิบัติการการจัดตั้งศูนย์ข่าวเด็กและ
เยาวชนอาเซียน

1.3.3 การพัฒนาเด็กและเยาวชนตามช่วง วัย : ต่อยอดศักยภาพ มีภูมิคุ้มกันในการ ดำเนินชีวิต

เด็กปฐมวัย (0-5 ปี) : กรมกิจการเด็ก
และเยาวชน ดำเนินการส่งเสริม พัฒนาและ
กำกับดูแลคุณภาพการให้บริการของสถาน
พัฒนาเด็กปฐมวัย และส่งเสริมให้องค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และ
เอกชนที่เกี่ยวข้องให้ปฏิบัติตามมาตรฐาน
กลางของประเทศ (คณะรัฐมนตรีมีมติเห็น
ชอบเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2554 ประกาศใช้
มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ) ให้นำไปใช้
เป็นแนวทางในการประเมินผลการดำเนินงาน
และยกระดับคุณภาพของศูนย์เด็กเล็ก
ทั่วประเทศ ดำเนินการจัดทำสถานการณ์และ
สำรวจข้อมูลการใช้มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่ง
ชาติ เพื่อศึกษาสถานการณ์สำรวจข้อมูล
ปัญหาและอุปสรรคของการนำมาตรฐานศูนย์
เด็กเล็กแห่งชาติไปใช้ ซึ่งผลที่ได้รับจากการ
ศึกษาสถานการณ์ในครั้งนี้นำไปสู่การปรับปรุง
มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติให้มีความ
เหมาะสม เพื่อนำเสนอต่อ กคยช. ในการ
กำหนดระดับนโยบายเพื่อการขับเคลื่อนให้มี
การนำมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติไปใช้
เป็นมาตรฐานกลางของประเทศต่อไป

นอกจากนี้ กรมกิจการเด็กและเยาวชน
ได้ดำเนินการส่งเสริมกลไกในการขับเคลื่อน
งานด้านเด็กปฐมวัย และการพัฒนาศักยภาพ
ให้แก่ผู้ปฏิบัติงานด้านเด็กปฐมวัยให้สามารถ
มีการจัดกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการ
เด็กปฐมวัยในช่วงอายุ 0- 5 ปี ให้มีพัฒนาการ
ทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา
จิตใจ รวมถึงการได้รับการปลูกฝังสร้างคุณค่า
ให้กับตนเองและเห็นคุณค่าของผู้อื่นเพื่อการ
อยู่ร่วมกันในสังคม

เด็กวัยเรียน (5-14 ปี) : โครงการเยาวชน
ไทยหัวใจใสสะอาด ดำเนินการส่งเสริมให้สภา
เด็กและเยาวชนทุกระดับ เครือข่ายเด็กและ
เยาวชนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเฝ้า
ระวังการปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชัน มี
จิตสำนึก ค่านิยม ในความซื่อสัตย์สุจริต และ
ดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม
ความซื่อสัตย์สุจริต การป้องกันและแก้ไข
ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน และหลักการ
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ใน
พื้นที่ สามารถเป็นแกนนำในการรณรงค์เสริม
สร้างค่านิยมในการทำความดี มีความซื่อสัตย์
สุจริต โดยดำเนินกิจกรรม/โครงการให้เหมาะ
สมกับสถานการณ์และบริบทในพื้นที่ของตน

โครงการวัยใสใสใจทำดี ดำเนินการในรูป
แบบของโครงการนำร่องโดยบูรณาการความ
ร่วมมือกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
(อปท.) และหน่วยงาน/ภาคีเครือข่าย/ชุมชน
เน้นการพัฒนาเด็กให้มีภูมิคุ้มกันในการดำรง
ชีวิต และให้ชุมชนเป็นหลักในการเปลี่ยนแปลง
พฤติกรรมใน 6 มิติ ได้แก่ มิติศีลธรรม มิติดำรง
ชีวิต มิติสังคม มิติวิชาการ มิติอาชีพ และมิติ
นันทนาการ ตามแนวทางมาตรฐานการส่งเสริม
สวัสดิภาพเด็กและเยาวชน โดยให้ความสำคัญ

สำคัญกับการพัฒนาเด็กแบบองค์รวม 5 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ด้วยกระบวนการพัฒนาเด็ก ในรูปแบบกิจกรรมกิจวัตรประจำวัน กิจกรรมประจำครอบครัว และกิจกรรมวันหยุดสุดสัปดาห์ เพื่อให้เด็กได้ฝึกปฏิบัติตนและทำกิจกรรมทั้ง 3 รูปแบบ อย่างต่อเนื่องและดำเนินการพัฒนาศักยภาพแกนนำเด็กและเยาวชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพเด็กและเยาวชนในพื้นที่ โดยมีพื้นที่เป้าหมาย จำนวน 34 พื้นที่ /17 จังหวัด โดยการส่งเสริมสนับสนุนให้เครือข่าย แกนนำเด็กและเยาวชน สามารถดำเนินการพัฒนาเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เด็กวัยรุ่น เยาวชน (15-25 ปี) : การเสริมสร้างความเข้มแข็งของสภาเด็กและเยาวชน นับจาก ปี 2552 เป็นต้นมา กรมกิจการเด็กและเยาวชน ได้ให้การสนับสนุนงบประมาณสภาเด็กและเยาวชนในทุกระดับเพื่อดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการประชุมสภาเด็กและเยาวชน การพัฒนาศักยภาพสภาเด็กและเยาวชน และการส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์ เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ชุมชน และสังคม โดยสภาเด็กและเยาวชนได้ดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพสภาเด็กและเยาวชน และการส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์ เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ชุมชน และสังคม รวมถึงมีการปลูกฝัง สนับสนุน ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเป็นผู้มีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีวินัยในการดำรงชีวิต

ในการจัดสรรงบประมาณเพื่ออุดหนุนการทำกิจกรรมของสภาเด็กและเยาวชนนั้น เพื่อให้สภาเด็กและเยาวชนสามารถดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด อันได้แก่

1. การคัดเลือกประธานและคณะบริหารสภาเด็กและเยาวชน (ในกรณีที่หมดวาระ)
2. การจัดประชุมคณะบริหารตามข้อบังคับ (มาตรา 35)
3. การจัดประชุมสามัญประจำปี (มาตรา 23, 27, 30)
4. การจัดสมัชชาเด็กและเยาวชนระดับท้องถิ่น (76 จังหวัด และกรุงเทพมหานคร)
5. การจัดสมัชชาเด็กและเยาวชนระดับภาคและระดับชาติ
6. การขับเคลื่อนและการนำแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (พ.ศ. 2555- 2559) ไปสู่แผนการพัฒนาเด็กและเยาวชนของท้องถิ่น
7. การนำร่องสู่การปฏิบัติตามมาตรฐานสภาเด็กและเยาวชน 76 จังหวัด
8. การรณรงค์ป้องกันแก้ไขปัญหา พัฒนาเด็ก เยาวชน และสังคม ตามสถานการณ์เร่งด่วนในพื้นที่/ความต้องการของเยาวชน ดังนี้ การรณรงค์แก้ไขปัญหาก็เกี่ยวข้องกัเอดส์และอนามัยเจริญพันธุ์ การป้องกันการทุจริตคอรัปชั่น และการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต การรณรงค์แก้ไขปัญหายาเสพติด การจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญต่าง ๆ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
9. การจัดกิจกรรมเนื่องในวันเยาวชนแห่งชาติ (76 จังหวัด)

นอกจากนี้ กรมกิจการเด็กและเยาวชน ได้ประสานขอความร่วมมือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีการจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชนตำบล ปัจจุบันมีการจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชนระดับท้องถิ่นแล้ว 4,498 แห่ง จากจำนวนเทศบาล/องค์การบริหารส่วนตำบล 7,775 แห่ง

1.4 การจัดทำแผนกลยุทธ์ กรมกิจการเด็กและเยาวชน ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2560-2564

การดำเนินภารกิจข้างต้นจะเป็นกรอบทิศทางที่ชัดเจน เป็นรูปธรรม เกิดผลสัมฤทธิ์และประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน กรมกิจการเด็กและเยาวชนเล็งเห็นความสำคัญ จึงได้จัดทำแผนกลยุทธ์ของกรมกิจการเด็กและเยาวชน ซึ่งถือเป็นแผนแม่บทฉบับแรกของกรมกิจการเด็กและเยาวชนที่นอกจากเป็นทิศทางและเป้าหมายในการปฏิบัติราชการตลอดระยะเวลา 5 ปีข้างหน้า ที่ได้ประยุกต์แนวคิดการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน

1) การสร้างกลยุทธ์ หรือการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ (Strategy Formulation) เป็นเรื่องของการวิเคราะห์เพื่อประเมินสภาพแวดล้อม กำหนดวิสัยทัศน์ ประเด็นยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ ตัวชี้วัด/ค่าเป้าหมาย และกลยุทธ์

2) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (Strategy Implementation) เป็นการนำแผนยุทธศาสตร์ถ่ายทอดออกมาเป็นแผนปฏิบัติการ รวมถึงการปรับองค์ประกอบทางการบริหารจัดการให้สนับสนุนเป้าหมาย

3) การประเมินกลยุทธ์ (Strategic Control) เป็นการกำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน และการทบทวนสถานการณ์ เพื่อปรับปรุงยุทธศาสตร์ให้ทันต่อสถานการณ์

โดยการสร้างกลยุทธ์หรือการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ ได้ดำเนินการจัดทำแผนกลยุทธ์กรมกิจการเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2560-2564 ได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือนมีนาคม พ.ศ. 2558 ผ่านการมีส่วนร่วมของบุคลากร เด็กและเยาวชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยมีคณะกรรมการจัดทำและขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ของกรมกิจการเด็กและเยาวชน เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนกระบวนการ ซึ่งได้ดำเนินการเป็น 7 ระยะ รายละเอียดตามแผนภาพ

แผนภาพที่ 1.6 แผนกระบวนการจัดทำแผนกลยุทธ์

บทที่

๐๒

เด็กและเยาวชน
: จากอดีต
ถึงแนวคิด
ปัจจุบัน

2.1 บนรากเหง้าด้านเด็กและเยาวชนในสังคม¹

หลักวิชาการร่วมสมัยพยายามอธิบายความสำคัญของเด็กและเยาวชน ซึ่งมองว่าเป็นการลงทุน ในมิติการพัฒนามาจะเป็นพื้นฐานต่อยอดการเรียนรู้ในทักษะที่หลากหลาย พัฒนาการสมอง และความสามารถของร่างกายที่ส่งผลอย่างยั่งยืนไปตลอดช่วงชีวิต (EOPOTUS 2014: 7-8) ที่คงปฏิเสธไม่ได้ว่า “เด็กคืออนาคตของชาติ” ที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับความมั่นคงของรัฐและสังคมโดยไม่อาจมองข้าม ในสังคมไทย(สยาม) ปรากฏพัฒนาการความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ-สังคม-เด็กและเยาวชน ตั้งแต่อดีตที่เริ่มต้นจากหลักความสัมพันธ์ระหว่างบุตรกับบิดามารดาอันชอบธรรม เป็นไปตามความจำเป็นตามธรรมชาติที่บิดามารดาต้องเลี้ยงดูและควบคุมพฤติกรรมของลูก การขยายพื้นที่และบทบาทเข้าจัดการประเด็นด้านเด็กและเยาวชนในครอบครัวของรัฐและภาคส่วนที่ไม่ใช่เฉพาะรัฐในปัจจุบัน และสู่ความท้าทายในการจัดการตนเองของเด็ก เยาวชน ครอบครัว และชุมชน โดยมีรัฐสนับสนุนและกำกับในอนาคต

บุตรผู้เคารพและเชื่อฟังของครอบครัว: สิทธิที่เริ่มสร้างและก้าวแรกของรัฐในพื้นที่ครอบครัว

ในช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้นการจัดการระเบียบทางสังคมเป็นไปตามหลักตามจารีตประเพณีที่เป็นความชอบธรรมจำเป็นทางธรรมชาติที่บิดามารดาต้องเลี้ยงดูและควบคุมลูก สถานะของเด็กในสังคมสยามจะอยู่ภายใต้การปกครองของบิดามารดาที่อยู่ภายใต้มูลนาย ประกอบกับความสัมพันธ์ที่ “เคารพเชื่อฟัง” เป็นหลักปฏิบัติสำคัญเป็นผลให้เด็กเองยอมรับการตัดสินใจของผู้ปกครองอย่างปราศจากเงื่อนไข จึงปรากฏผู้ปกครองบางกลุ่มแสวงหาประโยชน์ต่อเด็กในกำกับตามประกาศของรัชกาลที่ 4 ที่ว่า²

“

วิสัยคนตระกูลต่ำมีแต่คิดจะหาเงินหาทองยอมข่มขืนบุตรหลานของตัวเองแล้วเอาไปขายให้ไปทนายาก... แต่บุตรไม่ควรที่จะต้องยากเพราะบิดามารดาจึงต้องตัดสินใจตามบุตรสมัคร

”

1. บทความนี้ได้พัฒนาและเพิ่มเติมประเด็นโดยอิงจากวิทยานิพนธ์ของนางสาวอลิศรา พรหมโชติชัย เรื่อง กระบวนการกำหนดนโยบายเด็กในสังคมไทย : นโยบายก่อตัวและความคลี่คลาย. คณะรัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ.2557

2. ประกาศราชการที่ 4 ซึ่งประกาศเมื่อวันจันทร์ เดือนยี่ ขึ้น 1 ค่ำ ปีฉลู สัปตศก ศักราช 1227 (พ.ศ. 2409) อ้างถึงใน สรรพสิทธิ์ คูประพันธ์. แนวทางการป้องกันแก้ไขการละเมิดสิทธิเด็กในประเทศไทย. ดุลพาฬ ปีที่ 45 เล่มที่ 1, หน้า 16

ปี พ.ศ. 2417 สยามเริ่มต้นการเลิกทาสอย่างค่อยเป็นค่อยไปโดยรัชการที่ 5 ทรงได้ประกาศ พระราชบัญญัติพิทักษ์เด็กเสียนลูกทาสลูกไทย ร.ศ. 93 เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม พ.ศ. 2417 มุ่งเลิกความเป็นทาสในกลุ่มเด็กโดยลดค่าตัวทาสลงตั้งแต่อายุ 8 ขวบ จนหมดค่าตัวเมื่ออายุได้ 20 ปี และเมื่ออายุได้ 21 ปี ผู้นั้นก็จะเป็นอิสระ และในระยะต่อมาได้ประกาศพระราชบัญญัติเลิกทาส ร.ศ. 124 ให้ลูกทาสทุกคนเป็นไท เมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2448

การที่สยามประกาศเลิกทาสนำมาซึ่งสิทธิและเสรีภาพลำดับหนึ่ง ปรับรูปแบบวิธีการควบคุมกำลังคนด้วยการเสียภาษีแทนการเกณฑ์แรงงาน ถือเป็นจุดเริ่มต้นของหน้าที่ที่พึงปฏิบัติในฐานะพลเมืองที่รัฐสมัยใหม่รับผิดชอบ มีการประกาศใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 (พ.ศ.2451) โดยระบุข้อห้ามและโทษ อาทิ การกระทำชำเราหรืออนาจารเด็ก การขายบุตร ความผิดฐานละทิ้งเด็ก และการยกเว้นโทษเป็นพิเศษในกรณีเด็กอายุ 7-18 ปี การดูแลและปกครองบุตรที่เดิมเป็นไปตามหลักความชอบธรรมตามธรรมชาติอย่างไม่มีเงื่อนไขได้รับการกำหนดขอบเขตตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครัว พ.ศ. 2477 หมวด 2 ว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของบิดามารดาและบุตร ความว่า

“

**บิดามารดาในฐานะผู้ปกครองมีสิทธิ
ทำโทษบุตรตามสมควรเพื่อว่ากล่าวสั่ง**

สอน

”

แม้ในทางปฏิบัติการกำหนดเกณฑ์ขอบเขตการยังไม่ชัดเจน แต่กระนั้นถือเป็นความพยายามของรัฐที่ให้เด็กอยู่รอดปลอดภัยและสร้างความสงบเรียบร้อย อันมีนัยยะการเริ่มต้นของการเข้ามามีบทบาทในพื้นที่ครอบครัวในการคุ้มครองเด็กของรัฐ

บุตรของรัฐ การขจัดเกลาและแก้ไขโดยรัฐ

การปฏิรูปประเทศสู่รัฐสมัยใหม่ในช่วงรัชกาลที่ 5 เปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ-ประชาชนในการควบคุมกำลังคนจากระบบมูลนายและทาส เป็นการจ่ายภาษีอากรแก่รัฐในทางหนึ่งผลิตภาพของประชาชนย่อมส่งผลต่อความมั่นคงของรัฐ

พระอัครชายาเธอ พระองค์เจ้าสายสวลีภิรมย์
องค์ก่อตั้งโรงเรียนเด็กแห่งแรก

• **เมื่อการทำหน้าที่ของประชาชนส่งผลกระทบต่อรัฐ** รัฐจึงจำเป็นต้องขัดเกลาเด็กทั่วไปที่จะโตเป็นผู้ใหญ่ ในช่วงรัชกาลที่ 5 รัฐเริ่มต้นดำเนินนโยบายการจัดการศึกษาสมัยใหม่ แก่ราษฎรทั่วไปในปี พ.ศ. 2427 โดยจัดตั้งโรงเรียนสำหรับราษฎรแห่งแรก คือ “โรงเรียนวัดมหารวดพาราม” ซึ่งในระยะต่อมาได้พัฒนาระบบโรงเรียนอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมในรัชกาลที่ 6 ซึ่งริเริ่มโดยชนชั้นนำและเป็นฐานกำลังของระบบราชการเป็นหลัก³ การขัดเกลาทางสังคมโดยเป้าประสงค์หลักคือ การรวมชาติเป็นสำคัญ ผ่านกิจกรรมอย่างลูกเสือที่เสริมสร้างวัฒนธรรมการจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ รวมถึงปลูกฝังค่านิยมเคารพเชื่อฟังบิดามารดา ความอ่อนน้อม สำนึกความเป็นชาติ ความเสียสละ พร้อมทั้งการส่งเสริมวิชาชีพโดยจัดตั้งโรงเรียนสอนวิชาช่างและเพาะปลูกในปี พ.ศ. 2442 โดย ม.ร.ว.เปีย มาลากุล

• **เมื่อเกิดปัญหาหรือสภาพไม่พึงประสงค์** รัฐจึงจำเป็นต้องแก้ไขเป็นพิเศษ การดูแลเด็กอย่างเสมอภาค เริ่มต้นในรัชกาลที่ 4 โดยบทบาทของมิชชันนารีที่ให้การศึกษารักษาแก่เด็กทุกกลุ่ม กระนั้นรัฐโดยชนชั้นนำเองได้ให้ความสำคัญต่อการดูแลเด็กซึ่งดำรงชีวิตอยู่ในสภาพไม่พึงประสงค์ให้มีชีวิตรอดอย่างเป็นทางการโดยจัดตั้ง “โรงเรียนเลี้ยงเด็ก” ในปี พ.ศ. 2433 (ณ ตำบลสวนมะลิ ถนนบำรุงเมือง) เพื่อช่วยเหลือและเลี้ยงดูเด็กยากจน เด็กที่บิดามารดาไม่มีกำลังสามารถบำรุงเลี้ยงดู และเด็ก

ที่บิดามารดาประพฤติไม่เหมาะสมที่มักทอดทิ้งให้มีพฤติกรรมไม่สุจริต เป็นต้น โดยโรงเรียนจะมีพี่เลี้ยงดูแลรักษายามเจ็บป่วย มีครูฝึกอาชีพ และมีการทำสัญญาออมยกลูกให้เป็นสิทธิของโรงเรียนจนเติบโต นอกเสียจากว่าผู้เลี้ยงเด็กจะเห็นว่าการส่งเด็กคืนกลับให้บิดามารดานั้นเป็นเรื่องที่ดีต่อตัวเด็ก⁴ จึงนับเป็นสถานสงเคราะห์แห่งแรกของรัฐในสังคมไทย

ในระยะต่อมามีการริเริ่มแนวการสังคมสงเคราะห์ในรูปแบบสมาคม โดยจัดตั้ง “สภาอุณาโลมแดง” ในปี พ.ศ. 2436 ซึ่งสมาคมดังกล่าวที่รับบริจาคทรัพย์จากชนชั้นสูงเพื่อช่วยเหลือกลุ่มผู้บาดเจ็บจากสงคราม และขยายสู่ผู้ที่ประสบภัยและต้องการการช่วยเหลือ

3. สมัย ร.5 จัดตั้งโรงเรียนแห่งแรกคือ นายทหารมหาดเล็ก พ.ศ. 2414 ในรัชกาลที่ 6 ได้โปรดเกล้าจัดตั้งโรงเรียนมหาดเล็กหลวงตามแบบอังกฤษที่เปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัยในปี และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยซึ่งพัฒนาโรงเรียนมหาดเล็กหลวงเดิม และโรงเรียนมหาดเล็กหลวงตามแบบอังกฤษที่เปลี่ยนชื่อเป็น “โรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย”

4. ประกาศเรื่องตั้งโรงเรียนเลี้ยงเด็ก เมื่อ พ.ศ. 2433 อ้างถึงในสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ. ตำนานโรงเรียนของพระอัครชายาเธอฯ.(2472).พระนครฯ: โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร. ด้วยพระอัครชายาเธอ พระองค์เจ้าสายสวลีภิรมย์มีความสังเวชพระหฤทัยในการประชวรและสิ้นพระชนม์แห่งพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้านางจรจรัสศรี จึงดำริว่า บุตรีธิดาผู้มีบรรดาศักดิ์มีทรัพย์ยังได้ความเวทนาในเวลาป่วยใช้สอหัตสเพียงนี้ ทารกที่เป็นผู้เกิดแต่บิดามารดาขาดสน จะได้ลำบากยิ่งไปกว่านี้สักเพียงไร...” พระอัครชายาเธอ

•นโยบายสวัสดิการสังคมด้านเด็ก

ความพยายามผลักดันนโยบายด้านสวัสดิการภาพรวมของรัฐประจักษ์ในช่วง พ.ศ. 2475 โดยนายปรีดี พนมยงค์ ได้เสนอเค้าโครงเศรษฐกิจ (สมุดปกเหลือง) ระบุหลักการสำคัญที่ “รัฐจะต้องบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎร...ไม่ปล่อยให้ราษฎรอดยาก” ผ่านมาตรการ อาทิ การประกันความสุขสมบูรณ์ของราษฎรที่รัฐจ่ายเงินให้แก่ราษฎรทุกคนเพื่อแลกเปลี่ยนกับปัจจัยดำเนินชีวิต และการให้เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปีต้องเล่าเรียนและทำงานเล็กน้อยตามกำลังและได้รับค่าตอบแทนจากรัฐ (ระพีพรรณ .2554, น. 203)

กระนั้นการขับเคลื่อนนโยบายสวัสดิการสังคมในด้านเด็กเป็นผลในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งกำหนดแนวนโยบายสวัสดิการสังคมโดยมุ่งขยายบริการทางการแพทย์ควบคุมการเพิ่มและรักษาจำนวนประชากรผ่านมาตรการ อาทิ การจัดสมรสหมู่และจ่ายเงินให้คู่สมรส และการกำหนดให้เด็กที่เกิดวันที่ 1 มกราคม 2486 จะได้รับการดูแลจากรัฐในด้านการศึกษา สุขภาพและความจำเป็นต่างๆ ตลอดชีวิต มีการจัดตั้งกลไกของรัฐ อย่างกรมประชาสงเคราะห์สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ในปี พ.ศ. 2483 ที่ปรากฏการตั้งแผนกสงเคราะห์คนชราและเด็กภายใต้กองอนาถาสงเคราะห์ ขึ้นในเวลาต่อมา รวมถึงกระทรวงอื่นๆ มีการดำเนินภารกิจเกี่ยวของ อาทิ งานด้านมารดาและทารกสงเคราะห์ในกระทรวงสาธารณสุข และงานยุวอาชญากรในกระทรวงยุติธรรม โดยภาพรวมของรัฐด้านการสงเคราะห์เด็ก สตรี และครอบครัวมีผู้ดำเนินการและผลักดัน คือ ท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงคราม ผู้เป็นกรรมการในสำนักวัฒนธรรมฝ่ายหญิง⁵

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลทรงฉลองพระองค์ยุวชนทหาร พระราชทานธงประจำกองยุวชนนายทหาร เมื่อ พ.ศ. 2482

5. สภาวัฒนธรรมฝ่ายหญิง เป็นส่วนหนึ่งของสภาวัฒนธรรมแห่งชาติ ซึ่งได้ริเริ่มการจัดตั้งโรงเรียนการสังคมสงเคราะห์ ในวันที่ 3 มกราคม พ.ศ.2487 ณ บ้านพิชญโลก ลักษณะการศึกษาระดับประกาศนียบัตร อ้างถึงใน อริศรา พรหมโชติชัย เด็ก รัฐ ประชาสังคม?: การก่อตัวและความเปลี่ยนแปลงของแนวนโยบายว่าด้วยเด็กในสังคมไทย ก่อนการประกาศใช้ พรบ.คุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 รัฐศาสตร์สารปีที่ 35 ฉบับที่2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2557) หน้า 57-58

ในด้านหนึ่งด้วยในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นช่วงเกิดข้อพิพาทเรื่องดินแดนระหว่างไทยและฝรั่งเศส และช่วงเตรียมความพร้อมต่อสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้มีการปลูกฝังอุดมการณ์ค่านิยมเพื่อสร้างความเป็น “ชาติไทย” ความมีระเบียบวินัย เสียสละ และพลีชีพเพื่อชาติ ผ่านผลงาน บทประพันธ์และแบบเรียนเชิงประวัติศาสตร์ของหลวงวิจิตรวาทการ (สุรชาติ บำรุงสุข ,2558, น. 479-480) สอดคล้องกันนี้ยังให้ความสำคัญต่อการสร้างคนรุ่นใหม่ที่มีจิตในการต่อสู้ ช่วยป้องกันประเทศ โดยได้ประยุกต์แนวคิดยุวนาซีจากประเทศเยอรมันต่อยอดกิจการลูกเสือ จัดตั้งกรมยุวทหารบก ขึ้นในปี พ.ศ. 2481 (หมายเหตุ วชิราวุธ, ออนไลน์) พร้อมทั้งจัดระเบียบทางสังคมโดยนิยาม “เด็กอนาถา ซึ่งหมายถึง เด็กที่ไม่สามารถเลี้ยงชีพหรือประกอบอาชีพและไม่มีบิดามารดาหรือผู้ปกครองดูแล รวมถึงเด็กที่เข้าข่ายที่ว่า เทียบเตร่เร่ร่อน ไม่มีที่อยู่อาศัยหรือพฤติกรรมไม่สมควรแก่วัย” ไว้ใน พรบ. ควบคุมเด็กและนักเรียน พ.ศ. 2481 เป็นผลให้เจ้าหน้าที่สามารถควบคุมเด็กและเรียกประกันกับบิดามารดาได้ รวมถึงได้สร้างกระแสค่านิยมแก่สังคมที่จะช่วยเหลือเพื่อแผ้วแผ้วคุ้มครองเด็ก อันถือเป็นวัฒนธรรมที่ควรปฏิบัติ ตามประกาศรัฐนิยมฉบับที่ 12 ว่า⁶

“

ในที่สาธารณสถานหรือในถนนหลวง ให้บุคคลทำการช่วยเหลือคุ้มครองโดยลักษณะที่ยังปลอดภัยแก่เด็ก คนชรา หรือ คนทุพพลภาพ ผู้ใดสามารถกระทำช่วยเหลือคุ้มครองดังกล่าวถือว่าผู้นั้นเป็นผู้มีวัฒนธรรมควรได้รับความนับถือของชาวไทย

”

6. ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยรัฐนิยม ฉบับที่ 12 เรื่อง การช่วยเหลือคุ้มครองเด็ก คนชรา หรือคนทุพพลภาพ (ประกาศวันที่ 28 มกราคม พ.ศ. 2485)

บุตรของสังคม : บทบาทในด้านเด็ก และเยาวชนของภาคส่วนที่ไม่ใช่เฉพาะรัฐ

การเปิดโอกาสด้านการศึกษาและสาธารณสุขให้แก่ประชาชนที่กว้างขวาง ประชาชนมีความรู้และให้ความสำคัญต่อบ้านเมืองโดยเฉพาะกลุ่มนักศึกษา และจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 และ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ส่งผลเกิดการตื่นตัวทางประชาธิปไตยหรือประชาธิปไตยแบ่งบานในประชาชน ภาคส่วนหรือหน่วยที่ไม่ใช่รัฐเข้ามามีส่วนร่วมในงานด้านสังคมอย่างมากเป็นนัยยะการขับเคลื่อนด้านการคุ้มครองเด็กของไทย โดยบทบาทไม่ได้จำกัดเพียงแค่รัฐ

ในช่วงปี พ.ศ. 2525 เกิดการร่วมตัวขององค์กรพัฒนาเอกชนเกี่ยวข้องกับเด็กที่เรียกว่า “คณะทำงานด้านเด็ก” โดยนักกิจกรรม อาทิ มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก มูลนิธิเด็ก มูลนิธิเด็กอ่อนในสลัม มูลนิธิดวงประทีป และสหทัยมูลนิธิ ที่ร่วมกันดำเนินกิจกรรมและรณรงค์เกี่ยวข้องกับสิทธิและสวัสดิภาพของเด็ก ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากกองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF) สอดคล้องกันในช่วงปี พ.ศ. 2530 UNICEF เองได้รณรงค์ให้ไทยลงนามในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กผ่านทางสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (สยช.) และสภาองค์การพัฒนาเด็กและเยาวชน (สอ.ดย.)

การรณรงค์และผลักดันสร้างการตระหนักสังคมเป็นไปอย่างสม่ำเสมอไปสู่การจัด “เวทีสิทธิเด็ก” ร่วมกับคณะกรรมการกิจการสตรีและเยาวชน สภาผู้แทนราษฎร

และ สอ.ดย. ครั้งแรกในวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2532 ณ ทำเนียบรัฐบาล เพื่อสร้างความเข้าใจด้านสิทธิเด็กและให้โอกาสเด็กและเยาวชนเข้าอภิปราย และเป็นครั้งแรกในสังคมไทยที่เด็กได้มีส่วนร่วมในกระบวนการทางนโยบาย (ทองพูล บัวศรี, 2552) การขับเคลื่อนด้านสิทธิเด็กบรรลุผลสำเร็จ ครม. ได้เห็นชอบในการลงนามเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กซึ่งมีผลบังคับในวันที่ 26 เมษายน 2535

การขับเคลื่อนด้านเด็กในช่วงดังกล่าวได้ได้รับความสำคัญจากรัฐอย่างมากด้วยปัจจัยสำคัญ คือ นักวิชาการและนักสิทธิเด็ก มีบทบาทในเวทีการเมือง อาทิ ดร.สายสุรี จุติกุล ดำรงตำแหน่งเป็น รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีและรับผิดชอบด้านเด็กในรัฐบาลอานันท์ ปันยารชุน พร้อมทั้งนายวัลลภ ตังคณานุรักษ์ นายมนตรี สินทวิชัย และนางเตือนใจดีเทศน์ ดำรงตำแหน่งวุฒิสภาในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน เป็นปัจจัยสนับสนุนในการกำหนดพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ขึ้น (อิสรา พรหมชิตชัย, 2557 , น. 76-77) ที่นอกจากเป็นการกำหนดหลักการสงเคราะห์คุ้มครองสวัสดิภาพ และส่งเสริมความประพฤติเด็ก ที่สอดคล้องกับหลักสิทธิเด็กสากลแล้ว ยังเป็นการจัดระเบียบให้ภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนเข้ามาอยู่ในพื้นที่ทางกฎหมายและทำงานเด็กร่วมกันในรูปแบบคณะกรรมการและคณะสหวิชาชีพ (คณะกรรมการกิจการสตรี เยาวชนฯ, 2545, น. 4)

สู่ความท้าทายในการมีส่วนร่วม จัดการประเด็นของตนเอง

บนพื้นฐานที่ให้ครอบครัว ชุมชน และ สังคม เป็นหลักในการดำเนินการ จัดการ แก้ไข ถือเป็นแนวคิดการขับเคลื่อนและการดำเนินการด้านสิทธิเด็กและพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 (เรื่องเดิม, 2545, น. 4) ฉะนั้น ในช่วงต้นของการดำเนินการจริงยังคงข้อท้าทายและอุปสรรคสำคัญของการรวม ศูนย์อำนาจ (ของกรมส่วนกลาง) ที่ กระจายกระจายในการทำงาน ความเป็น กิจกรรมเฉพาะกิจ (Ad Hoc activity) ของการทำงานด้านสิทธิเด็ก และการขาดความเป็น สถาบันของกลไกโดยเฉพาะกลไกคณะกรรมการที่ทำงานในลักษณะคณะทำงาน (Working committee) อย่างจริงจัง (นครินทร์, 2553 , น. 83-94) รวมถึงในอดีตการหยิบยก กำหนดประเด็นด้านเด็กและเยาวชน ที่แม้จะ พิจารณาจากสภาพการณ์ แต่ก็ปฏิเสธสภาพที่ เกิดขึ้นแล้วโดยมีอิทธิพลของผู้ใหญ่เป็นส่วน หนึ่งสำคัญ ดังนั้นปรากฏการเรียกร้องให้รัฐ ทำงานในเชิงรุก และพยายามให้เกิดการมีส่วน

ร่วมโดยเฉพาะจากเด็กและเยาวชน ในการ หยิบยกประเด็นปัญหา จัดการ แก้ไขด้วย ตนเอง นำไปสู่การผลักดันและบังคับใช้ พรบ. ส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชน พ.ศ.2550 ซึ่งกำหนดให้มี “สภาเด็กและเยาวชน” โดยมี เจตนารมณ์ให้มีบทบาทเป็น ศูนย์กลาง ประสานความร่วมมือของหน่วยงาน องค์กร ภาคีเครือข่ายในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการคิด เสนอ แนวทาง วางแผนและร่วมดำเนินการป้องกัน แก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชน ชุมชน และสังคม

วิวัฒนาการของการพัฒนาเด็กไทย

ความชอบธรรมจำเป็นทางธรรมชาติที่บิดามารดาต้องเลี้ยงดู และควบคุมลูก และการเคารพเชื่อฟังอย่างปราศจากเงื่อนไข

แผนภาพที่ 2.1 วิวัฒนาการของการพัฒนาเด็กไทย

2.2 แนวคิดสิทธิเด็ก

แนวคิดสิทธิเด็กถือเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิมนุษยชนภายใต้ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นสิทธิพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนควรได้รับอย่างเสมอภาคกัน เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างสันติสุข มีศักดิ์ศรีและเสรีภาพ โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ สีผิว เพศ อายุ ภาษา ศาสนา สถานภาพทางกายหรือสุขภาพ เป็นสิทธิสากล (Universal Right) และเป็นสิทธิเด็ดขาด (Absolute Right) ที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองตามกฎหมายระหว่างประเทศ

องค์การสหประชาชาติได้ให้ความสำคัญกับสิทธิเด็กภายใต้หลักการสิทธิมนุษยชน จึงประกาศปฏิญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (the United Nations Declaration on the Rights of the Child 1959) แต่ปฏิญญาดังกล่าว ไม่มีผลผูกพันเป็นกฎหมายระหว่างประเทศ จึงทำให้หลายประเทศไม่มีการนำไปยึดถือปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม จนกระทั่งในปี พ.ศ.2532 (ค.ศ. 1989) องค์การสหประชาชาติจึงได้พัฒนาการคุ้มครองเด็กให้เป็นกฎหมายระหว่างประเทศ ด้วยการประกาศ “อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก” (Convention on the Rights of the Child 1989) โดยประเทศไทยได้ให้สัตยาบันในปี พ.ศ. 2535 อันเป็นผลให้ต้องรับประกันและคุ้มครองสิทธิเด็ก⁷ ในประเทศของตน ได้แก่

(1) สิทธิในชีวิตและการอยู่รอด (Rights to survival) เป็นสิทธิในการมีชีวิตและอยู่รอดนับตั้งแต่คลอดและจะต้องมีชีวิต

อยู่รอดอย่างปลอดภัยเด็กทุกคนมีสิทธิติดตัว (Inherit right) และจะต้องรับรองให้มี การส่งเสริมการพัฒนาเด็ก รวมทั้งมีสิทธิที่จะรู้จัก และได้รับการเลี้ยงดูจากพ่อและแม่ของเด็ก มิให้เด็กถูกแยกจากบิดามารดาโดยขัดกับความ ต้องการของพ่อและแม่ของเด็ก ยกเว้นในกรณี ที่หน่วยงานที่มีอำนาจอาจใช้วิธีทางกฎหมาย ในการบังคับว่าการแยกจากพ่อและแม่ของเด็กนั้นจำเป็นต้องทำเพื่อผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก (The best interests of the child)

บิดาและมารดาหรือผู้ปกครองจะต้องรับผิดชอบร่วมกันในการเลี้ยงดูและพัฒนาเด็ก รวมทั้งรัฐจะต้องจัดให้มีและพัฒนาสถาบันการอำนวยความสะดวกและการบริการต่างๆ สำหรับการดูแลเด็ก ตลอดจนในด้านสาธารณสุข รัฐจะต้องมีมาตรฐานด้านสาธารณสุข มีสถานบำบัดรักษาและฟื้นฟู ส่งเสริมการดูแลสุขภาพขั้นพื้นฐาน รวมไปถึงการจัดหาอาหารที่ถูกหลักโภชนาการเพื่อให้เด็กได้รับการดูแลอย่างเหมาะสมและได้รับประโยชน์สูงสุด ช่วยเหลือให้เด็กที่พิการทางร่างกายหรือจิตใจได้มีชีวิตที่สมบูรณ์และปกติสุขอย่างมีศักดิ์ศรี ส่งเสริมการพึ่งพาตนเอง และเอื้ออำนวยให้มีส่วนร่วมในชุมชน

(2) สิทธิในการได้รับการปกป้องคุ้มครอง (Rights to protection) เด็กจะต้องได้รับความคุ้มครองในทุกรูปแบบที่จะเป็นอันตรายต่อเด็ก ไม่ว่าจะเป็นการคุ้มครองจากการถูกทำร้ายทั้งทางร่างกาย จิตใจ และเพศ การถูกทอดทิ้งหรือการปฏิบัติโดยประมาท รวมทั้งการแสวงหาผลประโยชน์ต่างๆ จากเด็ก รวมถึงการกระทำที่จะเป็นการทำร้าย

7. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ได้นิยามความหมายคำว่า “เด็ก” หมายถึง มนุษย์ทุกคนที่อายุต่ำกว่า 18 ปี เว้นแต่จะบรรลุนิติภาวะก่อนหน้านั้นตามกฎหมายที่ใช้บังคับแก่เด็ก

แม้ว่าจะอยู่ในความดูแลของบิดาและมารดา ผู้ปกครองตามกฎหมายหรือบุคคลอื่นที่ดูแลเด็กอยู่ในขณะนั้น โดยรัฐจะต้องคุ้มครองเด็กให้ปลอดภัยจากการใช้ประโยชน์ทางเพศและการกระทำทางเพศที่มีขอบทุกรูปแบบ นอกจากนี้รัฐจะต้องมีมาตรการทางกฎหมายและกลไกทางสังคมในการคุ้มครองและป้องกันเด็กจากถูกใช้เป็นเครื่องมือเพื่อการค้า การผลิตและยาเสพติด

(3) สิทธิในการพัฒนา (Rights to development) เด็กมีสิทธิที่จะพัฒนาตนเองตามความสามารถและศักยภาพของเด็กที่จะทำได้ ซึ่งรัฐจะต้องจัดบริการสาธารณะให้เด็กได้รับการศึกษาบนพื้นฐานของโอกาสที่เท่าเทียมกัน เด็กทุกคนสามารถเรียนได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย พร้อมกับดำเนินมาตรการเพื่อสนับสนุนการเข้าเรียนของเด็กและป้องกันการออกจากโรงเรียนก่อนกำหนดด้วย อีกทั้งในระบบการศึกษาจะต้องมีมาตรการในระเบียบวินัยที่เหมาะสมและสอดคล้องกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็ก โดยการศึกษาจะต้องสนับสนุนให้เด็กได้รับการพัฒนาบุคลิกภาพความสามารถพิเศษ และความสามารถทางด้านร่างกายและจิตใจของเด็กอย่างเต็มศักยภาพ มีจิตสำนึกที่เคารพต่อสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เด็กมีความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยการรักษาและเคารพเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ภาษา และค่านิยมของท้องถิ่นและต่ออารยธรรมอื่นๆ ที่แตกต่างไปจากของเด็ก

สำหรับเด็กพิการรัฐจะต้องให้ความช่วยเหลือให้เด็กพิการสามารถเข้าถึงและได้รับการศึกษาการฝึกอบรม การดูแลสุขภาพ การบริการด้านฟื้นฟูสภาพ การเตรียมความพร้อมเพื่อการจ้างงานและโอกาสทางด้านสันตนาการที่จะส่งเสริมให้เด็กสามารถอยู่ร่วมกับสังคมและเพื่อพัฒนาตนเองได้อย่างเต็ม

(4) สิทธิในการมีส่วนร่วม (Rights to participate) ภายใต้หลักประชาธิปไตยมีหลักการสนับสนุนคุณค่าของมนุษย์เป็นสำคัญ ดังนั้น เด็กในฐานะความเป็นมนุษย์จึงควรมีสิทธิเสรีภาพที่จะแสดงออก โดยสิทธินี้จะรวมถึงเสรีภาพที่จะแสวงหา ได้รับหรือถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร และความคิดทุกลักษณะโดยไม่ถูกจำกัดเขตแดน พร้อมสามารถกระทำได้ทั้งทางวาจา ลายลักษณ์อักษร หรือในรูปของศิลปะหรือผ่านสื่อตามที่เด็กได้เลือกที่จะแสดงออก รัฐจึงต้องเคารพสิทธิของเด็กที่จะมีเสรีภาพทางความคิด และเคารพสิทธิและหน้าที่ของบิดาและมารดา และผู้ปกครองตามกฎหมาย เพื่อให้แนวทางการปฏิบัติในลักษณะที่สอดคล้องกับความสามารถที่จะพัฒนาเป็นไปตามวัยของเด็ก

2.3 แนวคิดความมีจิตสำนึกความเป็นพลเมือง (Citizenship) : สิทธิควบคู่กับความรับผิดชอบ

“

*No one is born a good citizen;
no nation is born a democracy. Rather, both are processes
that continue to evolve over a lifetime....*

**ไม่มีผู้ที่เกิดขึ้นมาแล้วเป็นพลเมืองที่ดี
ไม่มีประเทศใดเกิดขึ้นมาแล้วเป็นประชาธิปไตย แต่ทั้งสอง
เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องเป็นพัฒนาการตลอดช่วงชีวิตคน**

”

นายโคฟี อานัน ,One Young World,
18 กรกฎาคม 2557

แนวคิดความมีจิตสำนึกความเป็นพลเมือง (Citizenship) อยู่บนพื้นฐานที่แม่เด็กทุกคนที่เกิดมาพร้อมกับสิทธิเป็นพลเมือง สิทธิทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจที่รัฐประกันและให้ไว้ แต่ไม่ได้หมายรวมให้เด็กทั้งหมดนั้นจะมีจิตสำนึกความเป็นพลเมือง (AWGCP, 2008, p 4) การมีจิตสำนึกความเป็นพลเมืองสามารถแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อชุมชนและสังคม จากความรู้ ทักษะ และทัศนคติ เป็นพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชนและสังคม ความสามารถของเด็กและเยาวชนที่จะแสดงบทบาทตามสิทธิในฐานะพลเมือง และการมีจิตสำนึกความเป็นพลเมืองนั้นเป็นผลจากการกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ที่ผ่านการกล่อมเกลาโดยสังคมและรัฐ สอดคล้องสนับสนุนตามวัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย ระบอบการปกครอง (ประชาธิปไตย) และสภาพการดำรงชีวิตอย่างปลอดภัยในโลกยุคดิจิทัลและสารสนเทศที่ไร้พรมแดน

การมีจิตสำนึกความเป็นพลเมืองและสิทธิพลเมืองเป็นสิ่งที่ควบคู่กันซึ่งส่งผลประโยชน์ต่อทั้งเด็ก เยาวชน และสังคม กล่าวคือ การที่เด็กและเยาวชนสามารถตั้งคำถามต่อการพัฒนาที่ตนได้รับ สามารถเข้าถึงข้อมูลความรู้ตามสิทธิ ส่งผลต่อความสามารถในการดำรงชีวิตของเด็กและเยาวชนที่สูงขึ้น การเข้าร่วมกิจกรรม/การร่วมกลุ่มทางสังคมนำมาซึ่งโอกาสทางเศรษฐกิจและความสามารถในการกำกับคุณภาพบริการของรัฐ พร้อมทั้งแนวคิดใหม่ ๆ ในการพัฒนาสังคมและชุมชน และปรับปรุงบริการของรัฐ

ความเป็นพลเมืองในเด็กและเยาวชนกล่าวได้ว่าประกอบด้วย 2 มิติ คือ มิติด้านสิทธิ และมิติด้านการมีจิตสำนึกความเป็นพลเมือง โดยสังคมและรัฐมีส่วนสำคัญที่จะสร้างให้เกิดขึ้นอย่างควบคู่กัน

1) มิติทางด้านสิทธิพลเมือง : เกี่ยวข้องกับการได้รับสิทธิพลเมืองของเด็กและเยาวชนซึ่งมีกรอบสำคัญตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กของสหประชาชาติ ที่กำหนดหลักของสิทธิขั้นพื้นฐานแบ่งออกเป็น

- สิทธิที่จะมีชีวิตรอด การได้รับการดูแลสุขภาพขั้นพื้นฐาน มีสันติภาพ และความปลอดภัย
- สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา การมีครอบครัวที่อบอุ่น ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ และมีภาวะโภชนาการที่เหมาะสม
- สิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง การรอดพ้นจากการทำร้าย การถูกล่วงละเมิด การถูกทอดทิ้ง และการแสวงประโยชน์ในทุกรูปแบบ
- สิทธิในการมีส่วนร่วม การแสดงความคิดเห็น แสดงออก การมีผู้รับฟัง และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องที่มีผลกระทบกับตนเอง

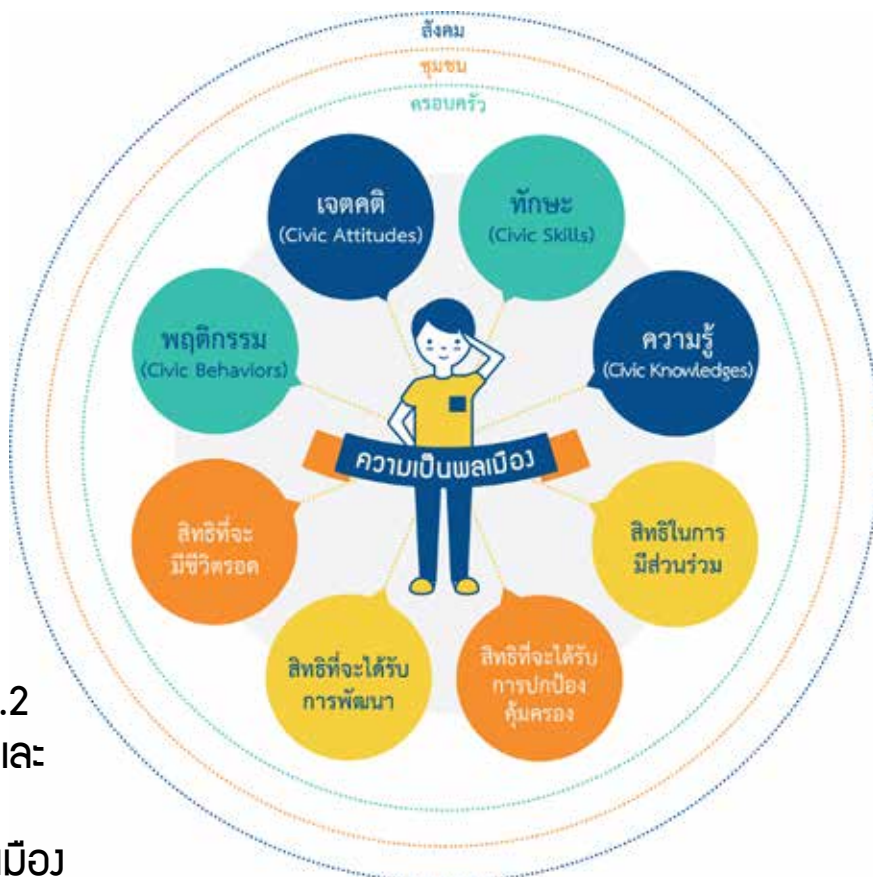
2) มิติด้านการมีจิตสำนึกความเป็นพลเมือง : เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะที่ประกอบด้วย

- ความรู้เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมือง (Civic Knowledge) มีความรู้เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ หลักการและกระบวนการของระบอบประชาธิปไตย บริบทชุมชนที่ตนอาศัย รวมถึงวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของประเทศอื่น

- ทักษะเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง (Civic Skills) ความสามารถในการสื่อสาร การป้องกันและแก้ไขปัญหา การคิดวิเคราะห์ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การจัดการและสร้างความร่วมมือของกลุ่มและองค์กร บนสังคมยุคดิจิทัล

- เจตคติต่อความเป็นพลเมือง (Civic Attitudes) ความรู้สึกรับผิดชอบต่อประโยชน์ของส่วนร่วม

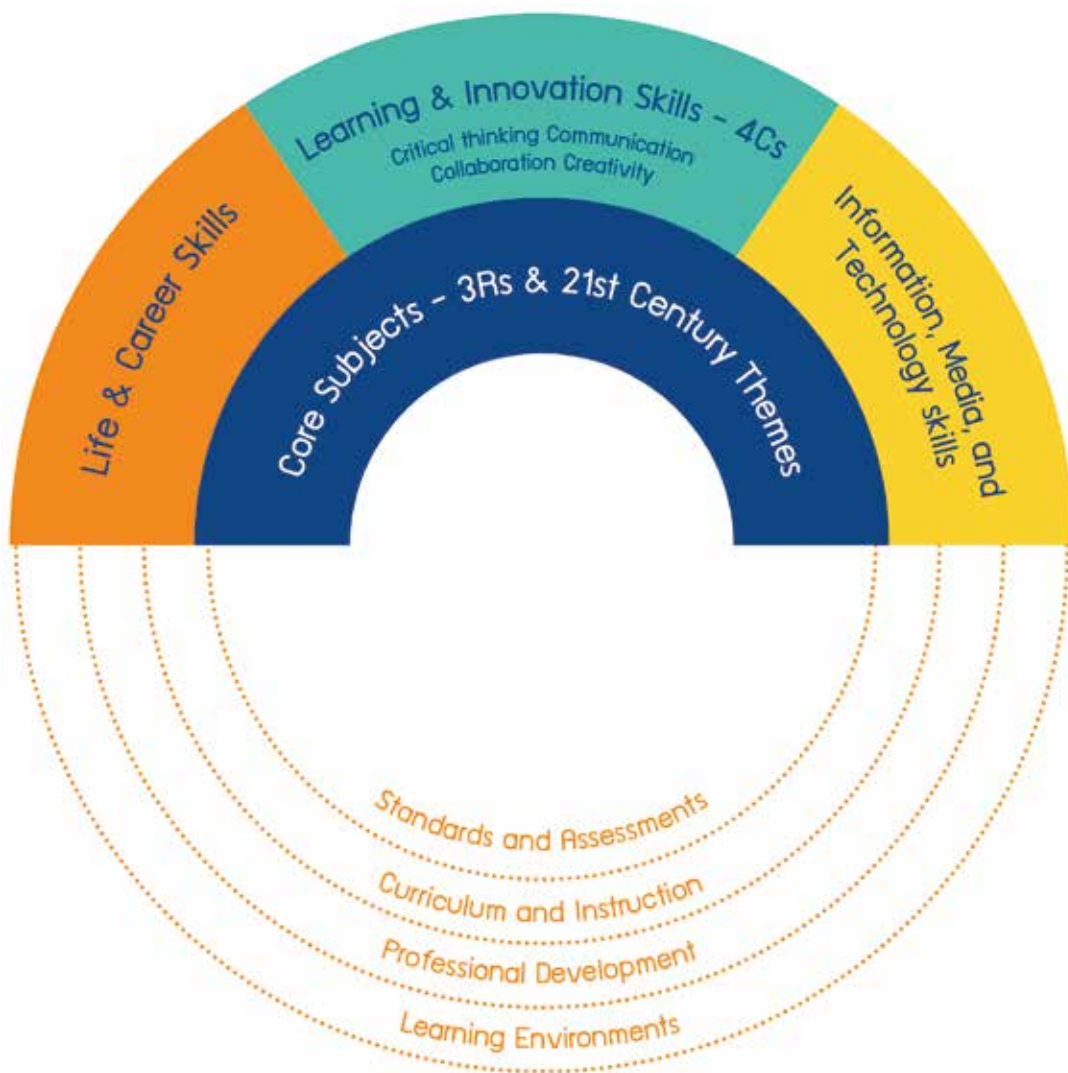
- พฤติกรรมกรรมเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง (Civic Behaviors) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะและการให้ความช่วยเหลือแก่สังคม การเป็นสมาชิกในองค์กรหรือกลุ่มที่ทำประโยชน์ต่อส่วนรวม

แผนภาพที่ 2.2
องค์ประกอบและ
ปัจจัยหนุน
ความเป็นพลเมือง

2.4 แนวคิดด้านการ เสริมสร้างศักยภาพ : ทักษะการเรียนรู้ แห่งศตวรรษที่ 21

แนวคิดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้รับการพัฒนาและริเริ่มประกอบการเรียนการสอนในการศึกษาในสหรัฐอเมริกาโดยเครือข่าย P21 มีพื้นฐานในการเรียนรู้ด้านวิชาการไม่เพียงพอในการดำเนินชีวิต จำเป็นต้องเสริมสร้างทักษะในการดำรงชีวิตสอดคล้องกับโลกในปัจจุบัน ควบคู่กับการเตรียมความพร้อมเด็กและเยาวชนสู่วัยของการทำงาน อาทิ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) การคิดอย่างสร้างสรรค์การแก้ไขปัญหา การสื่อสาร และการสร้างความร่วมมือกัน (Collaboration)

แผนภาพที่ 2.3 แนวคิดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

ภายใต้แนวคิดดังกล่าวเสนอกลุ่มทักษะสำคัญ 4 กลุ่มหลัก ได้แก่ ทักษะวิชาหลักและทักษะเพื่อการดำรงชีวิต ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี และทักษะชีวิตและอาชีพ

แผนภาพที่ 2.4 สรุปรายละเอียดทักษะตามแนวคิดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

2.5 แนวคิดสวัสดิการสังคม

สวัสดิการสังคมในฐานะหนึ่งเป็นของระบบการจัดบริการทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการป้องกัน การแก้ไขปัญหา การพัฒนา และการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานให้ประชาชนมีคุณภาพที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึงเหมาะสม เป็นธรรมและเป็นไปตามมาตรฐาน ทั้งนี้ สวัสดิการสังคมมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ระบบย่อย หรือ 4 เสาหลักของระบบสวัสดิการ (4 Pillars of Welfare System)

- การให้บริการสังคม (Social service) คือ การที่รัฐให้บริการขั้นพื้นฐานกับประชาชนทุกคน เช่น การจัดการศึกษา การให้ประกันสุขภาพกับทุกคน และการให้บริการฝึกฝีมือแรงงาน เป็นต้น

- ระบบประกันสังคม (Social security หรือ safety net) หมายถึง ระบบที่ช่วยดูแลประชาชนในกรณีที่ประสบปัญหาเป็นครั้งคราว เน้นการป้องกันไม่ให้กลุ่มที่เปราะบางตกอยู่ภายใต้ระดับ/สภาพที่รัฐไม่พึงประสงค์ ลักษณะตาข่ายนิรภัยทางสังคม มีบทบาทในการบรรเทามากกว่าการให้บริการ โดยสิทธิประโยชน์จากองค์ประกอบนี้มีลักษณะชั่วคราว แต่อาจมีที่มีลักษณะถาวร ครอบคลุมที่ประชาชนยังอยู่ในเงื่อนไขของระบบ

- ระบบการช่วยเหลือทางสังคม (Social assistance) เป็นระบบที่มุ่งดูแลผู้ด้อยโอกาสหรือมีความเดือดร้อน สิทธิประโยชน์ในระบบนี้มีลักษณะกึ่งชั่วคราวกึ่งถาวรด้วยผู้มีสิทธิ์มักมีลักษณะถาวร

- ระบบการส่งเสริมสนับสนุนหุ้นส่วนทางสังคม (Social Promotion) การส่งเสริมความเข้มแข็งของภาคส่วนต่างเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคมได้อย่างกว้างขวางและมีประสิทธิภาพ

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้กำหนดทิศทางการจัดระบบสวัสดิการของมุ่งเน้น “การวางรากฐานความมั่นคงและสร้างหลักประกันชีวิตกับคนทุกกลุ่ม ควบคู่การให้ความช่วยเหลือลักษณะแต่มีต่อ” เพื่อให้เข้าถึงโอกาสในการเติมเต็มความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่มีความจำเป็นเร่งด่วนใน มิติความครอบคลุมและตอบสนองประเด็นเฉพาะกลุ่ม ที่มุ่งเน้น

- การให้ความคุ้มครองทางสังคมพื้นฐานขั้นต่ำ เพื่อเป็นรากฐานการคุ้มครองอย่างถาวรหน้า พร้อมสร้างระบบประกันสังคม (social security หรือ safety net) เพื่อช่วยดูแลประชาชนในกรณีประสบปัญหาครั้งคราว

- การให้ความช่วยเหลือเพิ่มเติมเฉพาะกลุ่ม เน้นให้ความช่วยเหลือกับกลุ่มที่มีความเดือดร้อนมาก เพื่อเป็นส่วนเติมเต็มอีกชั้นหนึ่ง

- การให้ความช่วยเหลือพื้นฐานกับกลุ่มที่ควรได้รับความช่วยเหลือ แต่ยังไม่ได้รับความช่วยเหลือ

- กลุ่มที่ได้รับความช่วยเหลือแล้ว แต่ในกรณีที่เห็นควรให้ความช่วยเหลือเพิ่มเติม อาทิ พิจารณาใช้รูปแบบการโอนอย่างมีเงื่อนไข (Conditional Cash Transfer) (สุวิทย์ และคณะ, 2558, น.10-40)

โดยจุดเน้นดังกล่าวขับเคลื่อนโดยการสนับสนุนของหุ้นส่วนทางสังคมทั้งภาครัฐและเอกชน

ทั้งนี้ในกรอบแนวคิดทิศทางการจัดสวัสดิการของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มุ่งบทบาทการร่วมสร้างความคุ้มครองทางสังคมขั้นพื้นฐาน และสร้างตาข่ายทางสังคมที่ให้ความช่วยเหลือเป็นการชั่วคราวเมื่อเกิดผลกระทบ เพื่อให้เด็กและเยาวชน เข้าถึงบริการจำเป็นพื้นฐานที่จะก่อให้เกิดความมั่นคงในมิติต่าง ๆ ภายใต้ข้อจำกัดทางทรัพยากรจึงปรับแนวคิดของการวางยุทธศาสตร์ให้เป็นขั้นบันได ให้มีลักษณะค่อยเป็นค่อยไปแต่มีความต่อเนื่อง มีความสำเร็จที่จับต้องได้

นอกจากนี้ การวางนโยบายและแผนงานที่สามารถแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด ภายใต้ทรัพยากรที่มีจำกัด ดังนั้นจึงมุ่งกำหนดกลุ่มเป้าหมายโดยสร้างฐานข้อมูลรายบุคคลและ Social Map พร้อมทั้งปัจจัยและตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต เพื่อเข้าใจสถานะของสังคม

2.6 แนวคิดการคุ้มครอง

การคุ้มครองมีมิยยะที่สำคัญสองนัยยะที่ด้านศักยภาพของหน่วยงาน เกี่ยวข้องกับการกำหนดกฎหมาย นโยบาย ยุทธศาสตร์และโครงสร้างที่มีจุดมุ่งหมายในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากถูกทำร้าย การแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ การทอดทิ้ง และความรุนแรง โดยมีความเชื่อมโยงกับการพัฒนาคุณภาพการดูแลเด็กและเยาวชน เพื่อให้เด็กและเยาวชนเติบโตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ได้รับการดูแลจากครอบครัวเป็นหลักหรือมิเช่นนั้นได้รับโอกาสที่จะรับการดูแลทางเลือกที่มีคุณภาพสูง (UN, 2010) การบริการที่จำเป็นพื้นฐานจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะด้านสวัสดิการสังคม การศึกษา สุขภาพ ความมั่นคงและยุติธรรมเพื่อสนับสนุนการป้องกันและตอบสนองในเชิงการคุ้มครองจากปัจจัยเสี่ยง ในเด็กรายบุคคล หรือรายกลุ่ม

พื้นฐานการคุ้มครองเด็กของสังคมไทยพัฒนาจากพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2546 ซึ่งกฎหมายดังกล่าวมีแนวคิดและหลักการเป็นไปตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กที่ประเทศไทยเป็นรัฐภาคี ในวันที่ 26 เมษายน 2535 ซึ่งมีหลักการสำคัญที่จะระดมทรัพยากรทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมดูแลปกป้อง คุ้มครองเด็ก โดยอาศัยการดำเนินงานแบบวิชาชีพ เพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก ที่นอกจากวางระบบการสงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพ แล้วยังวางบทบาทให้ชุมชน ภาคเอกชน และที่สำคัญ ครอบครัว ร่วมในการคุ้มครองเด็กไม่ใช่พึ่งพาภาครัฐอย่างเดียว (อภิญา เวชชชัย, 2548, น.7) กล่าวคือ

- เน้นให้เด็กอยู่กับครอบครัวและได้รับการดูแลภายใต้มาตรฐานที่เหมาะสม การสงเคราะห์ บำบัดฟื้นฟูทั้งเด็กและครอบครัวอย่างครอบคลุม การแทรกแซงของรัฐโดยพนักงานเจ้าหน้าที่ในกรณีที่ครอบครัวเป็นผู้กระทำหรือละเมิดสิทธิของเด็ก และมุ่งให้เกิดความร่วมมือในการดูแลเด็กได้ในระยะยาว

- เน้นการทำงานโดยฐานสหวิชาชีพมากกว่าดุลพินิจรายบุคคลในการบริการ กล่าวคือ การวินิจฉัยปัญหาหรือเลือกแนวทางการช่วยเหลือจะดำเนินการโดยทีมผู้เชี่ยวชาญ อาทิ ด้านสังคมสงเคราะห์ แพทย์ จิตวิทยา และกฎหมาย

การขยายการคุ้มครองลงสู่พื้นที่ – จังหวัด-ท้องถิ่น ตาม พ.ร.บ.คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 (มาตรา 24) ที่ให้ทั้งบุคลากรระดับกระทรวง อำเภอ และท้องถิ่นมีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในพื้นที่ ซึ่งทางหนึ่งพื้นที่ต้องการรูปแบบที่สอดคล้องกับปัญหาทรัพยากร และการทำงานร่วมกันในลักษณะภาคีเครือข่ายที่เฉพาะของตน โดยการศึกษาการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กในสังคมไทย (อภิญญา เวชยชัย, น. 50 ,2552) ได้มองปัจจัยสำคัญของความสำเร็จและแนวทางการพัฒนาการคุ้มครองเด็กในเชิงพื้นที่ของไทย อาทิ

- **ฐานข้อมูลเกี่ยวข้องกับสถานการณ์เด็กและเยาวชน ในมิติพื้นที่ และเด็กกลุ่มต่าง ๆ ทั่วทั้งไปและกลุ่มที่มีลักษณะพิเศษ** ที่เป็นฐานทำความเข้าใจสภาพปัญหาเด็กและเยาวชนในแต่ละพื้นที่ รวมถึงในระดับปัจเจก อาทิ สภาพปัญหา และความสามารถของครอบครัว ที่นำไปสู่การตัดสินใจ กำหนดกิจกรรม และแนวทางแก้ไข

- **การสำรวจและประเมินสถานการณ์อย่างเป็นองค์รวม** ที่เกี่ยวข้องกับสภาวะด้านกาย จิตใจอารมณ์ ความสัมพันธ์ทางสังคม ความสามารถในการปรับตัวของเด็ก ความเข้มแข็งของครอบครัว และฐานทรัพยากรของเด็กและครอบครัว

- **ความเข้มแข็งของทีมงานสหวิชาชีพ** เป็นความร่วมมือในการทำงานผ่านระบบคิดและความเชี่ยวชาญในหลายมิติ อาทิ ทีมแพทย์และจิตแพทย์ ทีมนักสังคมสงเคราะห์ ทีมอัยการ ผู้พิพากษา เป็นต้น

- **ศักยภาพของผู้นำในครอบครัว ชุมชน ผู้ทำงาน และกลุ่มอาสาสมัคร** ความรู้ความเข้าใจวิธีการทำงานกับเด็กและครอบครัวในสภาพปัญหาต่าง ๆ

- **แนวทางการทำงาน ระบบประสานงาน ในสถานการณ์ต่าง ๆ** การเข้าถึงกลุ่มปัญหาเด็กที่มีธรรมชาติแตกต่างกันและแนวทางการแก้ไขที่เฉพาะ และการเชื่อมโยงแบ่งปันประสบการณ์ ความรู้ และทรัพยากร

- **การสร้างพื้นที่ปลอดภัย ระบบสภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพ** ที่ลดพื้นที่เสี่ยงและอบายมุข ขยายพื้นที่สร้างสรรค์ อาทิ สวนสาธารณะ สนามเด็กเล่น สนามกีฬา และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

กรมกิจการเด็กและเยาวชนมิได้ดำรงอยู่อย่างเอกเทศแต่อยู่ภายใต้บริบทของสภาพแวดล้อมที่มีพลวัต และผลสำเร็จของการบรรลุเป้าหมายตามแผนมีความเป็นรูปธรรมสามารถถ่ายทอดลงสู่การปฏิบัติในระดับบุคคลได้ กรมกิจการเด็กและเยาวชนได้กำหนดทิศทางของกรมกิจการเด็กและเยาวชนระยะ 5 ปี พ.ศ.2560-2564 โดยนำแนวคิดด้านการบริหารเชิงยุทธศาสตร์มาใช้ในการจัดทำแผนกลยุทธ์ การแปลงแผนสู่การปฏิบัติ และการติดตามประเมินผล

2.7 แนวคิดการบริหาร เชิงยุทธศาสตร์

ด้วยการบริหารงานแบบดั้งเดิม (Traditional approach) ซึ่งมุ่งเน้นการบริหารจัดการกระบวนการภายใน เน้นการปฏิบัติงานในระยะสั้น เป็นไปตามขั้นตอนตามลักษณะกิจกรรมรายวัน ไม่สามารถแสดงให้เห็นภาพรวมในการปฏิบัติงานและความสำเร็จในระยะยาวได้ (Hughes, 1994, p.268-288) จึงมีการ

พัฒนาแนวคิดการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ ซึ่งคำนึงถึงปัจจัยภายนอกที่กระทบต่อการดำเนินงานขององค์กร และมีการกำหนดจุดมุ่งหมาย (Goals) และวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน เปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานประจำวันสู่การปฏิบัติงานเพื่อจุดมุ่งหมายในอนาคตขององค์กร มุ่งวางตำแหน่งหรือบทบาทเน้นผลลัพธ์ (Result) ของงานเป็นหลัก (p.169) ปรับจุดมุ่งหมายของปัจเจกบุคคลให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายขององค์กรและผู้รับบริการ ที่ความสอดคล้องกัน (Consistency) เชื่อมโยง โดยแนวคิดดังกล่าวได้ประยุกต์ในกิจกรรมทางการบริหาร

(1) การกำหนดเป้าหมาย และการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์

: กระบวนการซึ่งประกอบด้วย กิจกรรม

- การวิเคราะห์ยุทธศาสตร์ เป็น วิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่กระทบ ทั้งภายในและภายนอก ตลอดจน ศักยภาพ ความสามารถและ ทรัพยากรขององค์กร มุ่งตอบ คำถามที่ว่า “องค์กรเราอยู่ ณ จุด ไດ?”

- การกำหนดวิสัยทัศน์และ พันธกิจ การนำผลจากการ วิเคราะห์มากำหนดผลลัพธ์และ ทิศทางที่ต้องการบรรลุ อาทิ วิสัย ทัศน์ (Vision) สิ่งใฝ่ฝันอยากให้เป็น ในอนาคต ค่านิยม (Core Value) หลักการที่กำกับและสนับสนุน ความสำเร็จที่องค์กรมุ่งหมาย พันธกิจ (Mission) กรอบหรือ ขอบเขตในการดำเนินงาน สอดคล้องตามภารกิจตาม กฎหมาย มุ่งตอบคำถามว่า “องค์กรเราจะต้องการไปที่ใด”

- การกำหนดประเด็น ยุทธศาสตร์ การเลือกวิธีที่เหมาะสมกับองค์กรที่สุดเพื่อบรรลุวิสัย ทัศน์ มุ่งตอบคำถามว่า “เราจะทำ อย่างไร ”

(2) การแปลงและถ่ายทอดยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ

: กำหนดเป้าประสงค์ตามยุทธศาสตร์ที่บอกถึง ผลลัพธ์สิ่งที่ต้องการต้องการไปถึง การกำหนดตัวชี้วัดและ ค่าเป้าหมายที่เป็นสิ่งบอกว่าเป้าประสงค์นั้นบรรลุ พร้อม ด้วยการจัดทำแผนปฏิบัติการ ซึ่งได้แก่ การระบุแผนงาน/ โครงการ งบประมาณ การถ่ายทอดตัวชี้วัดสู่ระดับบุคคล และการบริหารความเสี่ยง เป็นต้น

(3) การติดตามและประเมินผล : การติดตามความสำเร็จของการดำเนินงานตามตัวชี้วัดทั้งในระดับองค์กร หน่วยงาน และระดับบุคคล รวมถึงการดำเนินตามแผน งาน/โครงการ รวมถึง การวิเคราะห์สาเหตุที่ส่งผลต่อผล ของการดำเนินการทั้งที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนให้ บรรลุตามที่กำหนดไว้

แผนภาพที่ 2.5 สรุปรายละเอียดการบริหารเชิงยุทธศาสตร์
เครื่องมือวิเคราะห์ และเนื้อหาแผนเชิงยุทธศาสตร์

บทที่

03

ทิศทางด้านเด็ก
และเยาวชน

3.1 ทิศทางด้านเด็ก และเยาวชนในบริบท ระหว่างประเทศ

3.1.1 วาระการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goal : SDG) กับประเด็นด้านเด็กและเยาวชน

ภายหลังจากสิ้นสุดวาระของแผนการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ Millennium Development Goals: MDGs ในปี พ.ศ. 2558 ที่ประชุมใหญ่แห่งองค์การสหประชาชาติสมัยที่ 70 ได้มีวาระสำคัญให้ผู้นำประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติร่วมลงมติรับรอง “เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก 17 ประการ” ที่เป็นเป้าหมายเพื่อการพัฒนาโลกร่วมกันในอีก 15 ปี ข้างหน้าจนถึงปี พ.ศ.2573 โดยมีเป้าหมายที่สำคัญ กล่าวคือ

(1) ด้านการศึกษาที่มีคุณภาพ มีเป้าประสงค์ที่จะสร้างหลักประกันว่าเด็กหญิงและเด็กชายทุกคนเข้าถึงการพัฒนาการดูแลและการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยที่มีคุณภาพภายในปี 2573 เพื่อให้เด็กเหล่านั้นมีความพร้อมสำหรับการศึกษาระดับประถมศึกษา

รวมถึงการสร้างหลักประกันว่าผู้เรียนทุกคนได้รับความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืนสิทธิมนุษยชนความเสมอภาคระหว่างเพศ และส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งความสงบสุขและไม่ใช้ความรุนแรง การเป็นพลเมืองของโลก และความนิยมในความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมทางวัฒนธรรมต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนภายในปี 2573

(2) ด้านความเสมอภาคระหว่างเพศ มีเป้าประสงค์ที่จะขจัดแนวปฏิบัติที่เป็นภัยทุกรูปแบบ อาทิ การแต่งงานเด็กก่อนวัยอันควร โดยการบังคับ และการทำลายอวัยวะเพศหญิง

(3) ด้านการมีงานทำที่ดี และการเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีเป้าประสงค์ที่จะลดสัดส่วนของเยาวชนที่ไม่มีงานทำ ที่ไม่ได้รับการศึกษา และไม่ได้รับการฝึกอบรมภายในปี 2563 พร้อมทั้งใช้มาตรการเร่งด่วนและมีประสิทธิภาพเพื่อขจัดการบังคับใช้แรงงานหยุดรูปแบบแรงงานทาสและการค้ามนุษย์และทำให้มั่นใจในการยับยั้งและกำจัดการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้ายที่สุด รวมทั้งการเกณฑ์และการใช้เด็กในการทหารและยุติการใช้แรงงานเด็กทุกรูปแบบในปี 2563

(4) ด้านสันติสุข ความยุติธรรมและสถาบันที่เข้มแข็ง มีเป้าประสงค์ยุติการกระทำทารุณ การแสวงประโยชน์ที่ไม่ถูกต้อง การค้ามนุษย์และความรุนแรงและทารุณเด็กในทุกรูปแบบ

จากการประชุมพิจารณาของตัวแทนรัฐบาลและองค์กรระหว่างประเทศด้านเด็กและเยาวชน ในการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goal : SDG) กับประเด็นเร่งด่วนด้านการคุ้มครองเด็กและเยาวชน ใน 6 ประเด็น กล่าวคือ (UNICEF, 2015, p 4-6)

(1) วาระสากลเพื่อเด็กทุกคน ทุกแห่ง แนวคิดการปกป้องคุ้มครองสิทธิของเด็กทุกคนในทุกที่ให้สามารถเริ่มต้นชีวิตได้อย่างดีที่สุด มีชีวิตรอด เจริญเติบโต ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ และดำรงชีวิตโดยปราศจากความรุนแรงและทารุณกรรม ซึ่งสิทธิดังกล่าวจะไม่ได้ถูกจำกัดโดยเส้นแบ่งของพรมแดน

(2) ผลสัมฤทธิ์ที่เป็นธรรมสำหรับเด็กทุกคน ไม่มีใครถูกทอดทิ้งไว้เบื้องหลัง จากเป้าหมาย การพัฒนาแห่งสหประชาชาติมุ่งด้านรายได้เฉลี่ยโดยรวมของประเทศเป็นหลัก ส่งผลให้บางประเทศประสบความสำเร็จเจริญเติบโตที่ไม่เป็นธรรมในด้านรายได้ กลุ่มสังคม และเพศ จำเป็นที่ส่งเสริมด้านความเป็นธรรมโดยมุ่งเน้นกลุ่มเด็กยากจน และเปราะบางมากที่สุด

(3) ความต่างและการปฏิบัติด้านข้อมูล ทุกกลุ่มเป้าหมายต้องสามารถวัดและประเมินได้ ด้วยข้อมูลเป็นสิ่งสำคัญสำคัญการติดตามและลดช่องว่างของความไม่เป็นธรรม ทั้งนี้ ข้อมูลควรครอบคลุมทุกกลุ่มอย่างไม่แบ่งแยก โดยเฉพาะในกลุ่มชนกลุ่มน้อย ชนพื้นเมือง และกลุ่มเคลื่อนย้าย

(4) การมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนอย่างแท้จริง ทั้งหญิงและชาย จากการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง ดังนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะให้เกิดกระบวนการตัดสินใจที่มีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น โดยการส่งเสริมการปรึกษาหารือร่วม และตระหนักต่อข้อคิดเห็นของกลุ่มเด็กและเยาวชน

(5) การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเด็ก ในการดำรงชีวิตในโลกที่ไม่แน่นอน ภาวะทางเศรษฐกิจ ภัยพิบัติ สงคราม และโรคระบาด อันส่งผลต่อสิทธิของเด็ก ลดภูมิคุ้มกันและเพิ่มผลกระทบทางลบต่อเด็ก จึงควรมุ่งการเสริมสร้างความเข้มแข็งกับเด็ก ครอบครัว ชุมชน และระบบให้สามารถรับมือสภาวะดังกล่าวได้

(6) การสนับสนุนทางการเงินสำหรับการพัฒนา ที่ควรมุ่งเน้นเด็กที่อยู่ในสภาวะเปราะบางมากที่สุด การดึงความร่วมมือจากภาคส่วนด้านการเงิน ธุรกิจเอกชน มูลนิธิและองค์กรการกุศลเข้ามามีบทบาทมากขึ้น ในฐานะผู้ลงทุนหุ้นส่วน ผู้ผลิตนวัตกรรม และระดมทรัพยากร

3.2 ทิศทางด้านเด็ก และเยาวชนในประเทศไทย

3.2.1 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564

แผนพัฒนาฯ กำหนดทิศทางมุ่งเตรียมความพร้อมและตอบสนองต่อสถานการณ์สำคัญของประเทศไทยที่เผชิญกับมิติเศรษฐกิจของโลกที่มีความผันผวนพร้อมกับการแสวงหาเปิดเศรษฐกิจเสรี การก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี การก่อการร้าย และภัยพิบัติทางธรรมชาติแต่กระนั้นประเทศไทยยังคงประสบปัญหาสำคัญในด้านคุณภาพทางการศึกษา ความเหลื่อมล้ำทางสังคม ความเสื่อมถอยทางวัฒนธรรม และผลิตภาพการผลิตที่ต่ำ

แผนพัฒนาฯ จึงกำหนดขึ้นภายใต้หลักการสำคัญ 3 หลักการ กล่าวคือ

- การยึดหลักการ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นพื้นฐานส่งผลให้การพัฒนาเป็นบนทางสายกลาง มีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี และสอดคล้องกับภูมิสังคม

- การคำนึงถึง “การพัฒนาที่ยั่งยืน” โดยใช้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ซึ่งมีมิติสังคมพัฒนาคนทุกช่วงวัยเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ ให้คนมีศักยภาพและการเรียนรู้ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถรอบด้าน พร้อมทั้งลดความเหลื่อมล้ำในสังคมและยกระดับคุณภาพชีวิต

- การมุ่งเสริมสร้างกลไกการพัฒนาประเทศ ปรับปรุง ลดความซ้ำซ้อนและอุปสรรคการปฏิรูปประเทศ ควบคู่การพัฒนาการดำเนินงานในรูปแบบคณะกรรมการที่ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และประเด็นพัฒนา

การขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ มุ่งบรรลุวิสัยทัศน์ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ผ่านยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องในมิติสังคม ด้านเด็กและเยาวชน ซึ่งมีกรอบยุทธศาสตร์และแนวทาง กล่าวคือ

(1) ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างและพัฒนา ศักยภาพทุนมนุษย์

มีวัตถุประสงค์ให้เป็นคนเก่งที่มีความรู้ปรับตัวเท่าทันด้านเศรษฐกิจและสังคม มีความสุขโดยมีสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดี มีคุณธรรม วินัย ยึดถือวัฒนธรรมที่ดี และมีจิตสำนึกสังคมส่วนรวม โดยแต่ละกลุ่มวัยมีทักษะและความรู้ความสามารถเป็นฐานการพัฒนาประเทศ

- เด็กปฐมวัย: พัฒนาการเต็มตามศักยภาพ เต็มโตเป็นคนดี มีคุณภาพ ทำประโยชน์แก่สังคม

- เด็กวัยเรียน : มีนิสัยรักการอ่าน ทักษะเรียนรู้ คิดสังเคราะห์สร้างสรรค์ ทักษะชีวิต และอาชีพ ทักษะทางการเงิน ทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี

- วัยแรงงาน : มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะสอดคล้องตามตลาดแรงงาน ความรู้และทักษะการบริหารจัดการเงิน

(2) ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำในสังคม

มีวัตถุประสงค์สร้างโอกาสให้ทุกคนในสังคมไทยสามารถเข้าถึงทรัพยากร แหล่งทุน ในการประกอบอาชีพและบริการทางสังคมของรัฐอย่างมีคุณภาพ ทั้งถึงและเป็นธรรมทั้งบริการทางการศึกษา สุขภาพ สวัสดิการสังคม และกระบวนการยุติธรรม

วิสัยทัศน์ : มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน

เป้าหมายรวม

คนไทยที่มีลักษณะเป็นคนไทยที่สมบูรณ์ / ความเหลื่อมล้ำทางรายได้และความยากจนลดลง / ความมั่นคงในเอกราชและอธิปไตย ส่งคมปลอดภัย สามัคคี สร้างภาพลักษณ์ที่ดี และเพิ่มความเชื่อมั่นของนานาชาติต่อไทย / ระบบบริหารจัดการภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ ทันสมัย โปร่งใส ตรวจสอบได้ กระจายอำนาจ และมีส่วนร่วม

(1) ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์

เด็กปฐมวัย

พัฒนาการเต็มตามศักยภาพ เติบโตเป็นคนดี มีคุณภาพ ทำประโยชน์แก่สังคม

เด็กวัยเรียน

รักการอ่าน ทักษะเรียนรู้ คิด-สังเคราะห์ สร้างสรรค์ ทักษะชีวิตและอาชีพการเงิน สื่อสารสนเทศ และเทคโนโลยี

วัยแรงงาน

มีความรู้ทักษะ และคุณลักษณะสอดคล้องตามตลาดแรงงาน การบริหารจัดการเงิน

เป้าหมายภาพรวม

ค่าดัชนีการพัฒนามนุษย์ไม่ต่ำกว่า 0.8

เป้าหมายมิตีย่อย

- 1 เป้าหมายด้านทักษะความรู้ความสามารถ อาทิ เด็กมีพัฒนาการสมวัย IQ และ EQ ไม่ต่ำกว่ามาตรฐาน การออมส่วนบุคคลต่อรายได้ พังจับจ่ายเพิ่มขึ้น
- 2 เป้าหมายด้านการเรียนรู้ สถิติการอ่านเพิ่มขึ้น
- 3 เป้าหมายด้านพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพลดลง การตายจากท้องถนนลดลง
- 4 เป้าหมายด้านจิตสำนึกความเป็นพลเมือง การปฏิบัติตนที่ดีเพิ่มขึ้น

แนวทาง

การพัฒนาศักยภาพคนทุกกลุ่มวัย

- * **ปฐมวัย** พัฒนาศูนย์เด็กเล็กมีคุณภาพ ตามมาตรฐานกลาง ศูนย์ดูแลเด็กในสถานประกอบการ การสนับสนุนสื่อสร้างสรรค์เสริมพัฒนาการ อาทิ ครอบครัวยุคใหม่ และทักษะทางสมองและสังคม
- * **วัยเรียน** ส่งเสริมการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง สนับสนุนให้มีส่วนร่วมกิจกรรม อาทิ การอ่าน บำเพ็ญประโยชน์ คุณธรรม จริยธรรม การทำงานเป็นกลุ่ม และการวางแผนทางการเงิน

การยกระดับคุณภาพการศึกษาและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

การหล่อหลอมคนไทยให้มีความเป็นพลเมืองที่ดีตามบรรทัดฐานของสังคม สร้างค่านิยม อาทิ การคำนึงถึงส่วนรวม ทำงานเป็นทีม มีระเบียบวินัย การยอมรับความต่าง และการแสวงหาความรู้

การเสริมสร้างความอยู่ดีมีสุขของสถาบันครอบครัวในการป้อนเพาะให้คนมีคุณภาพ

(2) ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำใบสรวง

สร้างโอกาสให้ทุกคนในสังคมไทย สามารถเข้าถึงทรัพยากรแหล่งทุน ในการประกอบอาชีพ และบริการทางสังคมของรัฐอย่างมีคุณภาพทั่วถึงและเป็นธรรม

เป้าหมายมิตีย่อย

- 1 เป้าหมายลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ และแก้ไขปัญหาความยากจน
- 2 เป้าหมายเพิ่มโอกาสการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางสังคมของรัฐ

แนวทาง

การให้ความช่วยเหลือทางสังคมเพื่อเป็นแต้มต่อลักษณะการคุ้มครองทางสังคม (Social Protection) และสวัสดิการ (Welfare) โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีรายได้น้อย

การพัฒนาฐานข้อมูลเพื่อขยายความคุ้มครองและจัดสวัสดิการที่เจาะจงกลุ่มเป้าหมายได้

การกระจายการให้บริการภาครัฐ (สวัสดิการ) ทั่วถึงทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ

แผนภาพที่ 3.1

สรุปรายละเอียดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ.2560-2564 มิติทางสังคม ด้านเด็กและเยาวชนที่เกี่ยวข้องกับกรมกิจการเด็กและเยาวชน

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ได้ให้ทิศทางและแนวทางเน้นการพัฒนาศักยภาพคนตามช่วงวัยที่สนับสนุนการเจริญเติบโตของประเทศ พร้อมทั้งการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ผ่านการให้ความช่วยเหลือ กระจาย และพัฒนาการให้บริการของภาครัฐที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุม มุ่งการจัดรูปแบบสวัสดิการพื้นฐานที่จำเป็นและเหมาะสมตามกลุ่มเป้าหมายที่ค้ำึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน

3.3 ยุทธศาสตร์ กระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์

3.3.1 ยุทธศาสตร์ 20 ปี กระทรวงการพัฒนาสังคมและความ มั่นคงของมนุษย์

ยุทธศาสตร์ฉบับนี้ กำหนดเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ “สังคมมีความ
มั่นคง ประชาชนมีคุณภาพ ความเหลื่อมล้ำลดลง” กล่าวคือ การ
ให้สังคมมีหลักประกันทางสังคม ประชาชนได้รับการพัฒนาในทุก
มิติ มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความรับผิดชอบต่อสังคม และเข้าถึงหลัก
ประกันรายได้และบริการขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต เสมอภาค
และเท่าเทียม โดยกำหนดยุทธศาสตร์ 5 ยุทธศาสตร์ ได้แก่

- ยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างระบบสวัสดิการสังคมที่สมบูรณ์ ที่คาดหวัง
ให้ประชาชนทุกคนเข้าถึง สวัสดิการขั้นพื้นฐาน (การช่วยเหลือ
คุ้มครอง และดูแล) บนหลักของการให้แต่ไม่ต่อ เสมอภาค ทั่วถึง
เป็นธรรม
- ยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่มให้มีการเรียนรู้
พัฒนาในทุกมิติและพึ่งพาตนเองได้ ที่คาดหวังให้กลุ่มเป้าหมายได้
รับการพัฒนาคูณลักษณะและทักษะที่พึงประสงค์ ช่วยตัวเองได้
ตามสภาพ
- ยุทธศาสตร์ที่ 3 ปลุกฝังสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งคาด
หวังให้ประชาชนรู้จักให้ มีความรับผิดชอบต่อสังคม รู้ทันประเด็น
สังคม และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมอย่างสร้างสรรค์
- ยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างรัฐ เอกชน
ประชาชนและระหว่างประเทศที่คาดหวังให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามา
มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมในรูปแบบประชารัฐและส่งเสริม
CSR
- ยุทธศาสตร์ที่ 5 สร้างระบบบริหารจัดการทางสังคมที่เอื้อต่อการ
พัฒนาสังคม ที่คาดหวังให้ท้องถิ่นสามารถจัดการปัญหาทางสังคม
ได้ โดยรัฐส่วนกลางเป็นเพียงผู้กำกับดูแล มีระบบทะเบียนข้อมูล
ใช้เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพและมีบุคลากรที่มีศักยภาพเพียงพอ

วิสัยทัศน์ยุทธศาสตร์ 20 ปี พ.ม.

สังคมมีความมั่นคง ประชาชนมีคุณภาพ ความเหลื่อมล้ำลดลง

ยุทธศาสตร์ที่ 1	ยุทธศาสตร์ที่ 2	ยุทธศาสตร์ที่ 3	ยุทธศาสตร์ที่ 4	ยุทธศาสตร์ที่ 5
<p>ยุทธศาสตร์ที่ 1</p> <p>ระบบสวัสดิการสังคมที่สมบูรณ์</p> <p>เป้าประสงค์</p> <p>ประชาชนทุกคนเข้าถึงสวัสดิการขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงเป็นธรรมและมีหลักประกันในการดำรงชีวิต</p> <p>ตัวชี้วัด</p> <p>ประชาชนทุกคนเข้าถึงหลักประกันพื้นฐาน</p> <p>แนวทาง/โครงการ</p> <p>การพัฒนากรอบการดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก</p> <ul style="list-style-type: none"> • การส่งเสริมขยายการดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก • ให้อ่างรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี • การคุ้มครองเด็กก่อนอายุต่ำกว่า 13 ปีไม่ให้อยู่ลำพัง • การคุ้มครองความปลอดภัยและทักษะชีวิตสำหรับเด็กในสถานศึกษา • การพัฒนาครูดูแลเด็กก่อนวัยเรียนตามระดับชั้น <p>การสร้างความมั่นคงของที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม</p> <ul style="list-style-type: none"> • สร้างเมืองและสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรกับเด็ก 	<p>ยุทธศาสตร์ที่ 2</p> <p>ส่งเสริมกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่มให้มีการเรียนรู้ พัฒนาในกฎบัตรและพิมพ์งานเอไอได้</p> <p>เป้าประสงค์</p> <p>ทุกกลุ่มเป้าหมายมีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้</p> <p>ตัวชี้วัด</p> <p>ร้อยละของกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการพัฒนาในระดับถึงเป้าประสงค์</p> <p>แนวทาง/โครงการ</p> <p>การส่งเสริมคุณลักษณะและทักษะที่พึงประสงค์</p> <ul style="list-style-type: none"> • การขับเคลื่อนและสร้างวัฒนธรรมนักพัฒนาที่มีสูงส่ง • การส่งเสริมทักษะในการดำรงชีวิต • การส่งเสริมความมั่นคงด้านอาชีพและรายได้ 	<p>ยุทธศาสตร์ที่ 3</p> <p>ปลูกฝังน้ำใจความรับผิดชอบต่อสังคม</p> <p>เป้าประสงค์</p> <p>ประชาชนมีความตระหนักรู้และมีความสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคม</p> <p>ประชาชนกลุ่มเป้าหมายและภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม</p> <p>ตัวชี้วัด</p> <p>อัตราการเพิ่มขึ้นของเงินบริจาคเพื่อทำสาธารณกุศล</p> <p>การเพิ่มขึ้นของอาสาสมัครและเครือข่ายอาสาสมัครประชาชนที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม</p> <p>แนวทาง/โครงการ</p> <ul style="list-style-type: none"> • การยกระดับน้ำใจความดีเป็นพลเมืองและความรับผิดชอบต่อสังคม • การส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายและอาสาสมัคร พ.ม. • การส่งเสริมเครือข่ายและอาสาสมัครคนไทยในต่างประเทศ 	<p>ยุทธศาสตร์ที่ 4</p> <p>ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างรัฐ เอกชน ประชาชน และระหว่างประเทศ</p> <p>เป้าประสงค์</p> <p>มีที่ร่วมพัฒนาสังคมที่มีการบูรณาการดำเนินงานกันอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน</p> <p>ตัวชี้วัด</p> <p>การเพิ่มขึ้นของโครงการความร่วมมือระหว่างรัฐ เอกชนในประเทศและระหว่างประเทศ</p> <p>แนวทาง/โครงการ</p> <ul style="list-style-type: none"> • ศูนย์กลางความร่วมมือ/สหภาพน้ำใจสังคมในภูมิภาคและประชาคมโลก 	<p>ยุทธศาสตร์ที่ 5</p> <p>ระบบบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนาสังคม</p> <p>เป้าประสงค์</p> <p>ประเทศไทยมีทรัพยากรและกลไกการบริหารที่เอื้อต่อการพัฒนาสังคม</p> <p>ตัวชี้วัด</p> <p>ท้องถิ่นสามารถขับเคลื่อนงานด้านสังคมได้ตามมาตรฐานระบบการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาสังคม</p> <p>แนวทาง/โครงการ</p> <ul style="list-style-type: none"> • การยกระดับความรู้ท้องถิ่นในการขับเคลื่อนงานตามมาตรฐาน • การพัฒนาบุคลากรให้เป็นมืออาชีพ • การจัดสวัสดิการเทียบเคียงหน่วยงาน (ปศ. BOT และทหาร) • การทบทวนโครงสร้าง (อย่างน้อยทุก 5 ปี) • การใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริหาร (Paperless, E-conference, E-payment) • ศูนย์ข้อมูลกลางงานด้านพัฒนาสังคม ความมั่นคงของมนุษย์ และสวัสดิการ

แผนภาพที่ 3.2 สรุปรายละเอียดยุทธศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องกับการบริการเด็กและเยาวชน

3.3.2 ยุทธศาสตร์กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ.2560-2564

มีแนวคิดการพัฒนาเพื่อมุ่งสู่การพัฒนาคุณภาพสังคมและคุณภาพชีวิต โดยการพัฒนาคุณภาพสังคม (Social Quality) ประกอบไปด้วย 4 มิติ คือ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม การสร้างโอกาสอย่างเป็นธรรมโดยไม่แบ่งแยก การเสริมสร้างพลังทางสังคม และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคม ในส่วนของการพัฒนาคุณภาพชีวิต (Quality of Life) ได้แบ่งประชาชนออกเป็น 4 กลุ่มตามระดับคุณภาพชีวิต ได้แก่ กลุ่มที่ยากจนขั้นแค้น (Suffered) กลุ่มคนที่พอประทังชีวิตอยู่รอดไปวัน ๆ (Survived) กลุ่มที่สามารถมีชีวิตอยู่อย่างพอเพียง (Sufficient) และกลุ่มคนที่สามารถมีชีวิตอยู่อย่างยั่งยืน (Sustained)

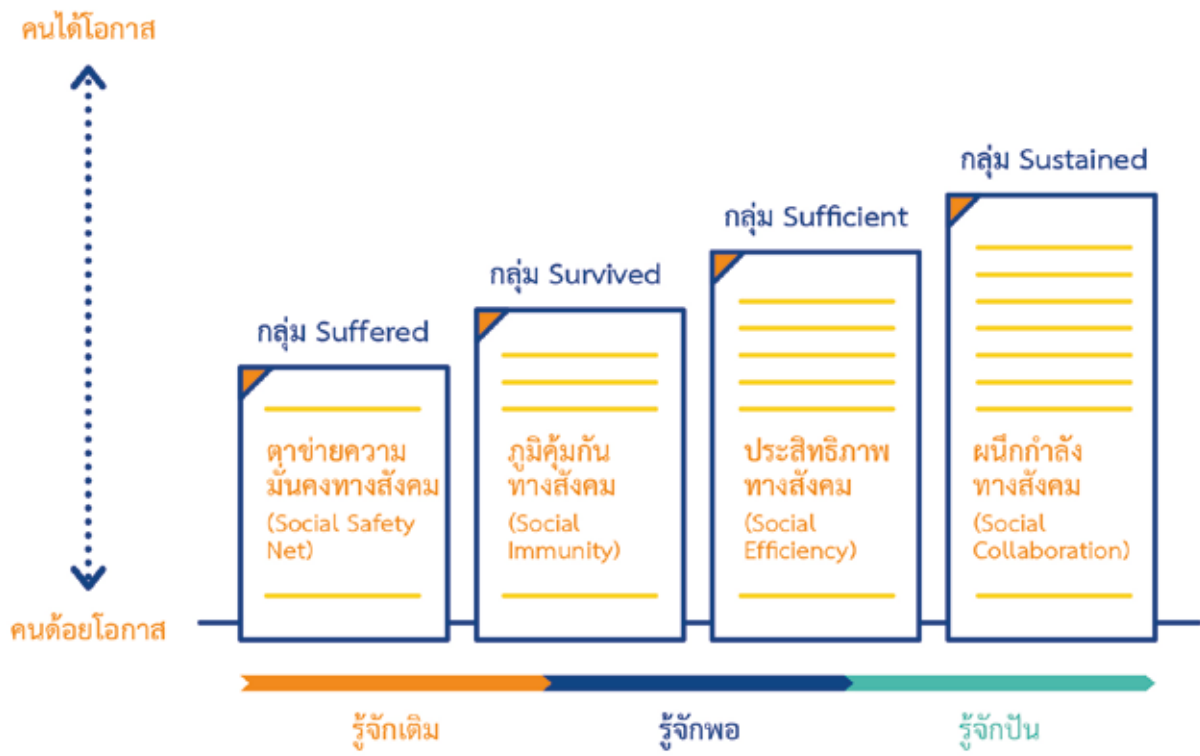
ดังนั้น การพัฒนาสังคมและพัฒนาคุณภาพชีวิต จึงใช้กรอบแนวคิด “การรู้จักเต็ม รู้จักพอ รู้จักปัน” เป็นกรอบแนวคิดการจัดทำยุทธศาสตร์ฉบับนี้ โดยมีเป้าหมายการพัฒนา คือ การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น โดยทำให้กลุ่มคนที่ต่ำกว่าสามารถเลื่อนไหลขยับขึ้นทางสังคม (Social Mobility) โดยมีวิสัยทัศน์ “เป็นองค์กรหลักที่ร่วมพัฒนาพลเมืองไทยและร่วมขับเคลื่อนสู่สังคมคุณอย่างยั่งยืน สังคมแห่งการรู้จักเต็ม รู้จักพอ รู้จักปัน” ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่

ยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างภูมิคุ้มกัน (Immunity) และส่งเสริมโอกาสทางสังคม (Social Mobility) เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น โดยทำให้คนในกลุ่มที่ต่ำกว่าสามารถมีโอกาสทางสังคม โดยเน้นการขับเคลื่อนในมิติการพัฒนา ป้องกัน ในลักษณะการให้แต้มต่อและสร้างโอกาส พร้อมกับเสริมศักยภาพไปที่ตัวคน ครอบครัว และชุมชน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 เสริมสร้างประสิทธิภาพทางสังคม (Social Efficiency) เพื่อให้เกิดกลไกการขับเคลื่อนที่คนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง โดยเน้นการพัฒนาศักยภาพและการสร้างเครือข่าย

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ผนึกกำลังทางสังคม (Social Collaboration) จากทุกภาคส่วน เน้นการผนึกกำลังทางสังคม สร้างความตระหนักและเสริมสร้างพลังการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เพื่อให้เกิดการพัฒนาคนไทยเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และการมีสังคมที่มีคุณภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 จัดระบบสวัสดิการที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย เพื่อให้เกิด การพัฒนาสังคมไทย ด้วยระบบคุณค่าใหม่ คือ การรู้จักเต็ม รู้จักพอ รู้จักปัน ซึ่งจะนำพาประเทศไทยไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดยเน้นการวางรากฐานของประเทศเพื่อความมั่นคงและสร้างหลักประกันให้กับการ ให้ความช่วยเหลือ ในลักษณะแต้มต่อเพื่อให้เข้าถึงโอกาสในการเติมเต็มความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่มีความจำเป็นเร่งด่วน

บทที่

04

สภาพแวดล้อม
และความท้าทาย
ด้านเด็กและเยาวชน

แผนกลยุทธ์กรมกิจการเด็กและเยาวชน ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2560-2564 ได้วิเคราะห์สถานการณ์ด้านเด็กและเยาวชน ความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากข้อเสนอเชิงนโยบายในการจัดสมัชชาเด็กและเยาวชน และสมัชชาการพัฒนาเด็กและเยาวชน ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2555-2558 รวมถึงสภาพแวดล้อมในการดำเนินภารกิจของกรม เพื่อให้กรอบทิศทางของแผนกลยุทธ์กรมกิจการเด็กและเยาวชนฯ ตอบสนองประเด็นได้อย่างตรงจุด ลดผลกระทบทางลบ ค้นหาและสร้างโอกาสในการดำเนินภารกิจให้สำเร็จ

4.1 บริบทและ สถานการณ์เด็กและ เยาวชนของประเทศไทย

4.1.1 บริบทของประเทศไทย

บริบทสภาพแวดล้อมทั่วไปเป็นปัจจัยสนับสนุนต่อการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มเด็กและเยาวชน ที่การดำเนินภารกิจของกรมในอนาคต

1) ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ การศึกษา และสาธารณสุข : การกระจายประโยชน์ของการพัฒนาไปยังกลุ่มเด็กและเยาวชนในสังคมยังคงไม่ทั่วถึง คุณภาพด้านการศึกษาและสาธารณสุขยังคงมีความแตกต่าง กรมกิจการเด็กและเยาวชนควรบทบาทการเสริมสร้างความเสมอภาค การเสริมสร้างโอกาสและสิทธิในการเข้าถึงและได้รับบริการขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชน ที่ต้องการการดูแลเป็นพิเศษ

โครงสร้างเศรษฐกิจที่ไม่สมดุล ส่งผลให้การกระจายประโยชน์ของการพัฒนาไปยังกลุ่มคนต่าง ๆ ในสังคมไม่ทั่วถึง สถานการณ์ความยากจนของไทยจะมีแนวโน้มลดลง แต่ยังคงมีความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ระหว่างกลุ่มคน สัดส่วนคนจนลดลงอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 42 ในปี 2543 เหลือร้อยละ 10.9 ในปี พ.ศ. 2556 แต่ความยากจนยังคงกระจุกตัวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ ขณะที่ความเหลื่อมล้ำทางรายได้มีแนวโน้มดีขึ้น ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini Coefficient) ลดลงจาก 0.484 ในปี พ.ศ. 2554 เป็น 0.465 ในปี พ.ศ. 2556 อย่างไรก็ตามกลุ่มคนรวยที่สุดร้อยละ 10 ถือครองรายได้สูงร้อยละ 36.8 ของรายได้ทั้งหมดขณะที่กลุ่มคนจนที่สุดร้อยละ 10 ถือครองรายได้ร้อยละ 1.1

คุณภาพด้านการศึกษาและสาธารณสุขยังคงมีความเหลื่อมล้ำ โอกาสในการเข้าถึงการศึกษาในระดับปริญญาตรียังคงมีความแตกต่างกันตามฐานะของประชากรระหว่างเขตเมืองและชนบท และระหว่างภูมิภาค โดยกลุ่มประชากรร้อยละ 10 ที่มีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาระดับปริญญาตรีมากกว่ากลุ่มประชากรร้อยละ 10 ที่มีฐานะความเป็นอยู่ที่ย่ำแย่สุดประมาณ 19.1 เท่า ส่วนการกระจายทรัพยากรทางการแพทย์และสาธารณสุข อัตราส่วนแพทย์ต่อประชากรระหว่างกรุงเทพฯ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่างกัน 3.6 เท่า

ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ การศึกษา และสาธารณสุข ในภาพรวมทุกมิติยังคงมีแนวโน้มทรงตัว ที่แสดงถึงโอกาสและปัจจัยสนับสนุนในการพัฒนาที่แตกต่างกันของกลุ่มคน และพื้นที่ ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของกลุ่มเด็กและเยาวชน ทั้งนี้ สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำดังกล่าวถือเป็นความท้าทายในการกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน ซึ่งพิจารณาแล้วว่าเป็นกลุ่มที่ต้องการการดูแลเป็นพิเศษ เพื่อจัดรูปแบบและแนวทางในการบริการและสิทธิที่แตกต่างที่หนุนเสริมความสามารถและลดช่องว่างที่เกิดขึ้น

สรุปสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็กต่างสัญชาติ

-การศึกษา: สพฐ. มีแนวคิดลดการสนับสนุนการศึกษาของเด็กต่างชาติดลดลงจาก 5 รายการ(ค่าเล่าเรียน อุปกรณ์การเรียน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ชุดนักเรียน และหนังสือเรียน) เหลือ 2 รายการ

-หลักประกันสุขภาพ: สธ. ระบุสิทธิการกำหนดค่าใช้จ่ายในการตรวจสุขภาพไว้ 2 ส่วน คือ 1.แรงงานที่ได้สิทธิตามประกันสังคมซึ่งเป็นแรงงานที่จดทะเบียนถูกต้อง 2.แรงงานที่ซื้อระบบประกันสุขภาพ แตกต่างจากบุคคลสัญชาติไทยที่ได้รับสิทธิภายใต้หลักประกันสุขภาพแบบถ้วนหน้า

2) การคมนาคม เทคโนโลยี และ วัฒนธรรม : การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นปัจจัยที่อำนวยความสะดวกในการสื่อสาร แลกเปลี่ยนของสังคมโดยเฉพาะทางวัฒนธรรม ถือเป็นความท้าทายของเด็กและเยาวชนในการดำรงชีวิตในปัจจุบันและอนาคตที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม รวมถึงรู้เท่าทันข้อมูลและสถานการณ์อย่างมีเหตุผล พร้อมทั้งการบริหารจัดการที่สัมพันธ์กับสังคมภายนอกได้อย่างทันการณ์

การพัฒนาด้านคมนาคม และเทคโนโลยีสารสนเทศ อำนาจให้การเคลื่อนย้ายของบุคคลและข้อมูลมีความสะดวกและรวดเร็วมากกว่าอดีต และมีแนวโน้มจะพัฒนาอย่างรวดเร็ว ข้อมูลบนสื่อโดยเฉพาะสื่อโทรคมนาคม มีหลากหลาย การปิดเบือนสาระจากความเป็นจริงกระทำได้ง่าย และสื่อสารออกไปในวงกว้างได้อย่างไร้ขีดจำกัด ในทางหนึ่งสนับสนุนการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมของแต่ละภูมิภาคที่บางส่วนมีความแตกต่างกับวัฒนธรรมที่เป็นอยู่เดิม กลายเป็น สังคมพหุวัฒนธรรมมากขึ้น

ความสามารถของบุคคลในการเลือกรับ คัดกรองข้อมูลอย่างมีเหตุและผล การเรียนรู้ ยอมรับ และความสามารถในการปรับตัวต่อความแตกต่างทางวัฒนธรรมเป็นความท้าทายที่จะลดความขัดแย้งในความต่างของสังคมอันนำไปสู่ความสุขเสียต่อชีวิต ทรัพย์สิน และส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจ ทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมถึงการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการและสร้างปฏิสัมพันธ์ ที่สามารถเข้าถึงทุกกลุ่มของสังคม

3) กำลังแรงงาน: ประชากรวัยแรงงานไทยมีแนวโน้มลดลง ความต้องการกำลังแรงงานที่มีคุณภาพในภาคการผลิตและบริการ โอกาสของการเคลื่อนย้ายของแรงงานและเด็กและเยาวชนต่างสัญชาติ ที่มีสิทธิขั้นพื้นฐานที่แตกต่างจากเด็กและเยาวชนสัญชาติไทย

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรและสภาพกำลังคนของไทยมีแนวโน้มขาดกำลังแรงงาน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้คาดการณ์ในปี พ.ศ. 2583 ประชากรวัยแรงงานในประเทศไทยมี 34,175,226 คน มีจำนวนลดลงกว่าปี 2553 ประมาณ 7.5 ล้านคน หรือสัดส่วนกำลังแรงงานลดลงจาก ร้อยละ 23.62 เป็นร้อยละ 18.33 ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ประกอบกับภาคการผลิตและบริการต้องการกำลังแรงงานและคุณภาพในเชิงทักษะความรู้ความสามารถพร้อมในการทำงานได้อย่างทัน่วงที่

สภาพการณ์ดังกล่าวถือเป็นโอกาสของการเคลื่อนย้ายของแรงงานต่างด้าวโดยเฉพาะจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาเพิ่มขึ้น โดยมีเด็กและเยาวชนที่เข้ามาใช้แรงงานและเข้ามาพร้อมกับบิดามารดาตามสถิติการขึ้นทะเบียนของเด็กต่างชาติในประเทศไทย ณ วันที่ 24 พฤศจิกายน 2557 มีจำนวน 92,397 คน ซึ่งคาดประมาณน่าจะมีจำนวนถึง 2.5 แสนคน ซึ่งมีบางส่วนไม่ได้รับการขึ้นทะเบียนโดยเฉพาะกลุ่มต่างด้าวเคลื่อนย้ายที่เดินทางมาเอง หรืออยู่อาศัยกับผู้อื่น¹ โดยกลุ่มเด็กดังกล่าวได้รับบริการขั้นพื้นฐานจากรัฐไทย ที่แตกต่างจากเด็กและเยาวชนสัญชาติไทย อันเป็นเงื่อนไขส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตที่แตกต่าง

1. รายงานการพัฒนาเด็กและเยาวชน ประจำปี พ.ศ. 2557 ,กรมกิจการเด็กและเยาวชน หน้า 106

คำนิยามเด็กและเยาวชนตามกฎหมายแม่บท

- พ.ร.บ.ส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2550 : เด็ก หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ ส่วนเยาวชน หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ถึง 25 ปีบริบูรณ์

- พ.ร.บ.คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 : เด็ก หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส

- พ.ร.บ.การรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522 และที่แก้ไขเพิ่มเติม : เด็ก หมายถึง ผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ม. 19 ได้บัญญัติไว้ว่า “บุคคลย่อมพ้นจากภาวะผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะเมื่อมีอายุ 20 ปีบริบูรณ์ และผู้เยาว์ย่อมบรรลุนิติภาวะเมื่อทำการสมรส”)

4.1.2 สถานการณ์ด้านเด็กและเยาวชนของประเทศไทย

1) ภาพรวมของประเทศไทย : แนวโน้มคนไทยมีบุตรน้อยลง ส่งผลให้ประชากรเด็กและเยาวชนมีแนวโน้มลดลงตามลำดับ

ประชากรเด็กและเยาวชนย้อนหลัง 5 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2552 - 2557 พบว่าลดลงทั้งในแง่จำนวนและสัดส่วนเมื่อเทียบกับจำนวนประชากรทั้งหมด ประชากรเด็ก (0-14ปี) มีสัดส่วนจากร้อยละ 45.1 ในปี พ.ศ. 2513 เป็นร้อยละ 16.4ในปี 2563 ลดลงสวนทางกับจำนวนประชากร ผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ภาวะเจริญพันธุ์ของประชากรไทยคาดว่าจะลดต่ำลง อัตราเจริญพันธุ์รวม (Total Fertility Rate -TFR) 1.6 ในปี พ.ศ. 2553 เป็น 1.3 ในปี 83² โดยมีปัจจัยด้านวิถีการดำรงชีวิตของวัยเจริญพันธุ์มีผลต่อการตัดสินใจลดจำนวนบุตรลง³

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ระบุ ณ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2558 ประเทศไทย มีประชากรรวมทั้งสิ้น 65,124,716 คน โดยเด็กและเยาวชน อายุระหว่าง 0 - 25 ปี จำนวน 22,034,850 คน (ร้อยละ 33.19 ของประชากรทั้งประเทศ เฉพาะผู้มีสัญชาติไทย และมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน) สภาพดังกล่าวแสดงถึงการแบกรับภาระของกำลังวัยแรงงานในการดูแลผู้สูงอายุและผลิตภาพของประเทศที่ ต้องการแรงงานที่มีคุณภาพ

2. การคาดการณ์ประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2553 – 2583 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในกรอบแนวคิดแผนประชากรในการพัฒนาประเทศระยะยาว 20 ปี

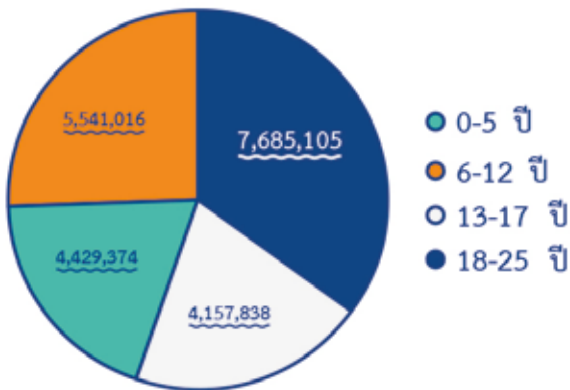
3. รายงานวิจัยเรื่อง โลฟไต้ล : แผนการดำเนินชีวิตกับแนวคิดการมีบุตรของคนเจนเอเรชั่นวาย ในกรอบแนวคิดแผนประชากรในการพัฒนาประเทศระยะยาว 20 ปี

อัตราเจริญพันธุ์รวมของประชากรไทยปี 2507-2583

แผนภาพที่ 4.1 อัตราการเจริญพันธุ์รวมของประชากรไทย ปี 2507 - 2583

สัดส่วนประชากรในแต่ละช่วงวัย ระหว่างอายุ 0-25 ปี (หน่วย:คน)

แผนภาพที่ 4.2 สัดส่วนประชากรในแต่ละช่วงวัย

การคาดประมาณจำนวนเด็กแรกเกิดในครัวเรือนยากจนและที่เสี่ยงต่อความยากจน (หน่วย:คน)

แผนภาพที่ 4.3 การคาดประมาณจำนวนเด็กแรกเกิดในครัวเรือนยากจนและที่เสี่ยงต่อความยากจน

2) เด็กปฐมวัย (อายุ 0-5 ปีบริบูรณ์)

ระบบสวัสดิการด้านการคุ้มครองเด็กแรกเกิด ในช่วงก่อนปี 2558 ระบบส่งเสริมความสามารถในการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดของครอบครัวอย่างมีคุณภาพยังไม่ครอบคลุมในกลุ่มแรงงานนอกระบบและครัวเรือนที่มีความยากจน ส่งผลต่อการเข้าถึงสิทธิและบริการขั้นพื้นฐานที่ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย จากการคาดประมาณของกรมกิจการเด็กและเยาวชนร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เด็กแรกเกิดในครัวเรือนยากจนและครัวเรือนเสี่ยงต่อความยากจน (ครัวเรือนมีรายได้น้อยต่ำกว่า 3,000 บาท/คน/เดือน) **ปี พ.ศ. 2559 มีประมาณ 128,000 คน และจะมีแนวโน้มลดลงซึ่งในปี พ.ศ. 2560 คาดประมาณจำนวนทั้งสิ้น 100,000 คน** โดยกลุ่มผู้มาลงทะเบียนรับสวัสดิการมีสภาพปัญหาด้านสังคมเกี่ยวเนื่อง ส่วนใหญ่เกี่ยวกับการว่างงาน และเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว

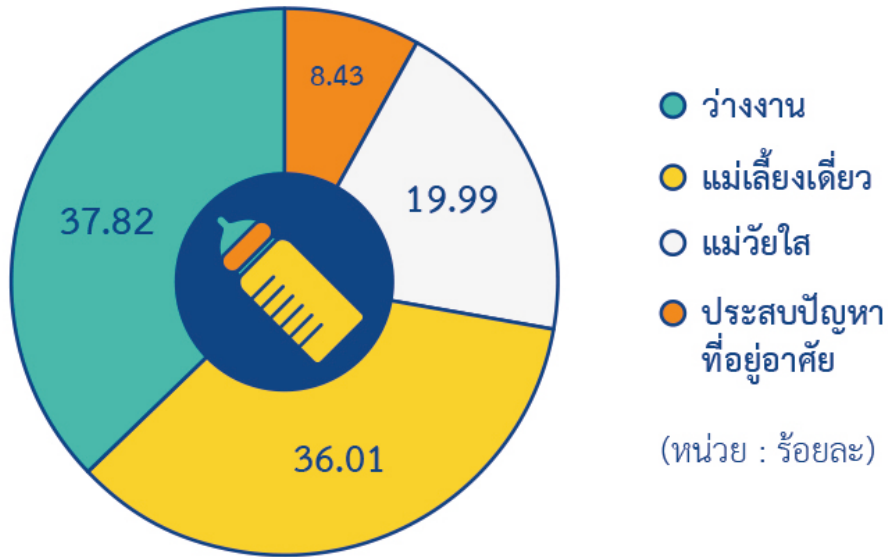
สุขภาพและพัฒนาการ: เด็กที่มีพัฒนาสมวัยในภาพรวมมีแนวโน้มคงที่ส่วนกลุ่มที่มีพัฒนาการล่าช้า ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการด้านสังคม เด็กแรกเกิด - 5 ปี ที่มีพัฒนาการภาพรวมสมวัยในระหว่างช่วงปี พ.ศ. 2542-2557 มีสัดส่วนประมาณร้อยละ 70 โดยเด็กที่มีพัฒนาการไม่สมวัยร้อยละ 30 ส่วนใหญ่มีพัฒนาการล่าช้าทางด้านภาษา (ร้อยละ 20) ด้านพัฒนาการทางปฏิภาณไหวพริบและการเข้ากับสังคม (ร้อยละ 5) สาเหตุจากปัจจัยด้านภาวะโภชนาการที่ยังไม่มีคุณภาพส่วนใหญ่เกิดกับเด็กในครอบครัวที่ยากจน/แม่วัยรุ่นและด้านผู้เลี้ยงดูที่ไม่มีคุณภาพ และการใช้สื่อโทรทัศน์ และสมาร์ตโฟน

ศูนย์เด็กเล็ก : เด็กปฐมวัยส่วนใหญ่เข้ารับบริการในศูนย์เด็กเล็กซึ่งมีความแตกต่างกันในด้านคุณภาพการให้บริการ ตามข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ระหว่างปี พ.ศ. 2550 - 2556 เด็กอายุ 3-5 ปี ส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 95 เข้าเตรียมความพร้อมในศูนย์เด็กเล็กโดย⁴ในปี 2558 มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งสิ้น 21,741 แห่ง ซึ่งศูนย์เด็กเล็กส่วนใหญ่อยู่ภายใต้การดูแลของ อปท. (ร้อยละ 91) และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเอกชนและในสถานประกอบการและชุมชน (ร้อยละ 7.5) ทั้งนี้ ยังพบช่องว่างด้านคุณภาพระหว่างศูนย์ฯ ในเมืองและชนบทที่ส่วนใหญ่ประสบปัญหาทางด้านบุคลากร ที่ยังขาดความรู้และทักษะในการดูแลเด็ก⁵ ทั้งนี้ การกำกับคุณภาพบริการผ่านมาตรฐานของศูนย์เด็กเล็ก มีการผลักดันและกำกับจากหลายหน่วยงานของรัฐ แม้ประเทศไทยกำหนดและมีการเผยแพร่มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติในช่วงปี พ.ศ. 2554-2558 แต่ไม่มีข้อมูลอย่างเป็นทางการที่ได้รับการยอมรับถึงการเชื่อมโยงกับมาตรฐานอื่น ๆ รวมถึงข้อมูลการนำไปเป็นแนวทางการพัฒนา หรือประเมินผลการบริการในภาพรวมของประเทศ

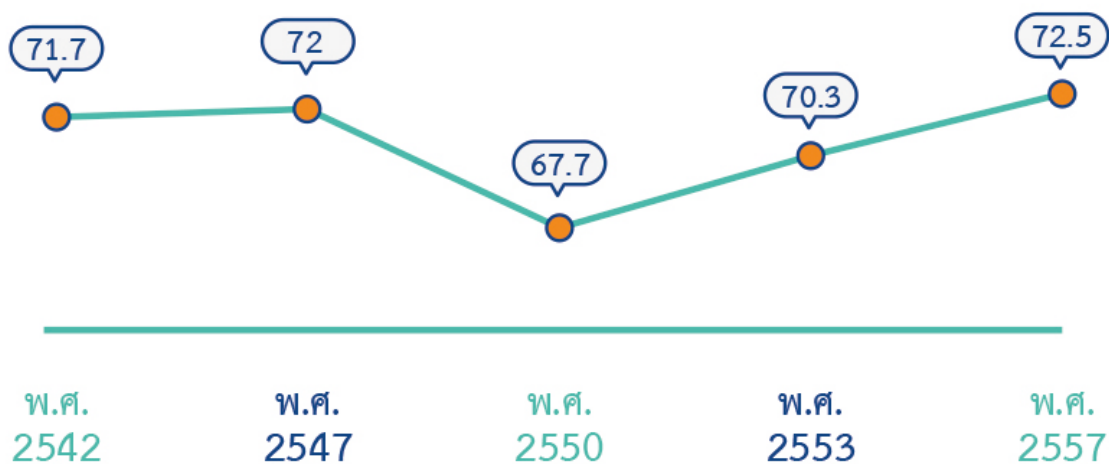
4. รายงานการพัฒนาเด็กและเยาวชนประจำปี 2557 หน้า 43, กรมกิจการเด็กและเยาวชน

5. รายงานผลการทบทวนนโยบายด้านการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในเด็กอายุ 0-5 ปีในประเทศไทย หน้า 16 ,สสส.

สัดส่วนสภาพปัญหาผู้ลงทะเบียนรับสวัสดิการเงินอุดหนุน
เพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ณ เดือน มิถุนายน 2559

เด็กแรกเกิด - 5 ปี ที่มีพัฒนาการรวมสมบูรณ์ (หน่วย : ร้อยละ)

แผนภาพที่ 4.4 สัดส่วนสภาพปัญหาผู้ลงทะเบียนรับสวัสดิการเงินอุดหนุน
เพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด

3) เด็ก (อายุ 6-12 ปี)

ความปลอดภัย และการเสียชีวิต : ไม่ใช่อุบัติเหตุทางถนน และการจมน้ำเป็นสาเหตุหลัก ของการเสียชีวิตของเด็ก (มักเกิดในเด็กอายุ 5-14 ปี) ซึ่งสาเหตุเกิดจากเด็กขาดทักษะการเอาตัวรอด ระวังป้องกันภัย และวิธีการช่วยเหลือที่ถูกต้อง เด็ก (แรกเกิด-15ปี) เจ็บป่วยฉุกเฉินทั้งสิ้น 899,817 คน ซึ่งเจ็บป่วยฉุกเฉินในเด็กอายุ 5 - 14 ปี โดยมีสัดส่วน 7.26 ต่อ 100,000 คน ซึ่งยังสูงกว่าทุกกลุ่มอายุ (ทุกกลุ่มอายุมีอัตราการตาย 5.7 ต่อ 100,000 ประชากร ใน พ.ศ. 2556) ในช่วงปี พ.ศ. 2555-2557 มีแนวโน้มลดลงจากจำนวน 1,051 คน สัดส่วน 8.4 ต่อ 100,000 คน ในปี พ.ศ. 2555 เป็น จำนวน 807 คนสัดส่วน 6.7 ต่อ 100,000 คนในปี พ.ศ. 2557 ซึ่งประสบเหตุในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในแหล่งน้ำธรรมชาติ⁶

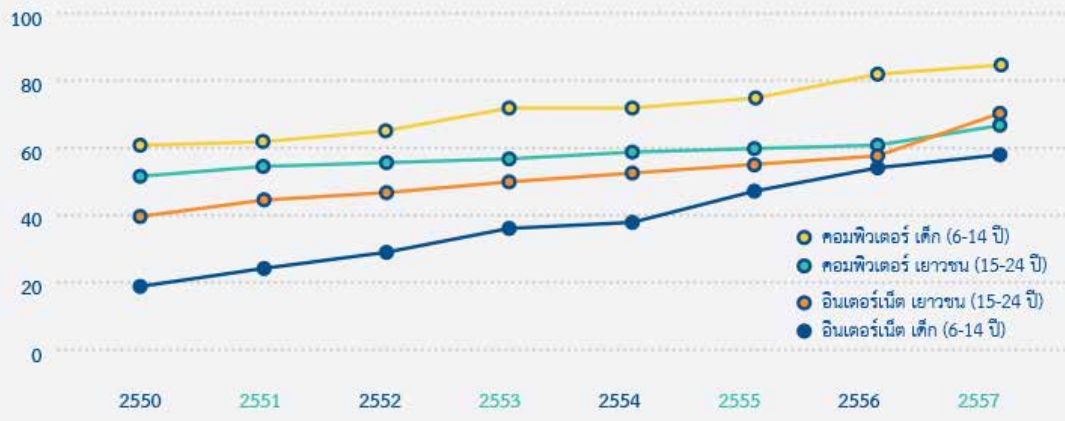
การบริโภคสื่อและเกม: ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2553 - 2557 อัตราการเพิ่มของผู้ใช้สื่อสารสนเทศและอินเทอร์เน็ตในกลุ่มช่วงอายุ 6-14 ปี มีสูงกว่ากลุ่มอื่นๆ⁷ ปัจจัยหนึ่งด้วยเด็กขาดทักษะ การรู้เท่าทัน และการควบคุมและดูแลของครอบครัวที่เหมาะสม เพิ่มโอกาสด้านปัจจัยเสี่ยงจากการบริโภคสื่อดังกล่าว เด็กและเยาวชนบริโภคสื่อผ่านคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตในปี พ.ศ. 2557 เฉลี่ยอยู่ที่ 50.4 ชั่วโมงต่อสัปดาห์เพิ่มจากปี พ.ศ. 2556 ที่มีจำนวน 32.3 ชั่วโมง/สัปดาห์ หรือ 1 ใน 3 ของวัน⁸ เช่นเดียวกับการใช้มือถือที่มีสัดส่วนผู้ใช้ในเด็กและเยาวชนสูงขึ้นทุกปี ทั้งนี้ พฤติกรรมประชากรส่วนใหญ่ของช่วงอายุ 6-14 ปีใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการเรียน (ร้อยละ 55.2) และการเล่นเกม (ร้อยละ 27.9) สอดคล้องกับการสำรวจของกรมสุขภาพจิต ปี พ.ศ. 2556 มีเด็กติดเกมมากกว่า 2.5 ล้านคน เพิ่มขึ้นมากกว่าร้อยละ 14.4 เมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2555 การติดเกมเพิ่มโอกาสของผลกระทบต่อสภาพร่างกาย พฤติกรรมเลียนแบบในทางก้าวร้าว และปฏิสัมพันธ์กับครอบครัวและสังคม

6. รายงานสถิติจำนวนและอัตราการเสียชีวิตจากการจมน้ำเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี พ.ศ. 2555-2557 ของกรมควบคุมโรค

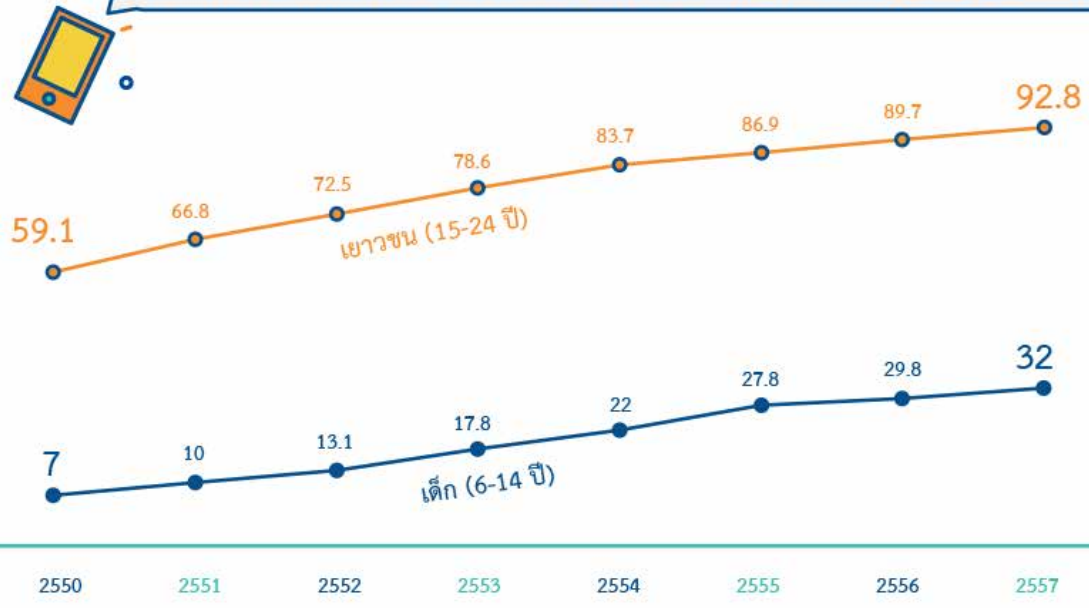
7. การสำรวจการมี การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2557 สำนักงานสถิติแห่งชาติ หน้า 6

8. รายงาน Thailand Internet User Profile 2014 สำรวจโดย สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์

ร้อยละของเด็กและเยาวชนกับการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต

ร้อยละของเด็กและเยาวชนกับการใช้มือถือระหว่างปี 2550-2557

แผนภาพที่ 4.5 การบริโภคสื่อของเด็กและเยาวชน

เด็กหาย : ส่วนใหญ่เกิดขึ้นในเด็กช่วงอายุ 4-8 ปี โดยมีจำนวนเพิ่มขึ้นในทุกๆ ปี จำนวนเด็กหายเมื่อปี พ.ศ. 2557 มีจำนวน 675 คน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2556 ที่มีเด็กหายทั้งสิ้น 550 คน โดยสาเหตุส่วนใหญ่เป็นการลี้ภัยหนีออกจากบ้านด้วยตนเองเพราะปัญหาครอบครัว และการถูกล่อลวง หลอกไปข่มขืน และฆาตกรรมโดยคนร้ายจะใช้คำพูดหวานล่อมชักจูงให้เด็กขึ้นรถวิธีการเช่นนี้มีมากถึงร้อยละ 90

4) เด็ก (อายุ 13-17 ปี)

พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม (Conduct Disorder) : เด็กและเยาวชน (13-17ปี) ได้รับการดำเนินคดีด้วยสาเหตุหลักคือ “ยาเสพติดให้โทษ” และ “ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน” โดยด้านยาเสพติดมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในทุกปี ซึ่งเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีส่วนใหญ่มักอยู่ในครอบครัวที่พ่อแม่แยกกันอยู่

แผนภาพที่ 4.6 คดีด้านยาเสพติดลักทรัพย์ของเด็กและเยาวชน

การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น : การคลอดบุตร
ในวัยรุ่นในช่วงระยะ 10 ปีมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยปี พ.ศ. 2558 การคลอดบุตรของวัยรุ่นไทยต่อหญิงวัยเดียวกัน 1,000 คน (อายุ 15-19 ปี) สูงกว่าปี พ.ศ. 2557 จาก 47.9 ต่อ 1,000 คน เป็น 53.8 ต่อ 1,000 คน สอดคล้องสัดส่วนการคลอดในวัยรุ่น 10-19 ปี ต่อการคลอดทั้งหมดพบว่าจะยังไม่ลดลง โดยมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 16.8 ของการคลอดทั้งหมด เด็กและเยาวชนเคยมีเพศสัมพันธ์ ในช่วงปี พ.ศ.2548 – 2556 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ในปี พ.ศ. 2557 สัดส่วนของนักเรียน (ม.5 , ปวช.) และการใช้ถุงยางอนามัยยังอยู่ในระดับต่ำโดยเฉพาะกับคนรัก

อัตราการคลอดในวัยรุ่นอายุ 10-19 ปี ต่อการคลอดทั้งหมด

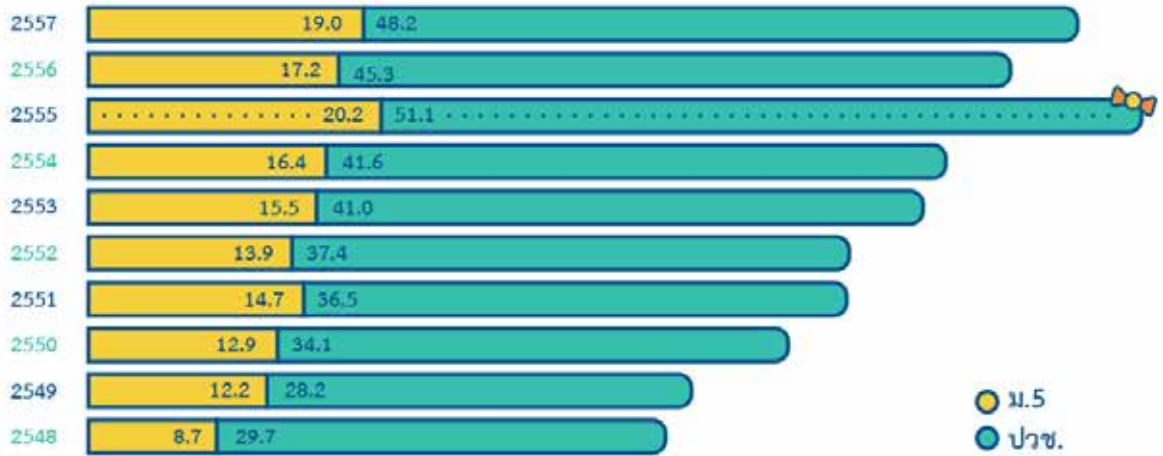

(ที่มา : กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข)

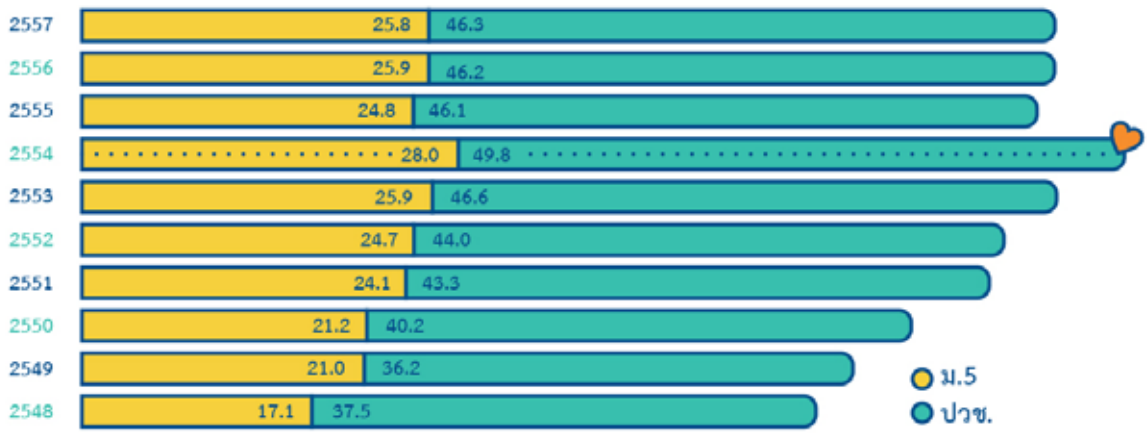
แผนภาพที่ 4.7 อัตราการคลอดในวัยรุ่นอายุ 10 - 19 ปี

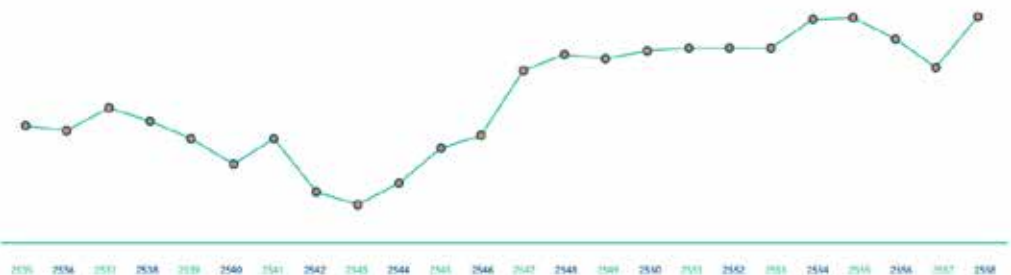
ร้อยละของนักเรียนที่เคยมีเพศสัมพันธ์ : หญิง

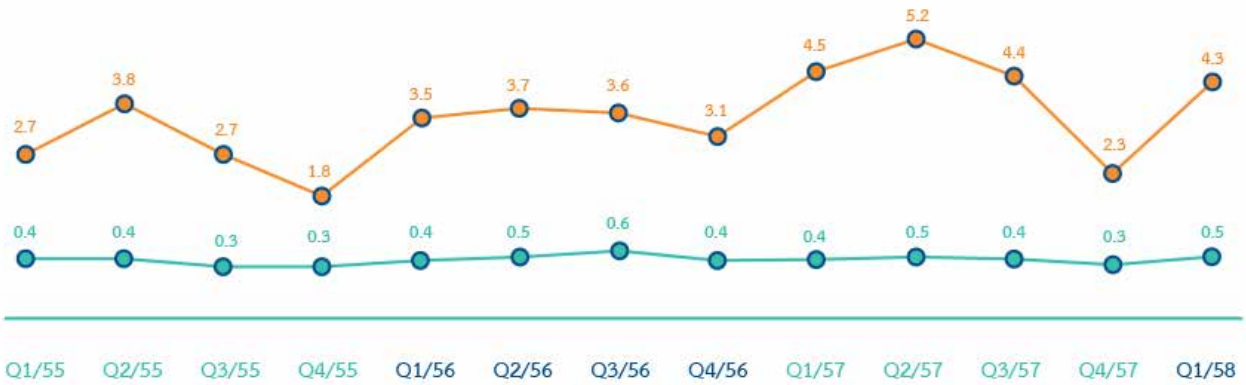
ร้อยละของนักเรียนที่เคยมีเพศสัมพันธ์ : ชาย

อัตราการคลอดในวัยรุ่นอายุ 15-19 ปี ต่อประชากรหญิง 15-19 ปี 1,000 คน

กราฟเปรียบเทียบอัตราการว่างงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ พ.ศ. 2555-2558

5) ช่วงวัย 18 - 25 ปี

การเสพสุราและบุหรี่⁹ : พฤติกรรมการเสพ (อายุเฉลี่ยของผู้เสพ และภาพรวมปริมาณบริโภคหรือเสพ) ทุกกลุ่มวัยมีอายุเฉลี่ยของการเริ่มสูบบุหรี่ที่น้อยลง การบริโภคสุราและแอลกอฮอล์ ช่วงปี พ.ศ. 2554-2557 มีมากขึ้น อายุเฉลี่ยของผู้ที่เริ่มสูบบุหรี่ครั้งแรกคือ 17.8 (กฎหมายห้ามขายบุหรี่แก่ผู้อายุต่ำกว่า 18 ปี) อายุเฉลี่ยที่เริ่มดื่มสุราครั้งแรกคือ 20.8 ปี ข้อมูลในปี พ.ศ. 2557 เปรียบเทียบกับปี พ.ศ.2550 กลุ่มอายุ 15-24 ปี เยาวชนเริ่มสูบบุหรี่ เมื่ออายุเฉลี่ยน้อยลงจาก 16.8 ปี เป็น 15.6 ปี ภาพรวมสัดส่วนประชากรทุกกลุ่มที่บริโภคสุราและแอลกอฮอล์ช่วงปี พ.ศ. 2554-2557 มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น

การประกอบอาชีพและมืงานทำ แม้การเข้าสู่ตลาดแรงงานของเยาวชน (15-24 ปี) ลดลงอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 71.1 ในปี พ.ศ. 2530 เหลือร้อยละ 47.5 ในปี พ.ศ. 2558 โดยลดลงในภาคการเกษตรแต่ภาคการผลิต

และบริการไม่ลดลง เยาวชนยังคงมีชั่วโมงทำงานสูงเกินกว่ากฎหมายกำหนด (35 ชม./สัปดาห์) อยู่ที่ 45 ชม./สัปดาห์ในปี พ.ศ.2555 มีการว่างงานสูง ในปี พ.ศ.2558 มีอัตราการว่างงานร้อยละ 4.3 สูงกว่าช่วงอายุ 25 ปีขึ้นไป และมีแนวโน้มสูงขึ้น ในภาพรวมของแรงงานทุกช่วงอายุผู้สำเร็จระดับอุดมศึกษาจะว่างงานมากที่สุด¹⁰ ทั้งนี้ ช่วงเยาวชน (15-24ปี) เป็นกลุ่มที่ต้องการพัฒนาขีดความสามารถมากที่สุดโดยกลุ่มอาชีพที่ต้องการพัฒนาส่วนใหญ่คือ คหกรรม และช่างอุตสาหกรรม¹¹

9. สรุปจากรายงานการสำรวจพฤติกรรมกาสูบหรี่และการดื่มสุราของประชากร พ.ศ.2557 สำนักงานสถิติแห่งชาติ
10. รายงานการสำรวจความต้องการพัฒนาขีดความสามารถของประชากร พ.ศ. 2557

11. ข้อมูลศูนย์เฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคม พ.ศ. ๒๕๕๗ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

6) เด็กที่ต้องการการคุ้มครองเป็นพิเศษ เด็กและเยาวชนกลุ่มพิเศษ

ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2553-2557 ในภาพรวมของเด็กและเยาวชน ในระบบการศึกษา (ช่วงเตรียมอนุบาล-ม.6) มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น ประเภทที่มีสัดส่วนสูง 3 ลำดับ ได้แก่ **เด็กยากจน เด็กถูกทอดทิ้ง และเด็กชนกลุ่มน้อย**¹² ในทางกลับกันด้วยการดำเนินนโยบายให้สถานรองรับเป็นสถานที่สุดท้ายของเด็กที่ต้องการการคุ้มครองพิเศษและการพยายามผลักดันส่งต่อเด็กและเยาวชนสู่ครอบครัวตนเอง และครอบครัวอุปถัมภ์ ส่งผลให้เด็กและเยาวชนที่เข้ารับบริการของสถานรองรับในสังกัดกรมกิจการเด็กและเยาวชนลดลง (เฉพาะในสังกัดกองสวัสดิการเด็กและครอบครัว)

ภาพรวมเด็กและเยาวชนระหว่างปี พ.ศ. 2554-2558 เด็กมีแนวโน้มเข้ารับบริการลดลง จากจำนวน 7,665 คนในปี พ.ศ. 2554 ลดลงเหลือ 6,936 คนในปี พ.ศ. 2557 (ปี พ.ศ. 2558 ในเดือนมิถุนายน มีจำนวน 6,644 คน) สาเหตุส่วนใหญ่ที่เข้ารับบริการ เนื่องจากผู้ปกครองมีฐานะยากจน และถูกทอดทิ้ง ทั้งนี้สาเหตุในการรับบริการระหว่างปี พ.ศ. 2554 -2558 ที่มีอัตราเพิ่มเฉลี่ยสูง ได้แก่ **เด็กตั้งครภ์ไม่พึงประสงค์ (ร้อยละ 146.7) เด็กที่ผู้ปกครองมีพฤติกรรมหรือประกอบอาชีพที่ไม่เหมาะสม (ร้อยละ 29.8) เด็กตามพ.ร.บ. ค้ามนุษย์ฯ (ร้อยละ 15.6) ตามลำดับ**

แผนภาพที่ 4.8 จำนวนเด็กและเยาวชนที่เข้ารับบริการในสถานรองรับสังกัดกรมกิจการเด็กและเยาวชน

12. ข้อมูลศูนย์เฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคม พ.ศ. ๒๕๕๗ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

7) ข้อเสนอทางนโยบายเพื่อการดำเนินภารกิจด้านเด็กและเยาวชน

สมัชชาการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ และสมัชชาเด็กและเยาวชน โดยในช่วงปี พ.ศ. 2557-2558 มีประเด็นที่เร่งผลักดันสำคัญที่สอดคล้องกันในด้านการป้องกันแก้ไขปัญหาท้องในวัยรุ่น สิ่งเสพติด และการคุ้มครองเด็กในอาเซียน สมัชชาการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ และสมัชชาเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในงานคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชนที่ผลักดันและติดตามการดำเนินงานด้านเด็กและเยาวชน โดยในปี พ.ศ. 2557-2558 มีประเด็นที่เร่งผลักดันสำคัญที่เสนอต่อภาครัฐ กล่าวคือ

ปี	สมัชชา	ประเด็น	รายละเอียดประเด็นที่เกี่ยวข้อง
2557	สมัชชาการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ	เตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน	ปฏิรูปการศึกษาที่เน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิต มุ่งให้สามารถนำความรู้มาใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข
		ระบบคุ้มครองสิทธิเด็กในบริบทอาเซียน	ขอให้สภาเด็กและเยาวชนสร้างวาระแห่งชาติแก่เด็กและเยาวชน ให้มีความใส่ใจ และให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ
			ให้คณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติเป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการคุ้มครองเด็กเคลื่อนย้าย
	สมัชชาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ	การตั้งครม.ในวัยเรียน	พม. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องผลักดันประเด็น อาทิ การลงทะเบียนเกิด การรับรองสัญชาติ การให้บริการด้านสุขภาพและการควบคุมโรคตามบริเวณชายแดน
			พม. ร่วมกับภาคประชาสังคม จัดทำมาตรฐานการคุ้มครองเด็กเคลื่อนย้าย สร้างความตระหนัก ทั่วความเข้าใจ ระบบอาสาสมัครและงานวิจัย
		สิ่งเสพติด	ให้ พม. เป็นเจ้าภาพร่วมกับหน่วยงานอื่นจัดทำหลักสูตรและองค์ความรู้เรื่องเพศศึกษา และการวางแผนครอบครัว
		เตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน	ให้ องค์การแรงงานด้านเด็กและเยาวชน อาทิ สภาเด็กและเยาวชนจัดตั้งศูนย์เตือนช่วยเหลือ เป็นศูนย์กลางการดำเนินกิจกรรมในการเสริมสร้างองค์ความรู้ และทักษะชีวิต
2558	สมัชชาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ	การตั้งครม.ในวัยเรียน	ขอให้สภาเด็กและเยาวชน และเครือข่ายเด็กและเยาวชนร่วมส่งเสริมรณรงค์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งเสพติด
		การเสพยาเสพติด	การส่งเสริมทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาประเทศสมาชิกอาเซียนเพิ่มมากขึ้น
		การรู้เท่าทันสื่อออนไลน์	ขอความร่วมมือ พม. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดูแลและคุ้มครองเด็กในเรื่องการได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

แผนภาพที่ 4.9 ข้อเสนอทางนโยบายของกรมกิจการเด็กและเยาวชน

4.2 สภาพแวดล้อม กรมกิจการเด็กและเยาวชน

4.2.1 สภาพแวดล้อมภายในที่สนับสนุนการ ดำเนินภารกิจ : จุดแข็ง (Strength)

ปัจจัยทางด้านการบริหารจัดการของกรม ซึ่งประกอบด้วย ด้านทรัพยากรบุคคลและการพัฒนา ด้านทักษะและองค์ความรู้ ด้านลักษณะการบริหาร ด้านทิศทางและยุทธศาสตร์ ด้านระบบ ด้านโครงสร้าง และด้านวัฒนธรรมองค์การ ที่สนับสนุนการดำเนินภารกิจ กล่าวคือ

(1) **ดย. มีบทบาทและหน้าที่ด้านการกำหนดนโยบายระดับชาติ และเป็นส่วนร่วมในคณะกรรมการระดับชาติด้านเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นโอกาสในการประสานความร่วมมือ จัดทำและขับเคลื่อนประเด็นนโยบาย แนวทาง ข้อตกลงระหว่างประเทศ ด้านเด็กและเยาวชนได้ในภาพรวมของชาติ**

ดย. มีภารกิจตามกฎหมายกระทรวง แบ่งส่วนราชการกรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ. 2559 ระบุบทบาทหน้าที่และภารกิจเกี่ยวกับการเสนอแนะนโยบาย แนวทาง เสริมสร้างมาตรการ และกลไก ในการส่งเสริมและพัฒนา ศักยภาพ การคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิเด็กและเยาวชน และการส่งเสริมสวัสดิการเด็กและครอบครัว ซึ่ง ดย. ได้ดำเนินบทบาทในฐานะฝ่ายเลขานุการหรือกรรมการในคณะกรรมการระดับชาติ อาทิ คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ คณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ และคณะกรรมการการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม

ดังนั้น บทบาทที่นำไปสู่โอกาสในการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่ทำงานเกี่ยวกับด้านเด็กและเยาวชน รวมถึงข้อมูลสถิติและสถานการณ์ในภาพรวมของประเทศ และช่องทางในการผลักดันประเด็นเชิงนโยบาย แนวทาง และข้อตกลงระหว่างประเทศด้านเด็กและเยาวชน ให้สามารถเกิดผลสำเร็จในระดับมหภาค

(2) ดย. มีการจัดสวัสดิการเงินอุดหนุน เพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ที่สามารถจะ เข้าถึงกลุ่มเด็กปฐมวัยในครอบครัวกลุ่ม เสี่ยง/ยากจนได้อย่างใกล้ชิด

ดย. มีการจัดสวัสดิการเงินอุดหนุนเพื่อ การเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ให้แก่ครอบครัวของ เด็กแรกเกิดที่มีฐานะยากจนและกลุ่มเสี่ยงต่อ ความยากจน ที่ถือเป็นกลุ่มที่มีพื้นฐานไม่เอื้อ ต่อการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพซึ่งจะส่งผลต่อ พัฒนาการของเด็กปฐมวัยที่ช่วงดังกล่าวเป็น พื้นฐานสำคัญต่อพัฒนาการในช่วงวัยอื่น ๆ ทั้งนี้ การดำเนินงานดังกล่าวนี้ ทำให้ ดย. สามารถมีสถิติและข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและ ครอบครัวที่ถึงกลุ่มดังกล่าว และสามารถนำ ข้อมูลดังกล่าวมาวางแผนเพื่อใช้ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตเด็กกลุ่มดังกล่าวให้มี พัฒนาการที่เหมาะสมตามวัย สามารถขยาย สวัสดิการและบริการส่วนเพิ่มให้แก่เด็กและ ครอบครัวได้อย่างตรงกลุ่มต่อไป

(3) ดย. มีเงินอุดหนุน/สงเคราะห์ สำหรับกลุ่มเป้าหมายซึ่งสามารถแก้ปัญหา เฉพาะหน้าของกลุ่มเป้าหมาย ได้อย่างเป็น รูปธรรม พร้อมทั้งสามารถตอบสนองความ ต้องการในเบื้องต้นอย่างรวดเร็ว

สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กและ เยาวชนมีสาเหตุที่หลากหลาย ซับซ้อน และ เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และด้วยความต้องการ ตอบสนองและแก้ไขปัญหาย่างรวดเร็วและ เป็นรูปธรรมจากฝ่ายการเมือง/ประชาชน ดย.สามารถดำเนินการโดยการแก้ปัญหา เฉพาะหน้าให้แก่กลุ่มเป้าหมายได้อย่างเป็น รูปธรรมคือการให้เงินสงเคราะห์หรือเงิน อุดหนุน และนำไปสู่การเข้าช่วยเหลือ ฟันฟู แก้ไขปัญหาในลำดับต่อไปตามแต่ละกรณี

(4) ดย. มีการดำเนินงานบนพื้นฐาน หลักของวิชาชีพ วิชาการ และผลการวิจัย ในประเด็นด้านเด็กและเยาวชน

ดย. มีบุคลากรที่ดำเนินงานบนพื้นฐาน ของหลักวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ ซึ่งเป็น วิชาชีพที่ทำงานเกี่ยวข้องกับมนุษย์ บางกรณี อยู่ในภาวะวิกฤติ หรืออยู่ในภาวะที่ไม่สามารถ ช่วยเหลือตนเองได้ พร้อมการสนับสนุนการ ทำงานในลักษณะ “สหวิชาชีพ” ที่คำนึงถึง ประโยชน์สูงสุดของบุคคลนั้น ๆ เป็นสำคัญ นอกจากนี้ การดำเนินงานของ ดย. ยังตั้งอยู่ บนพื้นฐานของหลักวิชาการและผลการวิจัยที่ เกี่ยวข้องกับประเด็นด้านเด็กและเยาวชน ซึ่ง หลักวิชาการดังกล่าวมาจากทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ เพื่อนำความรู้และผลการ วิจัยมาเป็นแนวทางในการดำเนินของ ดย.

(5) บุคลากรทำงานอย่างทุ่มเท เสียสละ รับผิดชอบงานของตนให้สำเร็จ โดย ไม่เลือกปฏิบัติ

บุคลากร ดย. มีความทุ่มเทให้กับการ ทำงาน ปฏิบัติหน้าที่โดยไม่เลือกปฏิบัติ และ เป็นธรรมต่อบุคคล โดยไม่นำความแตกต่างใน เรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความ พิกัด สภาพทางร่างกายหรือสุขภาพ สถานะ ของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา มาใช้เป็นข้อจำกัดในการ ปฏิบัติงานนอกจากนี้บุคลากร ดย. มีความรับ รับผิดชอบต่องานที่ตนเองได้รับมอบหมาย ปฏิบัติงานจนสำเร็จลุล่วงถึงแม้จะต้องทำงาน ล่วงเวลา แต่ก็สามารถสร้างสมดุลระหว่างชีวิต การทำงานกับชีวิตส่วนตัว (Work-life Balance)

(6) ดย. ม้องค์ความรู้และประสบการณ์
ด้านการพัฒนา การคุ้มครอง และจัด
สวัสดิการในสถาบันที่มีพื้นที่ปฏิบัติการ
ครอบคลุมทั่วทั้งประเทศ

ด้านการพัฒนา ดย. มีประสบการณ์การ
พัฒนา ตามแนวคิด 6 มิติ การพัฒนาและ
เพิ่มบทบาทการมีส่วนร่วมของเด็กและ
เยาวชนในสภาเด็กและเยาวชน อันเป็น “กลไก

กลาง” ตามที่กฎหมายกำหนดการเลี้ยงดูเด็ก
โดยใช้วินัยเชิงบวกซึ่งเกี่ยวข้องกับด้านการ
พัฒนา EQ และ MQ การใช้ชีวิตประจำวัน
พร้อมทั้งประสบการณ์ในการคุ้มครองและจัด
สวัสดิการสำหรับเด็กกลุ่มพิเศษในสถาบัน
สามารถปฏิบัติการครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย
ได้ทั่วประเทศ โดยเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการรับรอง
ตาม พรบ. คุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546

4.2.2 สภาพแวดล้อมที่อาจนำไปสู่ปัญหาหรือข้อบกพร่องในการดำเนินภารกิจ: จุดอ่อน (Weakness)

สภาพปัจจัยภายในของกรมที่จะส่งผลทำให้ ดย. เกิดความท้าทายที่จำเป็นต้องแก้ไข ซึ่งพิจารณาจากปัญหาหรืออุปสรรคในมิติ อาทิ ด้านทรัพยากรบุคคลและการพัฒนา ด้านทักษะ และองค์ความรู้ ด้านลักษณะการบริหาร ด้านทิศทางและยุทธศาสตร์ ด้านระบบ ด้านโครงสร้าง และด้านวัฒนธรรมองค์การ พบประเด็นสำคัญ ดังนี้

(1) ดย. ยังไม่กำหนดรายละเอียดของภารกิจของหน่วยงานที่ชัดเจนและเป็นทางการ และไม่มีหน่วยงานเฉพาะที่ประสานความร่วมมือกับภาคธุรกิจเอกชน

ดย. เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นใหม่ตามพระราชบัญญัติ ปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2558 แต่ในขณะนี้ยังอยู่ในขั้นตอนของการ (ร่าง) กฎกระทรวง ซึ่งเป็นขั้นตอนของการกำหนดรายละเอียดภารกิจของกรมอย่างเป็นทางการ ดังนั้น การดำเนินงานของ ดย. ในช่วงปี พ.ศ.2559 ยังไม่มีความชัดเจนในโครงสร้างบทบาทภายในของกรมอย่างเป็นทางการ จึงเป็นอุปสรรคต่อการประสานงานและการจัดการภายใน แม้ภาคธุรกิจได้ให้ความสำคัญต่อการทำ CSR ที่เกี่ยวข้องกับด้านเด็กและเยาวชน แต่หน่วย ดย. เอง ไม่มีหน่วยงานภายในที่มีภารกิจรับผิดชอบประสานโดยตรงในภาพรวมของกรม

(2) ระบบข้อมูลสารสนเทศของ ดย. ไม่เพียงพอ ไม่สามารถสนับสนุนอย่างมีประสิทธิภาพ ทันสมัย และเป็นเอกภาพในการดำเนินงานทั้งในเชิงนโยบาย และการตัดสินใจพร้อมใช้อ้างอิงในการจัดทำกรอบข้อเสนอเชิงนโยบาย การวิจัย และการจัดทำประเด็นกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศ

ดย. ยังไม่มีระบบการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ ทันสมัย และเป็นเอกภาพ องค์ความรู้เกี่ยวกับด้านเด็กและเยาวชนที่ ดย. มีอยู่นั้นกระจัดกระจายตามกลุ่มงานต่างๆ ทำให้ไม่สามารถดึงข้อมูลต่างๆ มาใช้อ้างอิงเพื่อประกอบการตัดสินใจในเชิงนโยบาย หรือการจัดทำข้อเสนอแนะต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม รวดเร็ว และเป็นข้อมูลเดียวกันทั้งระบบ

(3) ดย. ขาดการจัดทำ/ใช้ระบบและฐานข้อมูล โดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการภายในที่สามารถสนับสนุนการดำเนินงานที่เข้าถึงได้ง่าย รวดเร็ว และถูกต้อง

แม้ระบบ/ฐานข้อมูลบางส่วนได้มีการจัดทำขึ้น เช่น ระบบสารบรรณ แต่ยังไม่ปรากฏปัญหาในการใช้งาน และบางส่วน ดย. ยังไม่สามารถสร้างและพัฒนาาระบบและฐานข้อมูลด้านการบริหารจัดการที่ใช้สนับสนุนการดำเนินงานพื้นฐานที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ง่าย รวดเร็ว ลดกระบวนการขั้นตอนที่ไม่จำเป็น เพื่อสนับสนุนให้การดำเนินงานของส่วนต่างๆ มีประสิทธิภาพ รวดเร็ว และถูกต้องมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะระบบด้านแผนและงบประมาณ และการติดตามผลการปฏิบัติราชการ

(4) การประชาสัมพันธ์ ในภารกิจ ของ ดย. ยังไม่สามารถสร้างความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของกรม และสร้างกระแสให้แก่สังคมภายนอกในวงกว้างอย่างเพียงพอ

การประชาสัมพันธ์ของ ดย. ยังไม่สามารถสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ให้แก่หน่วยงาน เครือข่าย หรือประชาชน ซึ่งส่งผลกระทบต่อความร่วมมือ ความไว้วางใจ และการยอมรับในสังคม

(5) ในช่วงปี พ.ศ.2558 - 2559 ด้วยบุคลากรมาจากหน่วยงานที่หลากหลายซึ่งไม่รู้จักกันอย่างทั่วถึง ส่งผลต่อความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เป็นอุปสรรคต่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลและการสร้างร่วมมือระหว่างกันในการทำงาน

เนื่องจากการปรับปรุงโครงสร้างของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ส่งผลให้เกิดการจัดตั้งกรมกิจการเด็กและเยาวชนขึ้น ซึ่งบุคลากรของ ดย. มาจากทั้งหน่วยงานเดิม คือ สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ (สท.) และมีบุคลากรบางส่วนมาจากกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ (พส.) สำนักงานปลัดกระทรวง พม. (สป.พม.) ซึ่งส่งผลให้บุคลากรบางส่วนไม่รู้จักกัน ต้องเรียนรู้วัฒนธรรมการทำงานซึ่งกันและกัน ซึ่งต้องใช้เวลาในการปรับตัว ดังนั้นการดำเนินงานของบุคลากรของ ดย. จึงยังพบปัญหาการประสานงาน การแลกเปลี่ยนข้อมูล และการร่วมมือกันทำงานอยู่พอสมควรในช่วงต้นของการจัดตั้งกรม (ปี พ.ศ. 2558 - 2559)

(6) บุคลากรบางส่วนโดยเฉพาะพนักงานจ้างเหมาขาดโอกาสในการแลกเปลี่ยนพัฒนาความรู้/ทักษะที่เหมาะสมและเป็นปัจจุบัน

เนื่องจากบุคลากรของ ดย. มีจำนวนมากถึง 2,311 คน โดยมีข้าราชการ 500 คน พนักงานราชการ 1,376 คน และลูกจ้างประจำ 435 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2558) ทั้งนี้ ยังไม่รวมพนักงานจ้างเหมาอีกจำนวนหนึ่ง ซึ่งส่งผลให้บุคลากรบางส่วนไม่สามารถเข้าถึงโอกาสในการเข้ารับการศึกษา การแลกเปลี่ยนเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานที่เหมาะสมและทันต่อสถานการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพนักงานจ้างเหมา ที่ไม่มีโอกาสในการเข้าอบรมหรือสัมมนาต่าง ๆ อันเนื่องมาจากกฎระเบียบทางราชการ

(7) ขาดการวางแผนและกรอบการพัฒนาทรัพยากรบุคคลเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับความก้าวหน้าในการดำรงตำแหน่งที่สูงขึ้นในอนาคต

ดย. ขาดการวางแผนด้านการพัฒนาบุคลากร ทั้งด้านความรู้ ทักษะที่จำเป็นในตำแหน่งงาน รวมถึงทักษะการทำงานทั่วไป เช่น ทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการวางแผน เป็นต้น เพื่อเตรียมความพร้อมบุคลากรในการก้าวเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นต่อไปในอนาคต เช่น ในระดับปฏิบัติการควรมีการอบรมหลักสูตรที่จำเป็นพื้นฐานก่อนขึ้นสู่ระดับชำนาญการ และในระดับชำนาญการก็ควรมีหลักสูตรฝึกอบรมเฉพาะ หรือความถนัดเฉพาะด้านการก้าวเข้าสู่ตำแหน่งชำนาญการพิเศษ เป็นต้น

(8) บุคลากรขาดทักษะภาษาอังกฤษและภาษาของกลุ่มประเทศ ASEAN ที่ใช้สำหรับการปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ และขาดทักษะตามพันธกิจ โดยบุคลากรบางส่วนยังไม่ศึกษา และใช้ประโยชน์จากกรอบกฎหมายที่ใช้ในการปฏิบัติงานอย่างถ่องแท้

บุคลากร ดย. ยังขาดทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ เช่น ทักษะภาษาอังกฤษ ทักษะภาษาของประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งในอนาคตบุคลากรในพื้นที่ตามแนวชายแดนต้องใช้ภาษาของประเทศเพื่อนบ้านมากขึ้นเพราะมีแนวโน้มที่จะมีเด็กเคลื่อนย้ายจากประเทศสมาชิกอาเซียนเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ บุคลากรบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้เกี่ยวกับตัวบทกฎหมายที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 เป็นต้น

4.2.3 สภาพแวดล้อมภายนอกสนับสนุนการดำเนินภารกิจ: โอกาส (Opportunity)

สภาพแวดล้อมภายนอกของกรมที่อำนวยความสะดวกดำเนินภารกิจได้สำเร็จซึ่งพิจารณาจากปัจจัยตามมิติ อาทิ ด้านการเมืองและนโยบายของรัฐบาล เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และเทคโนโลยี

(1) นโยบายของรัฐบาลให้ความสำคัญและพร้อมที่จะสนับสนุนงานด้านเด็กและเยาวชน

รัฐบาลให้ความสำคัญในการดำเนินงานส่งเสริมสนับสนุน การคุ้มครองเด็กและเยาวชน รวมถึงการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เช่น ประเด็นการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น การค้ามนุษย์ ยาเสพติด และความรุนแรงในเด็กและครอบครัว นอกจากนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ด้านการพัฒนาคนตลอด

ช่วงชีวิต ด้านการพัฒนาช่วงปฐมวัย เน้นประเด็น การเข้าถึงหลักประกันการเกิดอย่างมีคุณภาพ การมีพัฒนาการสมวัย คุณภาพศูนย์เด็กเล็ก และบทบาทพ่อแม่ที่มีคุณภาพในการเลี้ยงดูเด็ก ด้านการพัฒนาช่วงวัยเรียน พัฒนา IQ EQ MQ ทักษะอาชีพ ทักษะชีวิต การเพศศึกษารอบด้าน ซึ่งมีเป้าหมายที่ลดการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นให้เป็นไป ตามมาตรฐานด้านการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ส่งเสริมการจัดบริการทางสังคมให้ทุกคนตามสิทธิขั้นพื้นฐาน และเน้นการสร้างภูมิคุ้มกันระดับปัจเจก

(2) มีกฎหมายสำคัญที่เป็นแนวทางในการดำเนินงาน

การดำเนินงานของ ดย. มีกฎหมาย มีมาตรการต่าง ๆ ที่สำคัญ ที่ช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความถูกต้อง และยังเป็นแนวปฏิบัติที่สำคัญสำหรับบุคลากรที่ต้องดำเนินงานกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น พ.ร.บ. การคุ้มครองเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2546 และ พ.ร.บ. ส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2550 ที่สามารถใช้เป็นแนวทาง/หลักการในการจัดทำและผลักดันนโยบายด้านเด็กและเยาวชน

(3) การร่วมกลุ่มประเทศเป็นประชาคมอาเซียน

การเป็นประเทศสมาชิกอาเซียนของไทย ทำให้ ดย. มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิทยากร มุมมองและแนวทางการทำงานด้านเด็กและเยาวชนใหม่ ๆ รวมถึงช่องทางให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศด้านเด็กและเยาวชนในภูมิภาคมากขึ้น และ ดย. ได้รับมอบหมายให้เป็นหน่วยงานหลัก (Focal Point) ของไทยในการประสานงานเพื่อขับเคลื่อนประเด็นด้านเด็กและเยาวชนภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน

(4) ดย. ได้รับการสนับสนุน ในการผลักดันนโยบาย/มาตรการ องค์ความรู้และงบประมาณในการดำเนินภารกิจด้านเด็กและเยาวชนจากองค์การระหว่างประเทศอย่างต่อเนื่อง

ด้วยบทบาท หน้าที และภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านเด็กและเยาวชน ทำให้การดำเนินงานของ ดย. มีหน่วยงานทั้งภายในประเทศและต่างประเทศเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยเสมอ เพราะ ดย. ไม่สามารถ

ทำงานเพียงหน่วยงานเดียวได้ ซึ่งที่ผ่านมาองค์การระหว่างประเทศ เช่น กองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ หรือ ยูนิเซฟ (UNICEF) เป็นผู้มีบทบาทในการส่งเสริมสนับสนุนทั้งด้านนโยบาย มาตรการ องค์ความรู้ และงบประมาณ ซึ่งทำให้ ดย. สามารถขับเคลื่อนงานด้านเด็กและเยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

(5) การพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่งผลให้การสื่อสาร มีความรวดเร็ว ไร้ขีดจำกัด สามารถสนับสนุนการสื่อสารระหว่างหน่วยงานส่วนกลาง-ส่วนภูมิภาค-สังคมภายนอกได้

ด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ จะเป็นโอกาสดีที่ทำให้ ดย. สามารถพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงานส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และสังคมภายนอกได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

(6) การพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่งผลให้เด็กและเยาวชนสามารถเข้าถึง เกิดการแลกเปลี่ยน ข้อมูลและความรู้ได้อย่างรวดเร็วและไร้ขีดจำกัด

ด้วยการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบัน ที่มีความทันสมัย สะดวกสบาย และเข้าถึงได้ง่าย ส่งผลให้เด็กและเยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายของ ดย. สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งทางด้านวิชาการและประสบการณ์ต่าง ๆ ระหว่างกันได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ยังเป็นช่องทางให้เด็กและเยาวชนสามารถเข้าถึงข่าวสารการประชาสัมพันธ์ รวมถึงโครงการ กิจกรรมต่าง ๆ ของทางภาครัฐได้มากขึ้น

**(7) ภาคประชาสังคม เอกชน และ
บุคคลที่ทำงานเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนมี
จำนวนมาก**

หน่วยงานที่ทำงานเกี่ยวกับเด็กและ
เยาวชนมีเป็นจำนวนมาก ทั้งภาครัฐ ภาค
เอกชน ภาคประชาสังคม ซึ่ง ดย. ได้รับความ
ร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ อย่างต่อเนื่อง
องค์กรภาคเอกชนมีงบประมาณที่ดำเนินการ
ด้าน CSR ที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนสูง
ขึ้น โดยภารกิจของ ดย. สามารถเป็นตัวกลาง
ประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ
 อีกทั้งยังสามารถเป็นหน่วยงานที่ชี้แนะ ให้
ความคิดเห็นการดำเนินงานในภาพรวมเกี่ยว
กับเด็กและเยาวชนในประเทศไทย เพื่อให้เป็น
ไปในทิศทางเดียวกัน

4.3.4 สภาพแวดล้อมภายนอกที่ขัดขวางการดำเนินการกิจ: อุปสรรค (Threats)

สภาพแวดล้อมภายนอกของกรมที่ขัดขวางการดำเนินการกิจ ซึ่งพิจารณาตามปัจจัยตามมิติอาทิ ด้านการเมืองและนโยบายของรัฐบาล เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และเทคโนโลยี

(1) ดย. ยังไม่ได้รับการยอมรับในบทบาท หน้าที่ และความสามารถจากหน่วยงานราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชน โดยยังไม่ได้ความร่วมมืออย่างเต็มที่

ด้วย ดย. เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นใหม่ จึงทำให้ ดย. ยังไม่เป็นที่รู้จักและยอมรับจากหน่วยงานราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม รวมถึงประชาชน ซึ่งส่งผลให้การดำเนินงานระหว่างหน่วยงานเป็นไปด้วยความยากลำบาก บางครั้งไม่ได้รับความร่วมมือจากภาคส่วนที่ ดย. เข้าไปดำเนินงานด้วย

(2) ช่องว่างรายได้ระหว่างกลุ่มผู้มีรายได้สูงและรายได้ต่ำ การกระจายทรัพยากรที่ยังไม่สร้างความเสมอภาค ส่งผลต่อโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ในปัจจุบันพบว่าช่องว่างรายได้ระหว่างกลุ่มผู้มีรายได้สูงและรายได้ต่ำมีความแตกต่างกันมาก ซึ่งรายได้ถือเป็นตัวแปรหนึ่งที่บ่งบอกถึงความสามารถของคนในการเข้าถึงและใช้ทรัพยากรของสังคมเพื่อ การดำรงชีวิต ดังนั้นการกระจายรายได้จึงเป็นตัวแปรที่บ่งชี้ถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการพัฒนาคุณภาพชีวิตและพัฒนาประเทศด้วย ยิ่งประเทศมีช่องว่างระหว่างรายได้มากขึ้นเท่าใด ดย. ยิ่งมีความท้าทายการดำเนินงานมากขึ้นเท่านั้น

(3) การเคลื่อนย้ายของเด็กและเยาวชนเนื่องมาจากการติดตามพ่อแม่ที่เข้ามาทำงานในประเทศทั้งผิดและถูกกฎหมาย โดยการเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐาน และได้รับการอบรมเลี้ยงดู ที่มีคุณภาพยังคงแตกต่างกับเด็กและเยาวชนปกติ

สถานการณ์เด็กและเยาวชนเคลื่อนย้ายออกจากภูมิลำเนาของตนเองและครอบครัวไปยังที่อื่นเพื่อแสวงหาชีวิตที่ดีกว่า ทั้งที่เป็นการเคลื่อนย้ายภายในประเทศและข้ามพรมแดนมาโดยเฉพาะจากประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งปัญหาจะยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นเมื่อเปิดประชาคมอาเซียน เด็กและเยาวชนในกลุ่มประเทศสมาชิกจะสามารถติดตามพ่อแม่เข้ามาในประเทศไทยได้ ซึ่งผลที่จะตามมาก็คือ ปัญหาการเข้าถึงบริการของรัฐขั้นพื้นฐาน ไม่ว่าจะเป็นด้านสาธารณสุขหรือด้านการศึกษาที่ยังมีความแตกต่างกัน

(4) ภาคเอกชนมุ่งเน้นการดำเนินธุรกิจที่แสวงหากำไรมากกว่าการให้ความสำคัญต่อผลกระทบด้านลบที่เกิดขึ้นกับสังคม

ในปัจจุบันภาคธุรกิจมุ่งเน้นที่จะสร้างกำไรจากการทำธุรกิจ โดยบางครั้งขาดการคำนึงถึงผลกระทบที่จะตามมา ทั้งที่จะเกิดแก่ผู้บริโภคและสังคมโดยรวม เช่น การโฆษณาชวนเชื่อบนพื้นฐานการบริโภคนิยม และด้วยเด็กและเยาวชนบางส่วนขาดทักษะวิเคราะห์และรู้ทันกลยุทธ์ทางการตลาด

บทที่

05

ทิศทาง
กรมกิจการเด็ก
และเยาวชน
พ.ศ. 2560-2564

วิสัยทัศน์ :

เด็กและเยาวชน
มีความเป็นพลเมือง
เก่ง ดี มีสุข
และสร้างสรรค์

ค่านิยม :

มองไกล ก้าวทัน
มีความเชี่ยวชาญ
จิตมุ่งบริการ
ยึดมั่นคุณธรรม
เน้นการมีส่วนร่วม

พันธกิจ :

- 1) พัฒนานโยบายและมาตรการด้านเด็กและเยาวชน ในเชิงรุก
- 2) ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีทักษะชีวิตที่จำเป็นในการดำรงชีวิตตามช่วงวัย
- 3) พัฒนาและเชื่อมโยงระบบคุ้มครองเด็กและเยาวชนให้ครอบคลุมทั่วประเทศ
- 4) พัฒนาระบบสวัสดิการเด็กและเยาวชนที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย
- 5) บูรณาการภาคีเครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาเชิงประเด็น (Agenda Base)
- 6) พัฒนาศูนย์คุณากร และระบบบริหารองค์กรให้มีสมรรถนะสูง

ยุทธศาสตร์ :

- ยุทธศาสตร์ที่ 1 : พัฒนานโยบายด้านเด็กและเยาวชนเชิงรุก
- ยุทธศาสตร์ที่ 2 : การเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กและเยาวชนตามช่วงวัย
- ยุทธศาสตร์ที่ 3 : การเสริมสร้างระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับเด็กและเยาวชนที่ครอบคลุม
- ยุทธศาสตร์ที่ 4 : การเสริมสร้างสวัสดิการด้านเด็กและเยาวชนที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย
- ยุทธศาสตร์ที่ 5 : การบูรณาการภาคีเครือข่ายเพื่อการแก้ไขปัญหาเชิงประเด็น (Agenda Base)
- ยุทธศาสตร์ที่ 6 : การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรและระบบบริหารจัดการองค์กรให้มีสมรรถนะสูงตามแผนกลยุทธ์

คำอธิบายศัพท์ :

พลเมือง (citizen) หมายถึง หมู่คนของประเทศใดประเทศหนึ่งในฐานะเจ้าของประเทศและเป็นผู้ที่มีสิทธิและหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติต่อรัฐ

ความเป็นพลเมือง (citizenship) หมายถึง การที่สมาชิกของสังคมแสดงบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบทางสังคมต่อรัฐ เคารพกฎเกณฑ์ในสังคม การเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมที่มีสิทธิเสรีภาพควบคู่กับหน้าที่ แสดงความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ยอมรับความแตกต่างและเคารพกติกาในการอยู่ร่วมกัน และมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของสังคม

เก่ง หมายถึง ความสามารถในการรู้จักตนเอง มีความรอบรู้ในเรื่องของไทยและสากล ทันสมัย ทันเหตุการณ์ ทันเทคโนโลยี มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถพิเศษเฉพาะทางและพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี มีแรงจูงใจ สามารถตัดสินใจแก้ปัญหา และแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

ดี หมายถึง ความเป็นผู้มีจิตใจดีงาม มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งทางด้านจิตใจ และพฤติกรรมที่แสดงออก

เช่น มีวินัย เชื่อเพื่อเกื้อกูลผู้อื่น มีเหตุผล รับผิดชอบต่อหน้าที่ ซื่อสัตย์ มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ และความต้องการของตนเอง รู้จักเห็นใจผู้อื่น และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

มีความสุข หมายถึง ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข มีสุขภาพดี ทั้งกายและจิต ร่าเริงแจ่มใส รู้จักและเข้าใจตนเอง ภูมิใจในตนเอง พึ่งพอใจในชีวิต และมีความสุขสงบทางใจ ประกอบด้วย

- 1) ภูมิใจในตนเอง เห็นคุณค่าในตนเอง เชื่อมั่นในตนเอง
- 2) พึ่งพอใจในชีวิต มองโลกในแง่ดี มีอารมณ์ขัน พอใจในสิ่งที่มีตนมีอยู่
- 3) มีความสงบทางใจ มีกิจกรรมที่เสริมสร้างความสุข รู้จักผ่อนคลาย และมีความสุขทางจิตใจ

การสร้างสรรค์ (Creativity) หมายถึง ความคิดสร้างสรรค์และการกระทำเชิงสร้างสรรค์ เป็นการสร้างสิ่งใหม่ๆ ที่มีคุณค่าเป็นสิ่งใหม่ (New Original) มีความเหมาะสม (Appropriate) เป็นความคิดในแง่บวก (Positive Thinking) เป็นการกระทำที่ไม่ทำร้ายใคร (Constructive Thinking) และเป็นการคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ (Creative Thinking)

คำนิยาม :

มองไกล-ก้าวทัน

มีความเชี่ยวชาญ

จิตมุ่งบริการ

ยึดมั่นคุณธรรม

เน้นการมีส่วนร่วม

การบรรลุตามวิสัยทัศน์ดังกล่าว กรมกิจการเด็กและเยาวชนได้ให้ความสำคัญต่อทรัพยากรบุคคลที่จำเป็นต้องมีคุณลักษณะที่สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการบรรลุตามเจตนารมณ์ดังกล่าว โดยบุคลากรทุกคนจะเป็นผู้ที่

มองไกล ก้าวทัน (Strategic Perspective – Information Seeking) : บุคลากร ดย. รับรู้และเข้าใจต่อเหตุการณ์ในปัจจุบันทั้งภายในและภายนอกประเทศ และสามารถคาดการณ์เหตุการณ์ที่จะเกิดในอนาคตบนพื้นฐานของข้อมูลและหลักวิชาการ โดยสามารถตอบสนองและรับมือได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มีความเชี่ยวชาญ (Sustaining Functional Technical and Organizational Proficiency – Sharing of Expertise) : บุคลากร ดย. เป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในหลักวิชาการ เทคนิคที่เป็นปัจจุบัน ในงานที่ตนรับผิดชอบอย่างลึกซึ้งพร้อมทั้งสามารถถ่ายทอดความรู้และ

ประสบการณ์ดังกล่าวให้แก่บุคคลอื่นและชุมชนได้

จิตมุ่งบริการ (Service Mind/Client-service Orientation) : บุคลากร ดย. ปฏิบัติงานอย่างยิ้มแย้ม เห็นอกเห็นใจต่อความยากลำบาก ตอบสนองความประสงค์อย่างรวดเร็ว ให้เกียรติ ปฏิบัติอย่างสมัครใจและสุภาพต่อผู้รับบริการ

ยึดมั่นคุณธรรม: บุคลากรของ ดย. ปฏิบัติงานโดยยึดหลักสิทธิมนุษยชน (สิทธิเด็ก) เคารพศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีความเมตตา และไม่เลือกปฏิบัติ

เน้นการมีส่วนร่วม (Participation): บุคลากร ดย. ปฏิบัติงานโดยเน้นสร้างความร่วมมือ ปฏิบัติงานในรูปแบบของทีม กับภายในและภาคส่วนภายนอกองค์กร ร่วมกันคิด ทำ ติดตามเพื่อบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายร่วมกัน

ยุทธศาสตร์ที่ 1 : พัฒนานโยบายด้านเด็กและ เยาวชนเชิงรุก

พัฒนานโยบายและมาตรการด้านเด็กและเยาวชน ในเชิงรุกบนพื้นฐานข้อมูลและองค์ความรู้ที่ล้ำต่อสถานการณ์ โดยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

ในฐานะหน่วยงานราชการที่มีบทบาท “ผู้ชี้แนะและให้ข้อเสนอแนะทางนโยบายด้านเด็กและเยาวชน” (Policy Maker) ของประเทศไทย กรมกิจการเด็กและเยาวชน มุ่งมั่นดำเนินภารกิจที่จะลดผลกระทบทางลบจากเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน โดยการพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายในเชิงรุก (Proactive Approach) ที่มีกระบวนการวิจัย การรับฟังความคิดเห็นและความต้องการของกลุ่มผลประโยชน์ เพื่อให้กระบวนการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ บนฐานของข้อมูลสารสนเทศ (Information) ซึ่งเกี่ยวข้องกับสถานการณ์และประเด็นด้านเด็กและเยาวชน ที่ถูกต้องทันสมัย ให้ความสำคัญต่อองค์ความรู้ (Knowledge) ที่มีประสิทธิผล ซึ่งสามารถแทรกแซง ริเริ่ม และคาดการณ์ผลของทางเลือก เพื่อการตัดสินใจทางนโยบายใหม่ให้แก่ฝ่ายการเมืองและคณะกรรมการระดับชาติ อันเป็นแนวทางสร้างความร่วมมือในภาพรวมของประเทศต่อไป

1 เป้าประสงค์ 1 : มีข้อเสนอเชิงนโยบายเชิงรุกเสนอต่อฝ่ายนโยบาย
KPI : มีข้อเสนอเชิงนโยบายที่ทันต่อสถานการณ์

2 เป้าประสงค์ 2 : เป็นศูนย์กลางข้อมูลด้านเด็กและเยาวชน
KPI : มีข้อมูลด้านเด็กและเยาวชนที่ครอบคลุมภารกิจ ที่ทันสถานการณ์

3 เป้าประสงค์ 3 : มีสารสนเทศที่ทันสมัยเสนอต่อสาธารณะ
KPI : มีรายงานสถานการณ์ด้านเด็กและเยาวชนเสนอต่อสาธารณะ

4 เป้าประสงค์ 4 : มีการขับเคลื่อนองค์กรด้วยงานวิจัย การจัดการความรู้ และนวัตกรรมทางสังคม
KPI : ระดับความสำเร็จในการพัฒนางานวิจัย การจัดการความรู้ และการสร้างนวัตกรรมทางสังคม

ยุทธศาสตร์ที่ 2 : การเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็ก และเยาวชนตามช่วงวัย

การพัฒนาคุณภาพประชากรจำเป็นต้องเน้นที่การอบรมเลี้ยงดูเด็ก เพราะถ้าเด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูถูกต้องเหมาะสมก็จะเป็นการวางรากฐานของชีวิตที่มั่นคง การที่จะพัฒนาคนให้มีคุณภาพได้นั้น จำเป็นต้องเริ่มกันตั้งแต่ระยะต้นของชีวิตโดยเฉพาะช่วงวัย 0-5 สมองจะเจริญเติบโตในทุกด้าน โดยเฉพาะสมองจะเจริญเติบโตได้ถึงร้อยละ 80 ของผู้ใหญ่และประสบการณ์ต่างๆ ที่เด็กได้รับในระยะต้นของชีวิตจะมีอิทธิพลอย่างมากต่อการวางรากฐานชีวิตของเด็ก ดังนั้น เด็กควรได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสมเพื่อช่วยพัฒนาทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา คุณธรรม บุคลิกภาพ อันจะเป็นรากฐานสำคัญให้เด็กมีพัฒนาการที่มั่นคงหากเด็กไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสมในวัยต้นของชีวิตเด็กก็อาจจะมีปัญหาต่างๆ ที่ยากจะแก้ไขในอนาคต

เป้าประสงค์ 5 : เด็กแรกเกิดเข้าถึง
สวัสดิการขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพ

5

KPI : เด็กแรกเกิดมีพัฒนาการสมวัย
ตามเกณฑ์ระดับชาติ

เป้าประสงค์ 6 : ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
ได้รับการยกระดับการพัฒนาได้ตาม

6

มาตรฐานแห่งชาติ

KPI : ร้อยละของศูนย์พัฒนาเด็ก
เล็กที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานแห่งชาติ

เป้าประสงค์ 7 : เด็กและเยาวชนได้
รับการพัฒนาทักษะเพื่อให้เติบโต
ตามช่วงวัย

7

KPI : เด็กและเยาวชนมีทักษะความ
เป็นพลเมือง

KPI : เด็กและเยาวชนมีทักษะที่จำเป็น
ต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21

KPI : เยาวชนมีทักษะที่สอดคล้องกับ
ความต้องการในการทำงานในยุค
ไทยแลนด์ 4.0

เป้าประสงค์ 8 : สภาเด็กและ
เยาวชนมีความเข้มแข็ง

8

KPI : มีการจัดตั้งศูนย์พัฒนา
เยาวชน เพื่อเป็นแหล่ง เรียนรู้และ
ศูนย์กลางด้านการพัฒนาเยาวชน

KPI : ร้อยละของสภาเด็กและ
เยาวชน มีความเข้มแข็ง

เป้าประสงค์ 9 : เด็กและเยาวชน
ได้รับการเสริมสร้างประสบการณ์
กับต่างประเทศ

9

KPI : จำนวนเด็กและเยาวชนที่ผ่าน
กิจกรรม/โครงการแลกเปลี่ยน
กับต่างประเทศ

คำอธิบายกรอบตัวชีวิต ตามยุทธศาสตร์ที่ 2

เด็ก 0-5 ปี

- ร้อยละของเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูที่เหมาะสมตามวัย (สอดคล้องตามมาตรฐานขั้นต่ำ การเลี้ยงดู เน้นครอบครัวกลุ่มเลี้ยง และการดูแลเด็กเฉพาะกลุ่ม)
- จำนวนเด็กเข้าถึงสวัสดิการขั้นพื้นฐาน (เน้นเด็กที่ต้องการการดูแลพิเศษ/กลุ่มเลี้ยง)
- จำนวนเด็กเข้าถึงบริการศูนย์เด็กเล็กที่มีมาตรฐาน

เด็ก 6 - 12 ปี

- ร้อยละของเด็กมีทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต (เน้นด้านการระวังป้องกัน หลีกเลี่ยงภัยอันตรายและแก้ไขปัญหาจากอุบัติเหตุและสถานการณ์คับขันที่อาจส่งผลเสียต่อชีวิต การรับผิดชอบกิจวัตรประจำวันของตนอย่างมีวินัย คุณธรรม ด้านเพศศึกษามิติการดูแลสุขภาพทางเพศ)

เด็ก 13 - 17 ปี

- ร้อยละของเด็กมีทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต (เน้นด้านมิติเพศศึกษามิติบทบาทชายหญิง และการป้องกันตนเอง)

เยาวชน 18 - 25 ปี

- ร้อยละของเด็กมีทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต (ด้านการเตรียมพร้อมในการประกอบอาชีพวางแผนดำเนินชีวิต และการจัดการกลุ่มกิจกรรม)
- ร้อยละสภาเด็กและเยาวชนที่ดำเนินการเป็นไปตามมาตรฐาน และมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาตนเองและสังคม

ยุทธศาสตร์ที่ 3 : การเสริมสร้างระบบ คุ้มครองทางสังคมสำหรับ เด็กและเยาวชนที่ครอบคลุม

10

เป้าประสงค์ 10 : เกิดระบบเครือข่าย
คุ้มครองเด็กและเยาวชนที่มีคุณภาพ
ครอบคลุมและทั่วถึงทั่วประเทศ

KPI : มีระบบเครือข่ายคุ้มครองเด็ก
และเยาวชนครอบคลุมพื้นที่ทุกตำบล

KPI : เด็กและเยาวชนได้รับการ
คุ้มครองทางสังคมที่มีคุณภาพอย่าง
ครอบคลุมและทั่วถึง

คำอธิบายกรอบตัวชีวิต ตามยุทธศาสตร์ที่ 3

- มีรูปแบบ/ระบบการคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่มีคุณภาพทั่วถึงครอบคลุมทั่วประเทศ
- มีระบบเฝ้าระวัง เตือนภัยด้านเด็กและเยาวชนที่เชื่อมโยงกับระบบ IT เช่น การสร้าง Application ทางสังคมเพื่อเฝ้าระวังเตือนภัยที่ทุกคนสามารถเป็นเครือข่ายผู้แจ้งเตือนได้ตลอดเวลา
- ร้อยละของท้องถิ่นมีรูปแบบ/ระบบคุ้มครองเด็กและเยาวชนในชุมชนที่เป็นไปตามมาตรฐาน
- ร้อยละของเด็ก เยาวชน และครอบครัว (กลุ่มเสี่ยง/ประสบเหตุ) สามารถดำรงชีวิตอย่างปลอดภัย และพึ่งพาตนเองได้อย่างปกติ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 : การเสริมสร้างสวัสดิการ ด้านเด็กและเยาวชนที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย

11

เป้าประสงค์ 11 : มีระบบสวัสดิการทางสังคมที่สามารถรองรับเด็กและเยาวชนที่ตกอยู่ในภาวะยากลำบากให้กลับมามีชีวิตได้อย่างปกติสุข

KPI : เด็กในภาวะยากลำบากได้รับการ

ฟื้นฟู ดูแล และพัฒนาที่มีมาตรฐาน

KPI : มีสถานรองรับเป็นต้นแบบในการจัดสวัสดิการที่เหมาะสมกับบริบทของ

แต่ละประเภทกลุ่มเป้าหมาย

KPI : ทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการฟื้นฟูดูแล และพัฒนาเด็ก

คำอธิบายกรอบตัวชีวิต ตามยุทธศาสตร์ที่ 4

- จำนวนต้นแบบ/รูปแบบในการจัดสวัสดิการ
ด้านเด็กและเยาวชนตามประเด็นกลุ่มเป้าหมาย หมายถึง นอกจากการให้บริการที่เป็น
ภารกิจหลักแล้ว ในระยะต่อไปต้องเป็น
ต้นแบบ เป็นศูนย์เรียนรู้ ในการจัดสวัสดิการ
ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กร
ทางสังคมอื่นๆ ในการจัดสวัสดิการได้ด้วย
ตนเอง ควรเน้นบทบาทการให้ความรู้ สร้าง
ความตระหนักแก่สังคมถึงผลกระทบที่มีต่อ
เด็ก

ยุทธศาสตร์ที่ 5 : การบูรณาการภาคีเครือข่าย เพื่อการแก้ไขปัญหายั่งยืน (Agenda Base)

12

เป้าประสงค์ 12 : ปัญหาด้านเด็ก
และเยาวชนเชิงประเด็นได้รับการ
แก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพ

KPI : ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น
ลดลงทุกปี

KPI : ปัญหาการทอดทิ้งเด็กลดลง

KPI : ปัญหาเด็กถูกระงับความ
รุนแรงเด็กลดลง

KPI : ปัญหาเด็กแข่งรถในทางเด็ก
ลดลง

คำอธิบายกรอบตัวชี้วัดตามยุทธศาสตร์ที่ 5

เป็นการมุ่งจัดการปัญหาด้านลบตามสถานการณ์
และแนวโน้มต่าง ๆ ให้ลดน้อยหรือหมดไป โดย
กระบวนการทำงานเป็นการบูรณาการทั้งภายในและ
ภายนอกหน่วยงาน การวัดผลสำเร็จจะวัดผลสำเร็จ
บั้นปลาย (Outcomes) เป็นเป้าหมาย

ยุทธศาสตร์ที่ 6 : การพัฒนาสมรรถนะบุคลากร และระบบบริหารจัดการองค์กร ให้มีสมรรถนะสูงตามแผนกลยุทธ์

- 13** เป้าประสงค์ 13 : บุคลากรได้รับการพัฒนาให้มีศักยภาพ
KPI : ร้อยละของบุคลากรที่ได้รับการพัฒนาสมรรถนะตามแผนพัฒนาบุคลากร
- 14** เป้าประสงค์ 14 : มีระบบงบประมาณที่มีมุ่งเน้นผลลัพธ์
KPI : ระดับความสำเร็จของการจัดทำระบบงบประมาณที่มีมุ่งเน้นผลลัพธ์
- 15** เป้าประสงค์ 15 : องค์กรมีระบบการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง
KPI : ระดับความสำเร็จของการบริหารองค์กรตามแนวทางคุณภาพ
- 16** เป้าประสงค์ 16 : ระบบการเงินการคลังมีประสิทธิภาพ
KPI : ระดับความสำเร็จของการลดขั้นตอนด้านการเงินการคลัง

17

เป้าประสงค์ 17 : มีระบบการบริหาร
พัสดุที่ประหยัดและมีประสิทธิภาพ
KPI : ระดับความสำเร็จของการ
บริหารพัสดุที่มีต้นทุนต่ำ

เป้าประสงค์ 18 : มีระบบเทคโนโลยี
ที่มีสมรรถนะสูง

KPI : ระดับความสำเร็จของการ
พัฒนาเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการ
ดำเนินงานให้เกิดความสะดว
รวดเร็ว

18

19

เป้าประสงค์ 19 : มีระบบการติดตาม
ประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ
KPI : ระดับความสำเร็จของการ
พัฒนาระบบประเมินผลสัมฤทธิ์
ขององค์กรเชิงผลลัพธ์

ภาคผนวก

คำสั่งกรมกิจการเด็กและเยาวชน

ที่ ๒๓๘ /๒๕๕๘

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำและขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ของกรมกิจการเด็กและเยาวชน

ตามที่ พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ ๑๔) พ.ศ. ๒๕๕๘ ได้ปรับปรุงการแบ่งส่วนราชการของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยจัดตั้งกรมกิจการเด็กและเยาวชน นั้น

เพื่อให้การปฏิบัติราชการของกรมกิจการเด็กและเยาวชนมีทิศทางที่ชัดเจน เกิดผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ของการปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม และเพื่อให้การจัดทำและขับเคลื่อนทิศทางและแผนยุทธศาสตร์ที่ประกอบด้วยแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติราชการระยะ ๔ ปี และแผนปฏิบัติราชการประจำปีสู่การปฏิบัติของกรมกิจการเด็กและเยาวชนสอดคล้องตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖ และหลักเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคมและประชาชน จึงแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำและขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ของกรมกิจการเด็กและเยาวชน ดังนี้

๑. คณะกรรมการอำนวยการ มีองค์ประกอบ ดังนี้

๑.๑	อธิบดีกรมกิจการเด็กและเยาวชน	ประธานกรรมการ
๑.๒	รองอธิบดีกรมกิจการเด็กและเยาวชน	รองประธานกรรมการ
๑.๓	รองอธิบดีกรมกิจการเด็กและเยาวชน	รองประธานกรรมการ
๑.๔	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเด็ก	กรรมการ
๑.๕	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเยาวชน	กรรมการ
๑.๖	ผู้อำนวยการกองคุ้มครองเด็กและเยาวชน	กรรมการ
๑.๗	ผู้อำนวยการกองสวัสดิการเด็กและครอบครัว	กรรมการ
๑.๘	ผู้อำนวยการกองส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชน	กรรมการ
๑.๙	ผู้อำนวยการศูนย์อำนวยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม	กรรมการ
๑.๑๐	เลขานุการกรม	กรรมการ
๑.๑๑	หัวหน้ากลุ่มตรวจสอบภายใน	กรรมการ
๑.๑๒	หัวหน้ากลุ่มพัฒนาระบบบริหาร	กรรมการ

/ ๑.๑๓ ผู้อำนวยการ...

๑.๑๓ ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และแผนงาน	กรรมการและเลขานุการ
๑.๑๔ ผู้อำนวยการกลุ่มแผนงานและงบประมาณ	กรรมการและ ผู้ช่วยเลขานุการ
๑.๑๕ นายอิทธิ ศิริวัฒน์	ผู้ช่วยเลขานุการ

ให้คณะกรรมการอำนวยการ มีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้

- ๑) พิจารณาและกำหนดนโยบาย แผนยุทธศาสตร์ และงบประมาณของกรม
- ๒) ให้คำปรึกษา เสนอแนะ และกำกับดูแลคณะทำงานฝ่ายต่างๆ ในการดำเนินการตาม

อำนาจและหน้าที่

๒. คณะทำงานฝ่ายศึกษาและจัดทำข้อมูล มีองค์ประกอบ ดังนี้

๒.๑ ผู้อำนวยการกลุ่มแผนงานและงบประมาณ	ประธานคณะทำงาน
๒.๒ นายกฤษฎา พรหมเวศ	คณะทำงาน
๒.๓ นางสาวเกษมศรี พรหมจรรย์	คณะทำงาน
๒.๔ นางสาวชาญธาดา ประภาสติด	คณะทำงาน
๒.๕ นางสาวชุติมา สมประสงค์	คณะทำงาน
๒.๖ นางสาวญาดา ระติพูน	คณะทำงาน
๒.๗ นายณรงค์ศักดิ์ ทองสุข	คณะทำงาน
๒.๘ นายณรงวิทย์ ไม้ผาด	คณะทำงาน
๒.๙ นางประพิมพ์ดาว ซาดาเกะ	คณะทำงาน
๒.๑๐ นางสาวปิยะภรณ์ พรหมพิงค์	คณะทำงาน
๒.๑๑ นางวาสนา ทองสม	คณะทำงาน
๒.๑๒ นางสุภาวิตา กฤติเดช	คณะทำงาน
๒.๑๓ นายเสกสรร โกสิย์เดชาพันธ์	คณะทำงาน
๒.๑๔ นายอิทธิ ศิริวัฒน์	คณะทำงานและเลขานุการ
๒.๑๕ นางสาวเนตรชนก ทองก้อน	คณะทำงานและ ผู้ช่วยเลขานุการ

ให้คณะทำงานฝ่ายศึกษาและจัดทำข้อมูล มีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้

- ๑) ศึกษา วิเคราะห์ และรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้รับบริการ สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก ทฤษฎีและกรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการกิจของกรม
- ๒) ดำเนินการจัดทำรายงานประเด็นแนวโน้มสถานการณ์ และกรอบแนวคิดที่สำคัญในการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ของกรม

/ ๓) สนับสนุน...

๓) สนับสนุนข้อมูล กรอบแนวคิด ทฤษฎี และแนวโน้มสถานการณ์ต่อคณะกรรมการ
อำนวยการ และคณะทำงานฝ่ายต่างๆ

๔) สรุปผลการศึกษาและจัดทำข้อเสนอต่อคณะกรรมการอำนวยการ

๕) ปฏิบัติงานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

๓. คณะทำงานฝ่ายกำหนดยุทธศาสตร์และแผนงาน มีองค์ประกอบ ดังนี้

๓.๑	รองอธิบดีกรมกิจการเด็กและเยาวชน ที่ได้รับมอบหมาย	ประธานคณะทำงาน
๓.๒	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเยาวชน	รองประธานคณะทำงาน
๓.๓	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเด็ก	คณะทำงาน
๓.๔	ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และแผนงาน	คณะทำงาน
๓.๕	ผู้อำนวยการกลุ่มกฎหมาย	คณะทำงาน
๓.๖	ผู้อำนวยการกลุ่มบริหารทรัพยากรบุคคล	คณะทำงาน
๓.๗	ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาบุคลากร	คณะทำงาน
๓.๘	นางสาวเกษศิริรินทร์ บุญเชิญ	คณะทำงาน
๓.๙	นางสาวขวัญตา อุดมนิยมเจริญ	คณะทำงาน
๓.๑๐	นางสาวชุติมา สมประสงค์	คณะทำงาน
๓.๑๑	นางสาวดวงพร โชติปัญญา	คณะทำงาน
๓.๑๒	นายธนชาติ แหวนหล่อ	คณะทำงาน
๓.๑๓	นางเอียรทอง ประสานพานิช	คณะทำงาน
๓.๑๔	นางสาวเนตรชนก ทองก้อน	คณะทำงาน
๓.๑๕	นางบุศรินทร์ เกิดมณี	คณะทำงาน
๓.๑๖	นางปิยะวดี พงศ์ไทย	คณะทำงาน
๓.๑๗	นางพรปวีณ์ เกียรติจักรวาล	คณะทำงาน
๓.๑๘	นางสาวรัชดาภรณ์ สงฆ์สุวรรณ	คณะทำงาน
๓.๑๙	นางราตรี แฉล้มวารี	คณะทำงาน
๓.๒๐	นางสาววรลักษณ์ ป้องศรี	คณะทำงาน
๓.๒๑	นางวัฒนา มังคะตานระรา	คณะทำงาน
๓.๒๒	นางวันทนี อุบลแย้ม	คณะทำงาน
๓.๒๓	นายวิทยา บุตรเพชรรัตน์	คณะทำงาน
๓.๒๔	นางสรัญญา สวัสดิ์กนก	คณะทำงาน
๓.๒๕	นางสาววิตรี บำรุงราชหิรัณย์	คณะทำงาน
๓.๒๖	นางสาวสิริพร รัตนกำเนิด	คณะทำงาน

/๓.๒๗ นางสิริมา...

๓.๒๗	นางสิริมา อัครพิทยานนท์	คณะทำงาน
๓.๒๘	นางสาวสุมาลี วิเศษภูบุตร	คณะทำงาน
๓.๒๙	นายอนันธนวิชญ์ อนุศาสนัน	คณะทำงาน
๓.๓๐	นางสาวอมรศรี รัศมีหัต	คณะทำงาน
๓.๓๑	นางสาวอรุณา มงคลรัตนชาติ	คณะทำงาน
๓.๓๒	นางสาวอรสา สุนทรวิภาต	คณะทำงาน
๓.๓๓	นางสาวอาริสา จิตต์จำนงค์	คณะทำงาน
๓.๓๔	ผู้อำนวยการกลุ่มแผนงานและงบประมาณ	คณะทำงานและเลขานุการ
๓.๓๕	นางสาวนุสรี พงษ์สีมา	คณะทำงานและ ผู้ช่วยเลขานุการ
๓.๓๖	นายอิทธิ ศิริวัฒน์	คณะทำงานและ ผู้ช่วยเลขานุการ

ให้คณะทำงานฝ่ายกำหนดยุทธศาสตร์และแผนงาน มีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้

- ๑) วิเคราะห์และจัดทำรายละเอียดแผนยุทธศาสตร์และงบประมาณของกรมให้สอดคล้องตามนโยบายและหลักเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐเสนอต่อคณะกรรมการอำนวยการ
- ๒) พิจารณาปรับปรุงรายละเอียดแผนยุทธศาสตร์และงบประมาณของกรมตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการอำนวยการและจากส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
- ๓) วิเคราะห์ กลั่นกรอง และจัดลำดับความสำคัญของแผนงาน โครงการ/กิจกรรมเพื่อจัดทำคำของบประมาณและแผนปฏิบัติการประจำปีเสนอต่อคณะกรรมการอำนวยการ
- ๔) ปฏิบัติงานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

๔. คณะทำงานฝ่ายสื่อสารและเผยแพร่ มีองค์ประกอบ ดังนี้

๔.๑	ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และแผนงาน	ประธานคณะทำงาน
๔.๒	ผู้อำนวยการกลุ่มแผนงานและงบประมาณ	คณะทำงาน
๔.๓	นางสาวฉัตรพร พรชัยอรฤกุล	คณะทำงาน
๔.๔	นางสาวชิตสุภางค์ รังสีสมบัติศิริ	คณะทำงาน
๔.๕	นางสาวชุติมา สมประสงค์	คณะทำงาน
๔.๖	นางณัฐปุลิน จรัสวิริยะกุล	คณะทำงาน
๔.๗	นายทรงพล ภู่มาลี	คณะทำงาน
๔.๘	นางสาวทิพย์วรรณ พรมรังกา	คณะทำงาน
๔.๙	นายพงศร มีวาสนา	คณะทำงาน
๔.๑๐	นางภัทรา อารีย์	คณะทำงาน
๔.๑๑	นางเรณู บุญวัฒน์พุฒิ	คณะทำงาน
๔.๑๒	นางสาวสมนา สุทธิประทีป	คณะทำงาน

/๔.๑๓ ผู้อำนวยการ...

๔.๑๓ ผู้อำนวยการกลุ่มประชาสัมพันธ์	คณะทำงานและเลขานุการ
๔.๑๔ นางสาววรลักษณ์ ป้องศรี	คณะทำงานและ ผู้ช่วยเลขานุการ
๔.๑๕ นางสาวสว่างวรรณ บัวเที่ยง	คณะทำงานและ ผู้ช่วยเลขานุการ

ให้คณะทำงานฝ่ายสื่อสารและเผยแพร่ มีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้

- ๑) จัดทำและดำเนินการตามแผนการสื่อสารทิศทางและยุทธศาสตร์ของกรม สร้างการรับรู้และความเข้าใจในสาระสำคัญของแผนยุทธศาสตร์ให้แก่บุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกองค์กร
- ๒) ติดตามและประเมินผลการรับรู้และเข้าใจในทิศทางและยุทธศาสตร์ของกรม
- ๓) สรุปผลการดำเนินการตามแผนการสื่อสารทิศทางและยุทธศาสตร์ ผลการรับรู้และเข้าใจในทิศทางและยุทธศาสตร์ของกรมเสนอต่อคณะกรรมการอำนวยการ
- ๔) ปฏิบัติงานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

๕. คณะทำงานฝ่ายขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ การติดตามและประเมินผล มีองค์ประกอบ ดังนี้

๕.๑ รองอธิบดีกรมกิจการเด็กและเยาวชน ที่ได้รับมอบหมาย	ประธานคณะทำงาน
๕.๒ ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และแผนงาน	รองประธานคณะทำงาน
๕.๓ หัวหน้ากลุ่มตรวจสอบภายใน	คณะทำงาน
๕.๔ หัวหน้ากลุ่มพัฒนาระบบบริหาร	คณะทำงาน
๕.๕ ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและประเมินผล	คณะทำงาน
๕.๖ ผู้อำนวยการกลุ่มการคลัง	คณะทำงาน
๕.๗ นายจิรวัดฉน์ จันทร์หอม	คณะทำงาน
๕.๘ นางสาวชุตติมา สมประสงค์	คณะทำงาน
๕.๙ นางสาวทัศนาลักษณ์ สิทธิการ	คณะทำงาน
๕.๑๐ นายธนชาติ แหวนหล่อ	คณะทำงาน
๕.๑๑ นางนันทา ไวกุล	คณะทำงาน
๕.๑๒ นายฟ้าลั่น ใจกลางตุก	คณะทำงาน
๕.๑๓ นางภาวินี สุมลตรี	คณะทำงาน
๕.๑๔ ว่าที่ร้อยตรีหญิงวัฒนา ทองชัยยะ	คณะทำงาน
๕.๑๕ นางสาวอภิรชญา ชัยติกุล	คณะทำงาน
๕.๑๖ นางสาวอมตดาว แดงทองดี	คณะทำงาน
๕.๑๗ นางอัญชุลี สุขวรรณ	คณะทำงาน
๕.๑๘ นางสาวอารีสา จิตต์จำนงค์	คณะทำงาน

/๕.๑๙ ผู้อำนวยการ...

๕.๑๙ ผู้อำนวยการกลุ่มแผนงานและงบประมาณ	คณะทำงานและเลขานุการ
๕.๒๐ นางสาววรลักษณ์ ป้องศรี	คณะทำงานและ ผู้ช่วยเลขานุการ
๕.๒๑ นางสาวสุภาวิตา กฤติเดช	คณะทำงานและ ผู้ช่วยเลขานุการ

ให้คณะทำงานฝ่ายขับเคลื่อนแผนสู่การปฏิบัติ การติดตามและประเมินผล มีอำนาจและหน้าที่ดังนี้

- ๑) ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ของกรม
- ๒) วิเคราะห์และจัดทำรายงานผลการติดตาม การประเมินผล และข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาการปฏิบัติตามแผนยุทธศาสตร์ของกรมตามห้วงเวลาที่กำหนดเสนอต่อคณะกรรมการอำนวยการ
- ๓) ปฏิบัติงานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๘

(นางระรินทิพย์ ศิโรรัตน์)
อธิบดีกรมกิจการเด็กและเยาวชน

วิสัยทัศน์ DCY STRATEGY 2560-2564

“เด็กและเยาวชน
มีความเป็นพลเมือง
เก่ง ดี มีสุข และสร้างสรรค์”

ค่านิยม

“มองไกล ก้าวทัน
มีความเชี่ยวชาญ
จิตมุ่งบริการ
ยึดมั่นคุณธรรม
เน้นการมีส่วนร่วม”

พันธกิจ

- 1) พัฒนานโยบายและมาตรการด้านเด็กและเยาวชนในเชิงรุก
- 2) ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีทักษะในการดำรงชีวิตตามช่วงวัย
- 3) พัฒนาและเชื่อมโยงระบบคุ้มครองเด็กและเยาวชนให้ครอบคลุมทั่วประเทศ
- 4) พัฒนาระบบสวัสดิการเด็กและเยาวชนที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย
- 5) การบูรณาการภาคีเครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาเชิงประเด็น (Agenda Base)
- 6) พัฒนาการบุคลากร และระบบบริหารองค์กรให้มีสมรรถนะสูง

ยุทธศาสตร์ที่ 1 : การพัฒนานโยบายด้านเด็กและเยาวชนเชิงรุก

เป้าประสงค์

G1 : มีข้อเสนอนโยบายเชิงรุกเสนอต่อฝ่ายนโยบาย

G2 : เป็นศูนย์กลางการให้บริการข้อมูลด้านเด็กและเยาวชน

G3 : มีสารสนเทศที่ทันสมัยเสนอต่อสาธารณะ

G4 : มีการขับเคลื่อนองค์กรด้วยงานวิจัย การจัดการความรู้ และนวัตกรรมทางสังคม

ตัวชี้วัด

KPI : มีข้อเสนอเชิงนโยบายที่ทันต่อสถานการณ์

KPI : มีข้อมูลด้านเด็กและเยาวชนที่ครอบคลุมภารกิจที่ทันสถานการณ์

KPI : มีรายงานสถานการณ์ด้านเด็กและเยาวชนเสนอต่อสาธารณะ

KPI : ระดับความสำเร็จในการพัฒนางานวิจัย การจัดการความรู้ และการสร้างนวัตกรรมทางสังคม

ยุทธศาสตร์ที่ 2 : การเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กและเยาวชนตามช่วงวัย

เป้าประสงค์

G5 : เด็กแรกเกิดเข้าถึงสวัสดิการขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพ

G6 : ศูนย์เด็กเล็กได้รับการยกระดับได้มาตรฐานแห่งชาติ

G7 : เด็กและเยาวชนได้รับการพัฒนาทักษะเพื่อให้เติบโตตามช่วงวัยอย่างมีคุณภาพ

G8 : สภาเด็กและเยาวชนมีความเข้มแข็งในทุกด้าน

G9 : เด็กและเยาวชนได้รับการเสริมสร้างประสบการณ์โอกาสเพิ่มพูนประสบการณ์กับต่างประเทศ

ตัวชี้วัด

KPI : เด็กแรกเกิดมีพัฒนาการสมวัยตามเกณฑ์ระดับชาติ

KPI : ร้อยละของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานแห่งชาติ

KPI : เด็กและเยาวชนมีทักษะความเป็นพลเมือง

KPI : เด็กและเยาวชนมีทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21

KPI : เยาวชนมีทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการในการทำงานในยุคไทยแลนด์ 4.0

KPI : มีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเยาวชนฯ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และศูนย์กลางด้านการพัฒนาเยาวชน

KPI : ร้อยละของสภาเด็กและเยาวชนมีความเข้มแข็ง

KPI : จำนวนเด็กและเยาวชนที่ผ่านกิจกรรม/โครงการการแลกเปลี่ยนกับต่างประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 : การเสริมสร้างระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับเด็กและเยาวชนที่ครอบคลุม

เป้าประสงค์

G10 : มีระบบเครือข่ายคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่มีคุณภาพ ครอบคลุมและทั่วถึง

ตัวชี้วัด

KPI : มีระบบเครือข่ายคุ้มครองเด็กและเยาวชนครอบคลุมพื้นที่ทุกตำบล

KPI : เด็กและเยาวชนได้รับการคุ้มครองทางสังคมที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและทั่วถึง

ยุทธศาสตร์ที่ 4 : การเสริมสร้างสวัสดิการด้านเด็กและเยาวชน ที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย

เป้าประสงค์

G11 : มีระบบสวัสดิการทางสังคมที่สามารถรองรับเด็กและเยาวชนที่ตกอยู่ในภาวะยากลำบากให้กลับมามีชีวิตได้อย่างปกติสุข

ตัวชี้วัด

KPI : เด็กในภาวะยากลำบากได้รับการฟื้นฟู ดูแล และพัฒนาที่มีมาตรฐาน

KPI : มีสถานรองรับเป็นต้นแบบในการจัดสวัสดิการที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละประเภทกลุ่มเป้าหมาย

KPI : ทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการฟื้นฟูดูแล และพัฒนาเด็ก

ยุทธศาสตร์ที่ 5 : การบูรณาการภาคีเครือข่ายเพื่อการแก้ไขปัญหา เชิงประเด็น (Agenda Base)

เป้าประสงค์

G12 : ปัญหาด้านเด็กและเยาวชน
เชิงประเด็น ได้รับการแก้ไขอย่างมี
ประสิทธิผล

ตัวชี้วัด

KPI : ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นลดลง
ทุกปี

KPI : ปัญหาการทอดทิ้งเด็กลดลง

KPI : ปัญหาเด็กถูกระงับความรุนแรง
เด็กลดลง

KPI : ปัญหาเด็กแข่งรถในทางลดลง

ยุทธศาสตร์ที่ 6 : การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรและระบบบริหาร จัดการองค์กร ให้มีสมรรถนะสูงตามแผนกลยุทธ์

เป้าประสงค์

G13 : บุคลากรได้รับการพัฒนาให้มี ศักยภาพตามแผนกลยุทธ์

G14 : มีระบบงบประมาณที่มีมุ่งเน้น ผลลัพธ์

G15 : องค์กรมีระบบการบริหารจัดการที่ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง

G16 : ระบบการเงินการคลังมี ประสิทธิภาพ

G17 : มีระบบการบริหารพัสดุที่คล่องตัว และต้นทุนต่ำ

G18 : มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่มี ประสิทธิภาพสูง

G19 : มีระบบการประเมินผลที่มี ประสิทธิภาพ

ตัวชี้วัด

KPI : ของบุคลากรได้รับการพัฒนา สมรรถนะตามแผนพัฒนาบุคลากร

KPI : ระดับความสำเร็จของการจัดทำ ระบบงบประมาณที่มีมุ่งเน้นผลลัพธ์

KPI : ระดับความสำเร็จของการบริหาร องค์กรตามแนวทางคุณภาพ

KPI : ระดับความสำเร็จของการลดชั้น ตอนด้านการเงินการคลัง

KPI : ระดับความสำเร็จของการบริหาร พสดุที่มีต้นทุนต่ำ

KPI : ระดับความสำเร็จของการพัฒนา เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานให้ เกิดความสะดวกรวดเร็ว

KPI : ระดับความสำเร็จของการพัฒนา ระบบประเมินผลสัมฤทธิ์ขององค์กรเชิง ผลลัพธ์

การประชุมเชิงปฏิบัติการรับฟังความคิดเห็นและจัดทำข้อเสนอแนะต่อ (ร่าง) แผนกลยุทธ์ กรมกิจการเด็กและเยาวชน ฉบับที่ 1 พ.ศ.2560 -2564 ภาคเหนือ ระหว่างวันที่ 2 - 4 กุมภาพันธ์ 2559 ณ จังหวัดสุโขทัย

การประชุมเชิงปฏิบัติการรับฟังความคิดเห็นและจัดทำข้อเสนอแนะต่อ (ร่าง)แผนกลยุทธ์ กรมกิจการเด็กและเยาวชน ฉบับที่ 1 พ.ศ.2560 -2564 ภาคใต้ ระหว่างวันที่ 20 -21 เมษายน ณ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

การประชุมเชิงปฏิบัติการรับฟังความคิดเห็นและจัดทำข้อเสนอแนะต่อ (ร่าง) แผนกลยุทธ์ กรมกิจการเด็กและเยาวชน ฉบับที่ 1 พ.ศ.2560 -2564 ภาคตะวันออกเจียงเหนือ 27 - 28 เมษายน 2559 ณ จังหวัดขอนแก่น

การประชุมเชิงปฏิบัติการรับฟังความคิดเห็นและจัดทำข้อเสนอแนะต่อ (ร่าง)แผนกลยุทธ์ กรมกิจการเด็กและเยาวชน ฉบับที่ 1 พ.ศ.2560 -2564 ภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคตะวันตก ระหว่างวันที่ 24-25 พฤษภาคม 2559 ณ หาดจอมเทียน พัทยา จังหวัดชลบุรี

การประชุมเชิงปฏิบัติการรับฟัง
ความคิดเห็นและจัดทำข้อเสนอแนะ
ต่อ(ร่าง)แผนกลยุทธ์
กรมกิจการเด็กและเยาวชน
ฉบับที่ 1 พ.ศ.2560 -2564
ส่วนกลาง วันที่ 29 มิถุนายน 2559
จังหวัดกรุงเทพมหานคร

การประชุมประชาพิจารณ์
(ร่าง) แผนกลยุทธ์ กรมกิจการเด็กและเยาวชน
ฉบับที่ 1 พ.ศ.2560 - 2564
วันที่ 17 สิงหาคม 2559 จังหวัดกรุงเทพมหานคร

บรรณานุกรม

- กรมกิจการเด็กและเยาวชน. (2558). รายงานการประเมินผลการดำเนินงานของกรมกิจการเด็กและเยาวชน ตามแผนปฏิบัติการและแผนการใช้จ่ายงบประมาณประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558. กรุงเทพฯ: กรมกิจการเด็กและเยาวชน.
- กรมกิจการเด็กและเยาวชน. (2558). รายงานการพัฒนาเด็กและเยาวชน ประจำปี พ.ศ.2558. กรุงเทพฯ: กรมกิจการเด็กและเยาวชน.
- คณะกรรมการกิจการสตรี เยาวชน และผู้สูงอายุ วุฒิสภา. (2545). รายงานการพิจารณาศึกษาร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ... ตามข้อบังคับฯ ข้อ 109. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
- ทองพูล บัวศรี. (มกราคม 2552). คณะทำงานด้านเด็ก. สืบค้นจาก <https://tongpui011.wordpress.com>
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ. (2553). รายงานโครงการวิจัยการปรับเปลี่ยนกลไกเชิงสถาบันเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการทำงานด้านเด็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเสนอต่อกองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,คณะรัฐศาสตร์.
- ระพีพรรณ คำหอม. (2554). สถิติการสังคมกับสังคมไทย. กรุงเทพฯ: บริษัทจรัลสนิทวงศ์การพิมพ์.
- วรชาติ มีชูบท. (ไม่ระบุ).หมายเหตุวชิราวุธ. สืบค้นจาก http://www.vajiravudh.ac.th/VC_Annals/vc_annal5.htm
- สุรชาติ บำรุงสุข และดาวราย ล้มสายหัว. (2558). แนวคิดชาตินิยมไทยกับการเรียกร้องดินแดนคืนจากฝรั่งเศส สมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม (2481-2484) .วารสารการเมืองการปกครอง ปีที่ 6 กันยายน 2558- กุมภาพันธ์ 2559. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- สุวิทย์ เมษินทรีย์ และคณะ. (2558). รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการจัดทำยุทธศาสตร์กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ.2560-2564 .กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- Executive of the president of USA(EOPOTUS). (2014).*The Economics of early childhood investments*. Retrieved from https://www.whitehouse.gov/sites/default/files/docs/early_childhood_report1.pdf
- Hugh, Own E. (1994). *Public Management and Administration: An Introduction*. New York: St Martin's Press, Inc.
- Inter-Agency Working Group on Children's Participation (IAWGCP): ECPAT International, Knowing Children, Plan International, Save the Children Sweden, Save the Children UK, UNICEF and World Vision. (2008). *Children as Active Citizens: A Policy and Programmed Guide*. Bangkok: Keen Media(Thailand) Co., Ltd.
- UN. (2010a). Guidelines for the Alternative care of Children. New York.

ออกแบบและดำเนินการผลิต
บริษัท กราฟิค ซันเด จำกัด
33 ห้องเลขที่ บี 11, บี 12 ซอยประดิพัทธ์ 17 ถนนประดิพัทธ์
แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร 10400
www.graphicsundae.com

กลุ่มแผนงานและงบประมาณ กองยุทธศาสตร์และแผนงาน
กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

618/1 ถนนนิคมมักกะสัน แขวงมักกะสัน
เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร 10400
โทร. 0-2253-9120 โทรสาร 0-2253-9120
www.dcy.go.th